

GIEVRIE FEALADIMMIE ●●

24.08.2004

OSLO PR 05.03.2007

SISVEGE

Indiksjon. Moder Jords immanens i menneskesjelen	7
Euranimas. Den glasiale euroanimistiske verdensdelen	10
Animisme kontra positivisme	11
Alkoevistie	18
Laahkoe	19
Presteskap	20
Akademia. Animismen vs Positivismen	22
Agrarismen	25
Den eteriske tidsalder	28
Kulturimperialisme. Egalitet og inkulturasjon	31
Euranimas. Den postglasiale euroanimistiske verdensdelen	35
Nordsjøkontinentets enigma	36
Euranimas interferens	41
Krogkevuemie	49
Fra Kjerkeberg til Kjerkeberg	53
Byggingen	61
Korrespondansen	66
Nordsjøkontinentet	67
Nord i skoddeheimen	69
Den animistiske gral	76
Epilog	84
Ordliste	87
Kilder	89

INDIKSJON

MODER JORDS IMMANENS I MENNESKESJELEN

Båten Gievrie Fealadimmie • er fortøyd, men drifter. Slik kan minnene fra Tjåehkere generere ny, frisk energi. Nybåren energi kan komme til nytte, fordi hypotesen om båter i manteltiden (steinalderen) på sikt må kunne ut i en praktisk og funksjonell similibåt.

Et av kriteriene for måloppnåelsen er å gjøre manteltiden (steinalderen) episk hvor mulighetene, ikke begrensningene, er den drivende kraft. Som verktøy i Gievrie Fealadimmie • har jeg valgt kartreferansene fra *Gråsteinen* nr. 10, NGU og *Frå haug ok heidni* 4/1992. De påtegnede vannene er gjenkjennelige med dagens kart, og er i tilnærmet målestokk og beliggenhet. Vannene har forandret seg de siste 9500 år. Utfordringen fremover blir å implementere myrområdene som potensielle lokaliteter for ferskvann i forn tid. Kartene har jeg tatt med meg på en vandring på kryss og tvers i Nordmarka i sommer (2006). Slik har det vært mulig å plote inn nye steder, skjønne havets utbredelse, og ikke minst: Danne meg et slags bilde av hvorledes manteltidens (steinalderens) mennesker har kunnet leve Oslofjordområdet, som relativt raskt endret karakter etter hvert som nye landområder av «Norge» så dagens lys. År om annet må Nordsjøkontinentets innbyggere ha kunnet ta i bruk et stadig større areal i «Norge», et areal som nødvendigvis må ha blitt tilsvarende mindre ute på Nordsjøkontinentet. Tilnærmingen, slik jeg ser det, til fastlandet, må vel antas å ha vært en relativt lang prosess, samt en prosess fjernt fra Den Hvite Mannens innvandringshypotese.

Mitt forhold til Krokskogen er flerstemt. Det går fra et lite guttebarn som inntok en uendelig mengde brødsiver i ly av grana, naivt og barnlig forsøk på innlemming i en natur flere nummer for stor, og våkne til at fattern fyra primusen slik at dunsten av nykokt kaffe kunne fortrenge nattens dype søvn. Noe av det jeg husker best var at vi ikke hadde bil. Et hav av forberedelser og rutiner vi som barn var en selvfølgelig del av. Det er vel ikke så mye som tilsier at det er skadelig med litt snømåking og vannbæring, når fisken biter og krøller seg i panna noen timer senere. Etter hvert ble hyttas eneste rom liksom for trangt. I dag sitter jeg ved vinduet og lar minnene flomme innover meg, også de om rotløsheten og en følelse av sviktende tilhørighet.

Betydningen av mine intuitive valg kommer snikende når det er progresjon i den pågående prosessen, og den egentlige meningen med alt kommer som regel som lyn fra klar himmel. Da det ble klart at båten Gievrie Fealadimmie • måtte bygges på Krokskogen, utenfor hytta hvor alle luktene fremdeles sitter i veggene, vekket det til live i meg en undring rundt manteltidens (steinalderens) topografi i området. Jeg har hele tiden vært bevisst det faktum at Tyrifjorden en gang har vært del av den salte sjø, men båtbyggingen tvang frem en dokumentasjon på hvordan det egentlig så ut på Krokskogen i eldre manteltid (eldre steinalder).

Tankene mine går hele tiden i retning av en sørsamisk tilnærming når det gjelder manteltiden (steinalderen). Disse ble ikke nevneverdig svekket av inntrykkene som strømmet ut fra kartskissene jeg omsider la foran meg. En fra naturens side kraftpakke overmoden for videre innsyn! Det er en besnærende tanke at det er nettopp Oslofjordområdet som kan ha dannet det *egentlige* utgangspunktet for menneskelig proaktivitet i Sør-Norge. Ornamentikken la saemie igjen på Nordsjøkontinentet, men brakte den med seg til fastlandet, og sakte men sikkert viderefodret den i pakt med det nye landskapets muligheter som blottla seg. Det blir for snevert å legge til grunn dagens godseierskap hvis man vil søke seg mot en total forståelse av forn menneskelig aktivitet i Nordmarka og Oslofjordområdet spesielt, hele Sør-Norge mer generelt. En flere hundreårig utbyttertradisjon fra Den Hvite Mannens side kan umulig skape presedens for manteltidmenneskets (steinaldermenneskets) anvendelse av det samme området. Bare nominelt kan Den Hvite Mannen eie jorden og forvalte den etter prinsippet om utnyttelsesgrad. Den possessoriske prosessen som har knuget sørsamen i de siste århundrene, er i hovedsak ført i pennen

i Guds navn, med Guds velsignelse. Kristendommen har aldri vært en del av løsningen for sørsamen, snarere selve problemet.

Mytene i sørsamens muntlige tradisjon, er omfattende. Sørsamens myter kan lett få grobunn i hypotesen om Nordsjøkontinentet som hjemstavn for en fangstbasert reindrift isverts. I en muntlig tradisjon spiller selvfølgelig språket en svært viktig rolle. I Gievrie Fealadimmie •• vil jeg søke å utfordre jortehth giele så å si på hjemmebane. Sørsamisk – naturens eget språk – er svært rikt på benevnelser som angår blant annet landskap og naturfenomener. Hva gjelder sørsamisk ornamentikk, kan denne leses som i en esoterisk konvensjon. Tiden som kommer vil vise om det er korrelasjon mellom det sørsamiske språket og kartskissen over Oslofjordområdet og Nordsjøkontinentet på den ene siden, og dagens stedsnavn på den andre.

Sjøverts – landverts – isverts

På samme tid som jeg befordret mitt legeme fra skanse til skanse sommeren 2006, gikk det opp for meg at iskappen som lå over gamlelandet må ha hatt en mer avgjørende betydning for mennesket i den glasiale manteltiden (siste istid) hva gjelder logistikk, infrastruktur og kommunikasjon enn til nå erkjent.

Vitenskapsmannen har frem til nå sett på de enorme ismassene som tyngte landet vårt i den glasiale manteltid (siste istid) som et hinder for bosetting. Disse ismassene mener jeg snarere må ha vært en svært viktig faktor innen infrastrukturen på den angjeldende tid. De aller høyeste fjellpartiene stakk opp over iskappen, og kan teoretisk ha fungert som matfat for reinsdyr, men ikke minst som referansepunkter i saemie sitt virkeområde. De isfrie kystområdene er også potensielle områder hvor reinsdyra kunne beite i syklus. Fjelltoppene kan ha vært del av naturens kraftlinjer satt i system – fra Oslofjordområdet til Sørlandet, Vestlandet og endatil hele veien til Trøndelag. Kraftlinjene i naturen gjør det mulig å orientere seg både sjøverts, landverts og isverts. Buestillingene på toppen av Tafjords fjellmassiv er kanskje en del av denne infrastrukturen – en primærfaktor i saemie sin fangstbaserte reindrift i og etter den glasiale manteltiden (siste istid). Isen smeltet relativt fort, hvilket vil si perioder med potensielt godt levelig klima oppå iskappen? Da isen hadde trukket seg tilbake, overtok fangstgropene i større fangstanlegg for buestillinger i sørsamens fangstbaserte reindrift. Det skulle vel ikke stå på erfaring, kanskje? Et liv på Nordsjøkontinentet, sjøverts til «Norge», landverts og isverts. De naturlige ressursene dette mangslungne miljøet i det høye nord kunne tilby, reduserte vel ikke mulighetene for effektive hjelpemidler i en relativt omfattende infrastruktur i og etter den glasiale manteltiden (siste istid)?

Det er med isen som med havet: Saemie sin utfordring med å finne ut mer av det som forefinnes på den andre siden. Den Hvite Mannen trives best med en bofast tilværelse, og har kanskje problemer med å forholde seg til noe transient? Sjøverts, landverts og isverts – en nomadisk tilværelse i disse tre dimensjonene innen manteltidens (steinalderens) infrastruktur – vil sannsynligvis slå beina under drømmen om typologisering som stedbunden tradisjon, som i seg selv er Herrefolkets fremste nasjonalistiske verktøy smidd med presisjon. Den Hvite Mannen har stanget imot isen, fordi isen har vært et regelrett hinder for en utnyttelse av naturen! Hvis man derimot fokuserer på naturens anvendbarhet, popper det stadig opp nye argumenter som bygger opp under hypotesen om iskappen som viktig faktor i den glasiale manteltidens (siste istids) og eldre manteltids (eldre steinalders) infrastruktur!

Befordring over isen i den glasiale manteltiden (siste istid) må ha nødvendiggjort en unik logistikk, også sett med våre øyne i 2007. Buestillingene i tafjordfjellene eksekverte et potensielt stort antall reinsdyr, som skulle foredles og distribueres respektivt. Oppbevaring av kjøttet lot seg kanskje gjøre med årvisst tilgang på is? Hvordan den glasiale manteltidens (siste istids) logistikk fungerte, blir opp til oss i det moderne samfunnet å finne mer ut av. Er det mulig å finne spor etter aktivitet oppå et hav av is som smeltet for over 9000 år siden? Kanskje det er her skoen trykker? Er Den Hvite Mannen kreativ nok til å tenke seg hvorledes den glasiale manteltidens (siste istids)

logistikk var effektiv? Kanskje problemet er at man ikke lærer seg noe av dette innenfor Akademia? Kanskje klimaendringene vil gi oss svar? Isbreene smelter og nye artefakter ser dagens lys! Vi blir tvunget til taushet fordi forskning ikke har vist...

Landskapet i Nordmarka bærer preg av høydedrag nord-sør, hvor det skulle være mulig å fremstille noen slags nettverkspunkter. I dette nettverket oppstår det kraftlinjer som mennesket kan orientere seg i. Saemie som levde Nordsjøkontinentet **må** ha frekventert «Norge» i den glasiale manteltiden (siste istid). Det første stedet man kunne kløre seg fast, var etter all sannsynlighet på «Sørlandet». Som man kan tolke kartreferansene, er «Østfold» og Oslofjordområdet en nesten samtidig biotop «Sørlandet», hvor saemie etter hvert kunne etablere seg. Hvis man sammenfatter kartreferansene, kan det rent umiddelbart virke som om Oslofjordområdet fremstår som et mer dominerende område. Man etablerte seg innerst i et fjordområde, og hadde på sett og vis full kontroll utover sjøen/havet. Jeg verken vil eller kan spekulere for mye over de klimatiske forholdene sammenlignet med «Sørlandet», men klimatisk kan vel ikke Oslofjordområdet ha vært et mindre gunstig leveområde? En annen viktig faktor er en progredierende arealanvendelse, ikke bare innover i landet, men også sørover i begge retninger. Noe som igjen styrket forbindelseslinjene over «Danmark». En reise isverts fra Oslofjordområdet til «Vestlandet» var ingen uoverkommelig reise. Kanskje snarere tvert om? Isens gradvise tilbaketrekning skapte om mulig en progredierende skillelinje mellom saemieh. Isen kan således ha opprettholdt homogenitetens struktur i det animistiske samfunnet. Reisen ble både tyngre og lengre etter hvert som isen trakk seg tilbake, og sørsamens nomadetilværelse snevret seg inn respektivt reinsdyras endrede vandringsmønster. Sørsamen kan med dette ha fått flere utgangspunkt til noe felles:

Reinsdyra oppå isen!

NTNU, Vitenskapsmuseet har noen rein på skogen i Bølareinens rike, og de er så menn ikke sørsamiske! Norge er motsigelsens land. Det har ikke skortet på oppfostring av sosialantropologer, arkeologiprofessorer og religionsforskere opp igjennom tidene. Disse har i sin tur reist rundt i hele verden og samlet inn informasjon blant nær sagt alle verdens urfolk. Denne informasjonen er blitt fragmentert og tilpasset den nasjonalistiske, stedegne typologiseringen. Man tar her for gitt at mennesket har bodd og virket på det samme, snevre området uavbrutt siden eldre manteltid (eldre steinalder) frem til i dag. I første, og kanskje andre øyekast, ser dette tilforlættelig ut, men slik kan det umulig ha vært! Arkeologiprofessoren ved NTNU, Vitenskapsmuseet vet ikke hvem sørsamen er, og det står ikke særlig bedre til med resten av Sør-Norges akademiske maktelite. I en slik skvis mellom Presteskap og Akademia, kan man ikke forvente at sørsamen ikke er seg bevisst fornaktivitet helt tilbake til den glasiale manteltid (siste istid). Iskappen er totalt underkjent både som syklusarena for reinsdyr, og som følge av dette: Starten på sørsamens fangstbaserte reindriftstradisjon i Sør-Norge. Det kan vel umulig være slik at hele iskappen som lå over «Sør-Norge» måtte trekke seg tilbake før enn det ble levelige forhold både for sørsamen og reinsdyra? Og det kan vel umulig være slik at den akademiske makteliten kommer med løsninger overfor oss uten selv å vite beskjed sørsamen som urfolk i Sør-Norge?

Sørsamen måtte/skulle kunne takle alle mulige klimatiske forhold, og var skikket der etter. Fra et frodig tundra-/savannelandskap ute på Nordsjøkontinentet, et «karrig» kystlandskap fritt for ismasser til et liv oppå iskappen. En slik proklimatisk tilværelse tilsier menneske med et svært avansert levesett, noe man i dag ikke har erkjent henne/ham fullt ut. Hvis man tenker slik, blir ikke den glasiale manteltidens (siste istids) og eldre manteltids (eldre steinalders) landskap fullt så karrig. Med slike perspektiver hadde man hendene fulle igjennom ens livsløp, og den traderte kunnskapen ble lagt i hendene på generasjon etter generasjon. Slik kunne myten begynne å spire – i et landskap hvor fjellene dundret seg vei igjennom jordskorpen.

Jaahkenelkien Aanna kunne i sin tid entusiastisk fortelle meg om funn av reinsdyrknokler i Danmark. (Underforstått: **Sørsamisk tilstedeværelse.**) Til dels store mengder knokler. – Ja vel, tenkte jeg. Reinsdyr i Danmark... Det lå en uendelig dimensjon innenfor Aannas øyne. Hennes

utsagn – og håp – har sementert seg fast i min bevissthet, og har ikke villet slippe taket – før nå. Magdalenienkulturen var kanskje først og fremst et reinjegerfolk. Enorme reinsdyrflokker hadde sin syklus i Europa for 20 000-30 000 år siden. Man er litt i tvil, fordi reinsdyr er veldig sjelden gjengitt i den rike hulemaleritradisjonen i Europa. En stor del av disse reinsdyrflokkene må ha blitt eliminert av fremvoksteren av andre kulturer Magdaleniens. Resten må ha søkt nye leveområder – nordover. Da kommer man saktens ikke utenom «Danmark»!

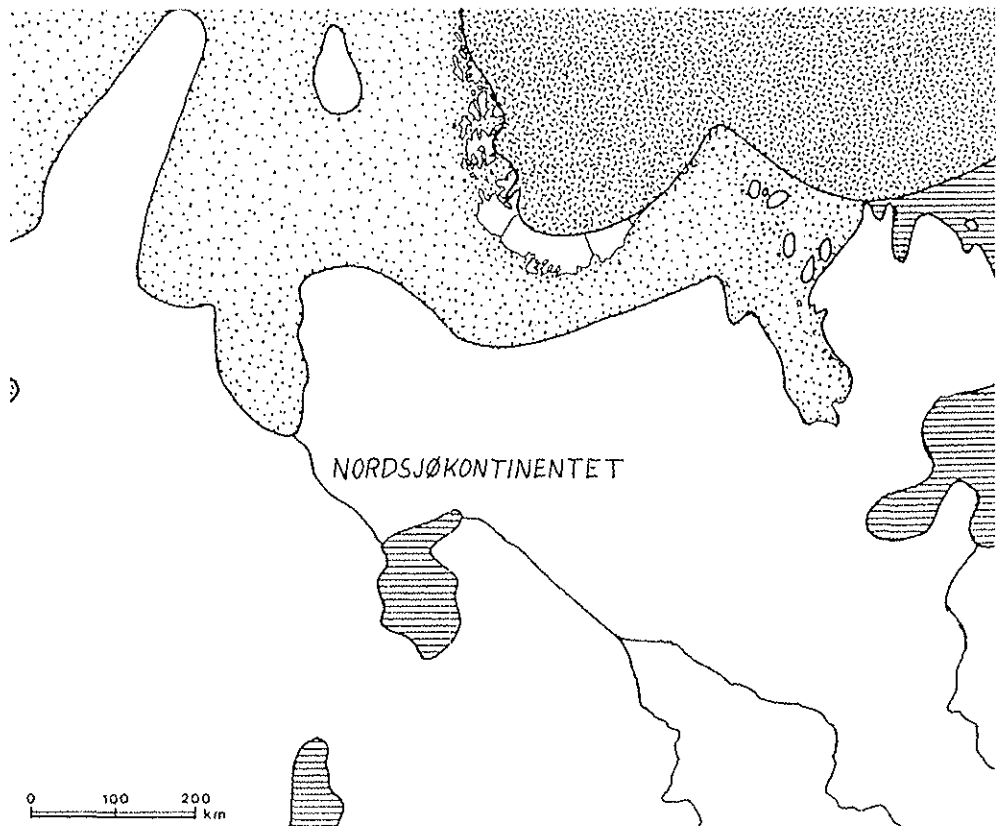
Det måtte jo være en drøm om man i dag kunne avdekke den glasielle manteltidens (siste istids) fenologi. Da ville man kanskje komme litt under huden på sørsamens flere tusenårige traderte reindrif, og det har vel ingen noe imot? Man skal ikke underslå en påstand om at reinsdyrets syklus oppå iskappen var den viktigste faktor for saemie sin tilstedeværelse i «Sør-Norge» på et så tidlig tidspunkt. Spesielt ikke når forholdene til de grader var til stede for reinsdyras muligheter til å overleve!

EURANIMA

CUNABULA ANIMISMI

Den glasielle euroanimistiske verdensdelen

Nordvestlige del

Havets utbredelse 10 500 år før nå. Nordsjøkontinentet, et frodig landskap med svære ferskvannsressurser. Dette må ha vært den gode tiden mytene forteller om? Transalpint må Euranimas biodiversitet kunne kalles komplett: Ferskvannsfisk, saltvannsfisk, sjøpattedyr og landpattedyr, med reinsdyret som den viktigste ressursen. I Sibir finner man stadig eksemplarer av mammut. Utbredelsen av mammuten gjør det hele bare enda mer pirrende! Her kan man skimte reinsdyrets transsyklus med saemie sine interaksjonslinjer i et fjellandskap, tundra- savannelandskap, marint miljø, glasielt miljø samt en potensielt svært omfattende infrastruktur knyttet til elver og innsjøer. Den glasielle euroanimistiske verdensdelen krevde i sannhet saemie!

ANIMISME

ANVENDBARHET	NATURVITENSKAP	FUNKSJONALITET
MODER JORD	UTNYTTELSESGRAD	EPISTEMOLOGI

POSITIVISME

Animismen er den opprinnelige, religiøse naturvitenskapen, med hele Moder Jords endeløse tid-rom som arena. Animismen er ingen eksakt Vitenskap, men veldig konkret med hensyn til en ydmyk tilnærming overfor Moder Jords altoverskyggende kraft. Animismen er fundert på at naturen skal anvendes, men ikke uten å spørre først. Å spørre først kan i engere betydning si det samme som at man skal være takknemlig for det man til enhver tid anvender. En forseelse i animistisk forstand er ukvantifiserbar. En forseelse kan med rene ord aldri være for liten. Å stjele en fyrstikk kan sidestilles med enhver annen kriminell handling. Kanskje livet i gåetie/ tilværelsen som nomader har fremtunget en meget rigid holdning til måtehold, respekt, ansvarsfordeling, ydmykhet og tillit?

Urfolkets muntlig traderte overlevering kommuniseres esoterisk ut forbi alle landegrenser. Den animistiske fylde er taus, men kan/må observeres. Animismen er allestedsnærværende, men setter nødvendigvis ikke fysiske spor. Animismen er ikke predikantens religion, men handlingens. I en deltakende observatørrolle trekker man ut essensen i andre personers egenbaserte ferdighetsmønstre. Målet i seg selv er ikke å bli bedre enn sin neste, snarere å overgå seg selv slik at man kan kommunisere i den tause konvensjonen i det totale verdisystemet blant innvidde. Da kan ens naturvitenskapelige nivå virke som interagerende kraft overfor andre, som igjen kan habiliteres på sin særegne måte. Har man først kommet opp på det egenbaserte, kreative nivået, forventes det av deg personifisert tilkjennegeving, som i sin tur kan gi deg legitimitet. I Den Hvite Mannens kultur er det viktig med hele tiden positive tilbakemeldinger i form av oppmuntring, rosende ord, skryt, komplimenter og hederlig omtale. I en animistisk tradisjon bør man ikke forvente en slik respondering. Hardt og brutalt, som en naturens lov, blir man det man gjør!

Det biologiske mangfolds paradoks?

Er det kulturelt totalitært til gangs for Moder Jord? Den Hvite Mannens kulturlandskap er et speilbilde av en totalitær kulturs totale myndighetskontroll av naturen. En diktaturkultur som bevarer det biologiske mangfoldet i kulturlandskapet, vil vedkjenne seg Moder Jords totale biologiske mangfold som unyttig – for Den Hvite Mannens impetus! Den kulturelle totalitarisme er forankret i eiendomsretten, og etter begjæret om sykkelig kontroll over høyest mulig økonomisk avkastning. Moder Jords biodiversitet lider på beskostning av bevaring av det biologiske mangfoldet i kulturlandskapet! Man vet knapt omfanget av Moder Jords biologiske mangfold i 2007, langt mindre om Moder Jords biologiske mangfold faktisk er til gangs for menneskeheten. Den Hvite Mannens relasjon til naturen er kontrært sørsamens. En natur uten synlige kulturspor, sporer sørsamens aktivitet i området. Den Hvite Mannens liberale, selviske verdisyn, er totalitært overfor Moder Jord!

Urskogen – Moder Jords parnass

Urskogen – dit ord ikke når. Hva er det med urskogen som til de grader gagnar sørsamens sinn? Hva kan det komme av at hun/han sover dypere under villgrana? Kan det ha noe med tiden å gjøre? Villgrana in situ er jo et levende bevis for at det ikke nytter med stress og mas. Det har den jo bevist ved sin flere hundreårige tilstedeværelse under alle mulige forhold. Villgrana er Moder Jords eget produkt, Hennes eget sannhetsvitne, og representerer om mulig seighet, utholdenhet, frihet, motstandsdyktighet, mot, andektighet, trygghet, visshet, ly, vennskap, hukommelse... I en slik setting skal det gode grunner til å felle villgrana, hvilket man til tider kanskje også hadde. Tæger strekker seg som nervetråder i vid omkrets ut fra stammen, og danner et sinnrikt nettverk med omkringliggende trær. Tæger tilfører villgrana den livgivende næring i takt med Moder Jords puls.

Urskogen er Moder Jords egen beretning. Verdifull, fordi mennesket ikke har satt sitt preg på den, og ved dette skadet urskogens integritet. Hvert år arkiveres og konserveres historiske fakta. En bredere forskningsinnsats på det biologiske mangfoldet i urskogen ville gi menneskeheten store fortrinn, dog ikke som possessor. Den viktigste grunnen til at man ikke borer seg igjennom isen i Antarktis – ned til de enorme ferskvannsreservoarene – er faren for å påvirke det unike, lukkede økosystemet man mener eksisterer der nede. Selv ikke sterilt utstyr vil kunne forhindre en ødeleggelse av et slikt lukket økosystem. Informasjon som kunne gitt svar på mange spørsmål knyttet til livets opprinnelse, ville dermed gått tapt. Det samme prinsippet gjelder for utforskning av verdensrommet, men hva med urskogen og de store havdypene? Vitenskapsmannen vet nesten ingen ting om det biologiske mangfoldet i urskogen og på de store havdypene, og langt mindre om en mulig biologisk sammenheng totalt sett. Den Hvite Mannens økonomiske interesser leder an og spoler det frie menneskets rett til å finne ut hvorfor man egentlig er til. Slik sett representerer Den Hvite Mannen en diktaturkultur, men som for Den Hvite Mannen fremstår som demokratiske verdier og frihet!

Til urskogen kan mennesket komme på forelesning. Menneskets kryssende behov for måloppnåelse kan fullbyrdes i dette fra naturens side auditorium. Her finnes rom for oppseding alt fra ferdighet, holdning til kunnskap. Alle kategorier måloppnåelse til tross, en totalforståelse er ikke gitt mennesket inne i urskogen. Til det er Moder Jord altfor diger, men akkurat passe stor for mennesket til å begi seg ut på en evig studiereise i Hennes uendelige tid-rom. Sørsamen får ikke sove under en genmanipulert gran i et plantefelt. Jeg våger påstanden om at det er en overbevisning som ligger til grunn. En tro på Den Hvite Mannens skjulte agenda i alt Han foretar seg. En tro som bringer sørsamen inn på en reise hvis billetter ikke kan utstedes av Den Hvite Mannen. En tro som bringer sørsamen restituerende kraft nok til å stå imot Den Hvite Mannens imperialistiske, diktatoriske grådighetskultur. Har man tro, får man sove! Sørsamen søker ly og faller i dyp søvn under villgranas kappe. Her kan sørsamen tenne sitt bål, men ikke uten først å legge en stein under. Villgrana kommuniserer i det bevisste og ubevisste, og da kan bålet glødende varme kutte røttene nervetråder i so far-kanalen.

Moder Jords tesaurus – URSKOGEN – ordets arne

Den Hvite Mannen er blottet for appersepsjon. Dette er den fundamentale årsaken til at Han hugger ned urskogen uten snev av nagende samvittighet. Den Hvite Mannen har gjort noe som i utgangspunktet er helt umulig: **Å bringe ordet inn i urskogen.** I urskogen kan man ikke ta med seg ordet. Ordet blir *skapt* i urskogen. Man må lete etter dette ordet – bringe det til sinns og ta det med seg ut med ærbødig ydmykhet. Slik kan urskogen tilføre menneskeheten naturvitenskap og evne til bevisst, reflekterende sansning og oppfattelse. Urskogen er Moder Jords pedagogiske verktøy for å gi menneskeheten kompetanseheving i et livsløp. Moder Jords kanskje viktigste pedagogiske ansvar er å sette mennesket i stand til å bearbeide sanseinntrykk slik at det blir meningsfylt.

Det finnes knapt urskog igjen i Norge. Agrarius Aggressus (bonden) betrakter kun seg selv som verneverdig i naturen. En losje bestående av skogeiere og grunneiere tvinger igjennom hugst av urskogen. Slik har Den egenrådige Hvite Mannen skaffet seg selv et alibi for å hugge ned siste rest av urskog i Norge, og slik har Han frarøvet sin medborgers mulighet for å lære mer om problematikken som ligger til grunn i urskogen. Naturjuridisk betenkelig? Så kan man saktens undre seg hvilken beveggrunn som ligger til grunn for raseringen av urskogen. Språkløshet? Kanskje heller det enn økonomisk griskhet? For kroneverdien av tømmeret er marginal! Kanskje man heller skal gleime mot behovet for å skape presedens; etablering av sedvanerett; formalisere ytterligere et sykelig grådighetsbegjær; legitimering i en possessorisk prosess...

Hadde jeg kunnet lage slike båter av modifiserte trær utplantet av Den Hvite Mannen?

Den Hvite Mannen kom med kulden: Det iskalde JERNET

Den virkelig store prøvelsen for saemie ble manifestert da jaktredskapet ble videreført til jordbruksredskap. Produksjon av mat i tillegg til Moder Jords naturlige matfat, bød på utfordringer som menneskeheten aldri før er blitt stilt overfor. Moder Jord åpnet sitt skjød helt og fullt og lot saemie inn. Fristelsene var bortimot utålelige, og bare den med mest kraft og innsikt fikk anledning til å være pedagog for allmuen og føre sitt folk trygt igjennom et urent farvann.

En fare truet: **Det iskalde jernet**. Mennesket trengte seg dypest inn og forsynte seg med grådighet av Moder Jords aller beste slags, og fikk samvittighetsnag. På uforklarlig vis forandret mennesket karakter fra det å observere et folk som i årtusener hadde levd i harmoni med seg selv og Moder Jord, til det å med makt ta seg til rette med et umettelig begjær. Det nye folket begynte å samle mat i lader, sette en pris på Moder Jord, lage grenser og sette opp stengsler. I stedet for å erkjenne griskhet og begjær, bygde Den Hvite Mannen i stedet opp et mentalt forsvarsverk. Dette kan florklare hvorfor de fysiske forsvarsverkene først kom i jernalderen. Før dette trengte man ikke slikt. Fra å leve av jakt og fangst i manteltiden (steinalderen), til økologisk, ekstensivt jordbruk i bronsealderen, så sørsamens folk at det hele raste sammen ved en tilfeldighet: **Det iskalde jernet**. Den Hvite Mannen hadde ikke sjanse mot den kraftfulle sørsamen før Han fikk jernredskapet mellom hendene sine. Med makt tok Den Hvite Mannen over en «bløtaktig driftsform», la ned sitt offer og *forlangte* gode avlinger og økt fruktbarhet.

Det iskalde jernet banet vei for et intensivt jordbruk. Det meste taler imot oppfatningen om at et naturfolk automatisk skulle ta i bruk jernet i den hensikt å effektivisere jordbruket og skogbruket i sin gryende fase. *«Overordentlig betegnende er en beretning hos Taylor om dyakene på Borneo. Da man viste dem en mer hensiktsmessig måte å fælde trær på – med et V-formet hugg i stammen, nedla de straks forbud mot denne nye metoden og satte endog straff for bruken av den».* **Det iskalde jernet** er synonymt med utnyttelsesgrad. Et naturfolk anvender naturen ekstensivt. En ekstensiv driftsform opprettholdes av kraft og ydmykhet. Med jernet fulgte makten og begjæret. Da skal man ikke se helt bort i fra at det var et helt annet folk som kom med **det iskalde jernet**.

Statistisk sett finnes det vel flere enn én jukser? Finnes det egentlig en fordomsfri, nøytral og uavhengig forskning i dag? Hvilke kunnskaper sitter vi egentlig igjen med når forskning kun styres av et økonomisk, totalitært regime? Er ikke den kunnskapen som ikke er økonomisk regningssvarende og upartisk, verdt noe som helst? I et økonomisk diktatur blir den eksakte Vitenskapen et sjåvinistisk, diskriminerende og urfolksfiendtlig bestillingsverk. Dette gagnar uten unntak den dominerende part i sivilisasjonen. Naturvitenskapen er vel kanskje en av menneskehetens aller største gaver, men har sin klare begrensning: Noen vil ha naturvitenskapen eksakt. Altså i grell kontrast til omgivelsene rundt! Slik har den eksakte Vitenskapen mer blitt et verktøy for Akademias begjær etter graduering. Begrensningene som ligger til grunn for naturvitenskapen, er Akademia. Vitenskapsmannen er kanskje intelligent nok, men for dum. Vitenskapsmannen i pakt av sin grad og tittel kan beskrives som del av en homosentrisk maktelite hvor det optimale springer ut fra, nettopp, Hans eget hode.

Moder Jord er Positivismens paradoks. Moder Jord har lagt et slør for Den Hvite Mannens øyne, og satt Ham på en prøve Han i pakt med sin griskhet og umettelige begjær, kan tape. Den eksakte Vitenskapen, her anført av realfagene, er et kulturelt mindreverdighetskompleks, vel og merke hvis man tar mål av seg til å finne ut hvordan alt i naturen henger sammen. Og det er vel akkurat det som er målet? Jeg undres! Først av alt fordi ingenting ved Moder Jord er eksakt. Det samme må vel kunne sies om hele universet som sådan? «Eksakt Vitenskap» kan virke troverdig, men Akademia har satt seg selv i en vanskelig situasjon ved å forbeholde seg eneretten på sannheten, nærmest inntil det motsatte er bevist. Og det motsatte beviser man jo hele tiden! **Det iskalde jernet** er som skapt for Epistemologien. Begge deler smidd i grådighetsbegjærets lenker.

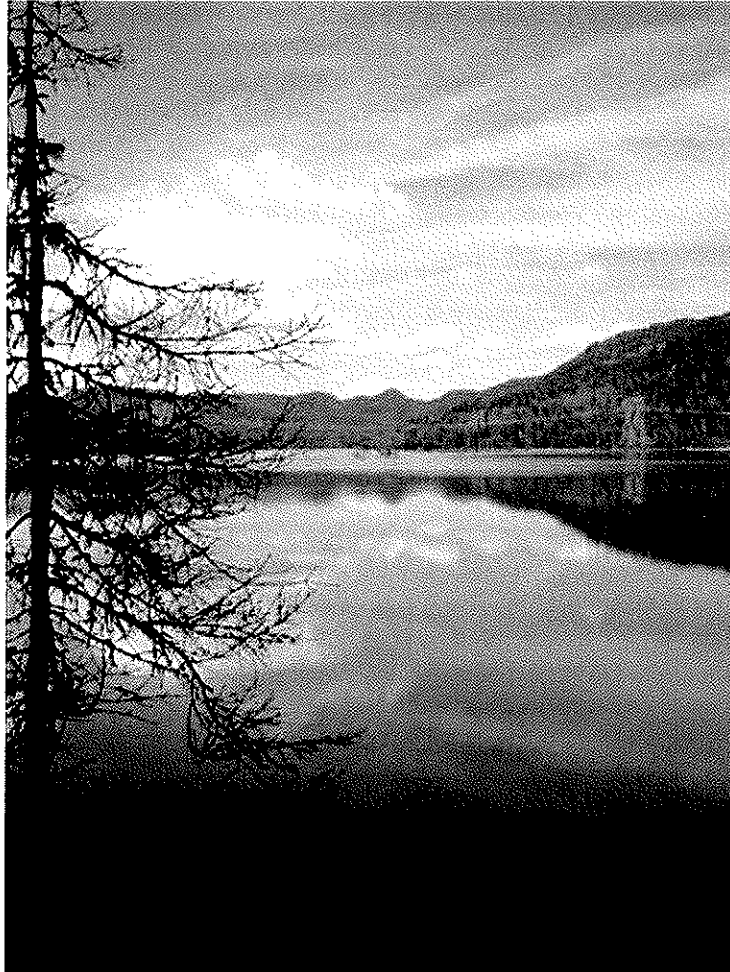
– HALLO!!!

Vitenskapsmannen trekker allmuen inn til seg i sitt melankolske lønnkammer, og bannbullen: – Hvem er Jeg? – Hvor kommer Jeg fra? – Finnes det flere der ute? Og om så: – Hvorfor ser eller hører Jeg ikke noe fra dem? Moder Jord kan gi Vitenskapsmannen svar, men ikke totalforståelse. Samtidig som Den Hvite Mannen er opptatt av å bevare det biologiske mangfoldet, er det biologiske mangfoldet i ferd med å forsvinne på grunn av Den Hvite Mannens dårskap. Den Hvite Mannen vet i dag mer om overflaten på Mars enn om havdypene på menneskets egen planet, Moder Jord. Jeg føler meg helt sikker på at mennesket finner universelle svar ved bedre å kjenne Moder Jords totale arvemasse. Innenfor den opprinnelige naturvitenskapen finnes det ingen faktor definert som uviktig/uten betydning. Lar det seg gjøre å skjønne verdensrommet uten å vite noen ting om økosystemet på det store havdypet rett utenfor Den Hvite Mannens båtplass? Og hva med urskogen?

Veiene og de merkede stiene leder oss til, fra og forbi kulturminnene, og igjennom kulturlandskap som prenter vår bevissthet Den Hvite Mannens fortrefelighet. Ingen av disse veiene eller merkede stiene gir beskjed sørsamens tilstedeværelse. Dette til tross for en pirrende nysgjerrighet hos allmuen. Sørsamen må nå gå på universitet og høyskole og utdanne seg akademisk slik at hun/han kan legitimere sin rett som urfolk! Ved NTNU skal det etter hvert være mulig å fordype seg i sørsamens anskuelse. Vil det bli lettere å innrømme sørsamen indigenat i Sør-Norge via en sørsamisk akademisk passasje? Slik jeg ser det, var det mer passende å pålegge Arkeologiprofessoren ved NTNU, Vitenskapsmuseet slik graduering. Han kunne saktens trenge en innføring i sørsamens naturvitenskap!

Vil du nyte og helbredes av Moder Jord, gjør du best i på forhånd å komme overens med dine problemer; bli venn med deg selv der du kommer fra. Det er bare en illusjon å tro at Moder Jord helbreder deg hvis ditt levesett fortsetter som før. Moder Jord kan ikke gi deg alibi for hva du måtte finne på resten av året. Hun skaffer deg bare et lite pusterom – et pusterom som skulle fungert motsatt. Den Hvite Mannen gir aldri Moder Jord det nødvendige pusterom. Det er dette som gjør Ham stresset. Den Hvite Mannen kunne sagt til Moder Jord at nå har Hun vært til tjeneste i en passende periode:

– Hvil Deg!

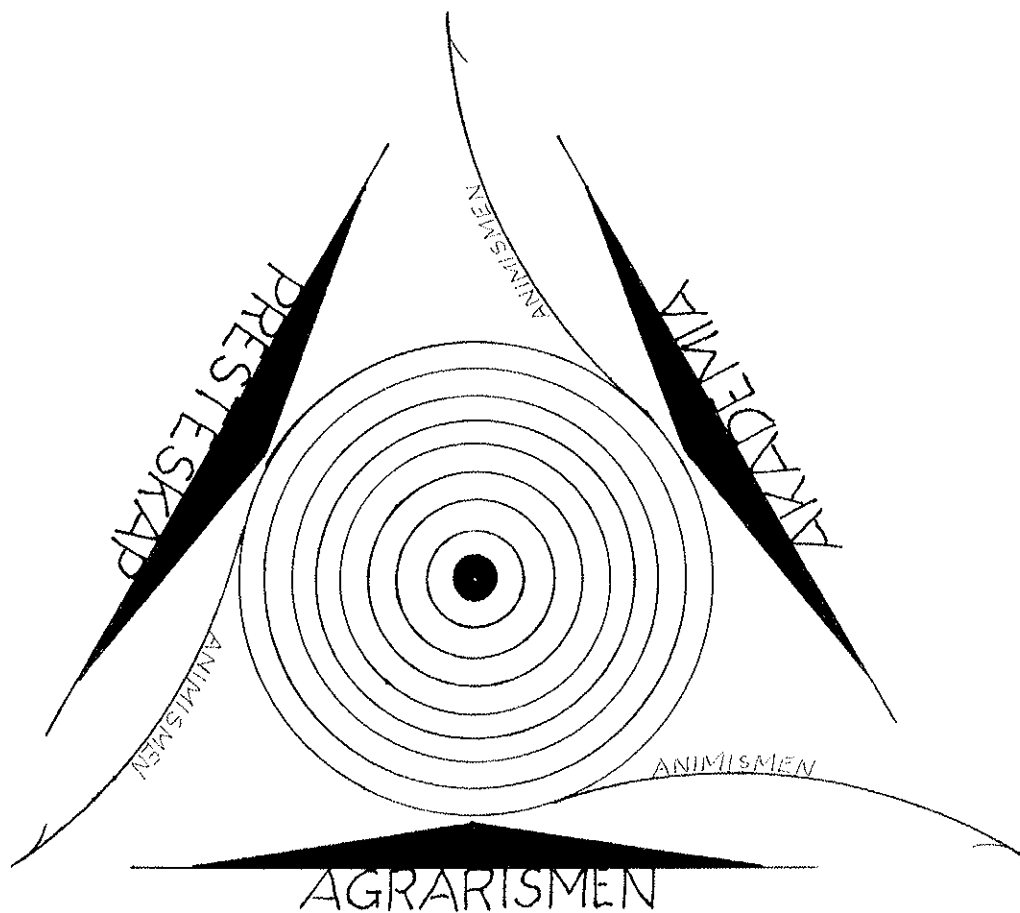
**DET ER IKKE KRAFTLINJER SOM DELER BILDET I TO DIMENSJONER, MEN
MAKTSPENNINGER. KRAFTLINJEN MENER JEG GÅR FRA FJELLTOPPEN
OG IGJENNOM VANNET. MAKTSPENNINGENE HAR JEG VALGT
IKKE Å TA BORT, KUN SOM EN ILLUSTRASJON PÅ VÅR
GRÅDIGHETSKULTUR.**

Aerpie Barkeme Barkoe Staeriesvoete Dijpedh Eadtjohkelaakan orrodh Fãantoe Jaeltiehtidh Reeredh
 Geakasjidh Dãajvoo Earoeladtje Iktst Vrtedh Klaerie Raajoe Aalkoevisnie Faamoehkommes Ååredæjja Aaltoe
 Govne Hæmmoe Iktst Gurredh Darjodh Jååhkesjimmie Raajedh Aajjuve Guksie Sjiele Sjovvedh Orrestidh
 Mååhtedimmie Ealoe Skohtje Åajva Radtjohke Dålle Jårredh Buerie Gohpedh Njilkedh Skoevesjidh Faala
 Haepkie Aajla Daajedidh Aalhtedh *SJIELE-GIERKIE* Åejjie Ohtsedh Gielevuele Tjoermedh Sjire Miele
 Leekedidh Asketruerie Råvnaajidh Bovtsh Nannoos Bievestidh Morhtje Lierehtalledh Lopme Gaarhka
 Jaehkedh Håhkoe Soeve Butnedh Gievledidh Soptsestimmie Åajvoeh Vuelie Tijje Jijjehtovvedh Sjalkedh
 Gijkedh Ektede Ichtsedh Dervie Vuerkedh Gårredidh Voerkes Snjapkije aske Hijven hov Kvaadde Gæhtsuvh
 Jøortedh Roenge Faavroes Vaarjelidh Battjka Gæhtjelidh Åårmege Tjiekstedh Reeredh Åajvi Løøvj
 Lustedalledh Stråmhpoee *SJIELEDIMMIE* Gievlie Åelie Vaegkie Eejlies Goeksegh buelieh Aajkoe Gieriesvoete
 Åårmege Hijvenlaakan Vearadidh Båassjoe Guejstedh Skreejrehtidh Maadtege Håhkoe Libnedh Jearsoe
 Biessie Gøögkeles Jiermes-laakan Sjovvedh Haaje Åadtjie Saemie Vårpoehtidh Jyjssege Kræevvie Sovvene
 Ussjedidh Aalkoe Fealadateme Jååhkesjimmie Vinhtse Giknjele Tsihkijehtedh Njamma Baakoe Flijjedh Væhta
 Gåatome Åemie Sigkestidh Nijjedh Åelie Syjjehtimmie Provkhedh Jijhtedh Bååhperidh Eadtjalgovvedh
 Åårmege Tsiemedh Suvnedh Mieleth Brorredh Vuajnoe Jorteth giele Seamadimmie Aajmoe Juhtele Diedte
 Seereldehtedh Bihkedimmie Voejedh Oktegh Suvtiehtidh Govleskoedtedh Jovkedh Aahka Fahkoes årrodh
 Sijjie Deahpadimmieh Tjoehpedh Aevkie Haevtie Tjirksevoete Vaartjeskehtedh Muerjie Tjoehpedistedh
 Luvredh Paajsanidh Åårmege Vaajese *BIEJJIE* Juekedh Vaajese Eajnah Tjærvie Ihkuve Pliere Raejrie
 Øøphehtalledh Eejleskodtje Vijrije almetjh Bueriedidh Gåajhkodh Tjarnedh Jaemedh Lahtese Målsoeme
 Eensilaakan Vajtele Earoe Åssjalommese Tjiekke Fuakedh Åadtjen tjuedtjiekimmie Rontestalledh Klaahka
 Jiekedh Gåarodh Ipmerihke Ebrie Vuetsedh Maahtoe Sarkelidh Lahtese Baakoeguvvie Davvoje Murriedidh
 Haamoe Niekedidh Soptesestalleme Bueledh Vijreme Hearlohkevoete Aernie Guedtedh Liegkedidh Håangke
 Baahksege Daapadidh Sijte Jijtjetjirkeme Elmie Bealan Dielme Alkoevistie Gielem unedh Laedtie
 Skrumhkedh Dometse Sjiehtedimmie Latjekedh Riesedh Kraejedh Pluevie Naestie Liehtedh Klæjhpie Tjærvie
 Tjimkes-laakan Njovhkedidh Maadtoe Bigkedh Mojnestehtedh Lyjhkehtse Heeredh Gyönegs Syjhtede
 Man åvteste Saelhtie Baaroo Mov sjisjnielisnie Voelkehtidh Åroeh-sijje Mujhtedh Vearolde Tjarkadidh
 Tjarnedh Boejhkehtasse Mojhtese Baahsedh Lieme Daapadidh *GIEVRIE* Vyørtge Huhteme Bæjjoehtidh
 Håsvøeridh Dåvvese Lohketjimmie Bartestehtedh Aavoe Dirhvedh Nastehtedh Jeatjahteteme Mojhtese
 Biegedh Aejliestidh Buerie Åeredh Njaltje Digkiedimmie Vååjmese Gaskestalleme Maelie Åejjie Daajedidh
 Gierhkeme Bæktahtalledh Gåårtese Starnedehtedh Doehtedh Aajroe Biegke Miesie Tjaetsie Faamoe Goekedh

ALKOEIVISTIE

Arbeid Ærbødighet Åre Aske Brak Bobling Ønske Drag Evighet Kvitter Knurving
 Føling Buldring Edrulighet Gnistring Flimmer Hvining Klikking Lystighet Knitring Elevert
 Huring Hosting Jakting Knurring Lyn Skjelv Smelling Sitring Gneldring Harking Drønn
 Gnicking Mening Knatring Øvrighet Fisking Dunking Pesing Risling Prusting Gnu Amming
 Ærgjerrighet Samvittighet Brøling Øvelse Bulder Funksjon Fnising Ising Aakor Sulling
 Målbinding Botne Kurring Hørsel Gnissing Movering Blilaaten Surring Dunder Elsking
 Damp Massasje Roping Elskov Nysgjerrighet Reinsdyr Lystring Animisme Interaksjon Kraft
 Cista Minne Common sense Aabyrgje Roping Ydmykhet Cluster Nyfikenhet Roping Nikking
 Bokne Gnukking Mål Funkling Skvulp Energi Lyst Blikre Magemål Joiking Minne Blesme
 Bleike Lys Koking Sondering Ekko Nasal Susing Fundering Mødighet Blekke Røyk Syn
 Oftring Aange Yndig Trykking Møysommelighet Bisna Støy Raping Surkling Beite Muntring
 Muliggjøring Lytting Rauting Knepping Munterhet Beinlæg Rasling Knuffing Magasinering
 Hvesing Balle Nærvær Pulsering Sol Eminens Mimikk Misjonering Kraftlinjer Lystring Auen
 Mimring Skinn Batne Trygghet Aul Minnelighet Høsting Befruktning Klapping Eksitasjon
 Atteræka Fruktbarhet Ære Enigma Klukking Anskare Putring Skvaldring Snerring Alvaken
 Agje Underfundighet Enhet Klakking Rystelser Agne Lukt Pipling Smatting Torden Drifting
 Patting Slurking Tid-rom Snøfling Piping Sutring Ytring Rulling Skralling Smatring Vind Sus
 Vind Smekring Syner Surkling Snorking Skrulling Slurping Vekst Rumling Suging Uling
 Smak Verdighet Varhet Undring Risting Stønn Affirmasjon Varighet Offerhandling
 Variasjon Måtelighet Interagere Nitidighet Ånd Sjel Samvariasjon Interferens Klærvøajangs

AGRARIUS AGGRESSUS

Agrardoktrinen

SØRSAMENS ANTINOMISME

ALKOEVISTIE

CUNABULA ANIMAE

Moder Jords animistiske konfesjon

Den telluriske pakten

Biejie befølte Moder Jord med sin livgivende stråle og ga Henne puls. Moder Jord blottet sitt bryst for sitt soknebarn (urfolket) slik at det kunne die Henne og stille sulten i Hennes skjød. Dag og natt i et evig kretsløp hvor saemie fant nåde og harmoni i og med hverandre. Moder Jords omskiftende linje dannet grunnlaget for saemie til å forstå – å være i en pakt. Moder Jord, det mest autoritative Vesen av alle, kler seg etter årstiden og bestemmer delvis selv, som del i en mye større universell, overmenneskelig pakt hvordan årstiden skal utarte. Saemie innordnet seg Hennes lunefullhet og fant tonen med Henne i ærbødig og ydmyk respekt. Saemie lærte seg Moder Jords mangslungne tegn og opprettet etter hvert kommunikasjon med Henne – med Henne som premissleverandør.

Vinden temmet man ikke, men leste den. I stedet for å trosse, smøg man seg med. Et kulturlandskap fra begynnelsen gav seg selv. Saemie behøvde ikke opparbeide noe kulturlandskap, fordi Moder Jords formfullendthet ga saemie det hun/han begjærte – og vel så det. Saemie levde et område uten å sette nevneverdige spor. Hvert landskap etter behov. Kanskje var det slik som med sørsamens gåetie: **At gåetie ikke blir restaurert, snarere bygger man en ny.** Sørsamen lever på en måte sitt husvære ut. Ofte var det kun aernie som vitnet om menneskelig, fysisk aktivitet i et fra Moder Jords kulturlandskap. Til gjengjeld var aernie i seg selv litterært. Det røpet – ved sin utforming – hvem som hadde vært der når og hvorfor. Aernie var som en litterær signatur som røpet formålet med oppholdet gjennom blant annet ved dets plassering i naturens omgivelse. I tillegg – etter sørsamens anskuelse – hadde en av de mest kraftfulle gudene sitt tilhold under aernie. Sørsamen jeg har kommunisert med vegrer seg av denne enkle grunn til å brenne for eksempel plastikk på bålet. Samvittigheten gnager i sjelen og man føler seg på en måte som en sviker. Akkurat denne kjensgjerning, tett i følge med svært mange andre tilsvarende kjensgjerninger, er blitt kraftig diskriminert av Den Hvite Mannen. Svaret ligger i sørsamens endeløse tid-rom.

Saemie i symbiose med naturens kraft, i visshet om Moder Jords ubestridelige innerste sjel og vesen, var en garantist for harmoni i en sameksistens. Også urfolket imellom. Livet med Moder Jord som et grenseløst, levende, besjelet Vesen, var kontraktsfestet. Saemie tilegnet seg Moder Jords visdom gjennom kontemplasjon og i stille, ydmyk beundring. Linjen i kontrakten var absolutt i den forstand at Moder Jord intet kunne, ei heller ikke ønsket, en førstehånds innblanding i saemie sin gjøren og laden. Alt var tuftet på tillit, og saemie sin evne for læring økte proporsjonalt med en avholden og nøktern livsførsel – innenfor rammen gitt av Moder Jord som autoritært Vesen. I Moder Jords eget kontinuum ble det lagt opp til at Hennes soknebarn skulle være livsbejaende. Dette var et godt utgangspunkt for saemie sin videre ferd etter avsluttet tjeneste hos Henne – inn i en ny...

Kriteriet for bruken av nytteredskapet i overgangsfasen manteltid (steinalder) og bronsealder i «Norden» var soleklar: **Med kraft skulle saemie nedlegge sitt offer i takknemlig ydmykhet overfor Moder Jords raushet.** Pakten ble sikret ved gjensidighet mellom saemie og en fruktbar, innhøstningsklar grøde. Alt som saemie trengte, kom saemie i hende. Det eneste saemie trengte å gjøre, var å gjøre det hele riktig. Ville saemie høste av Moder Jords overflod, måtte hun/han spørre først. Dette kaller man med enklere ord for samvittighet. Først måtte saemie sørge for at hun/han hadde gjort seg fortjent til innhøstingen. Nedleggelse av offer i en animistisk tradisjon skjer i respekt for det saemie allerede har fått fra Moder Jord. For at saemie skal lykkes ved neste innhøsting, vet vedkommende hele tiden hva hun/han skal ta ut når, hvor, på hvilken måte osv. Samvittighetspakten mellom saemie og Moder Jord er kraftfull og ubønnhørlig. Den kan ikke rokkes ved. **Den er endelig.**

LAAHKOE

KAN DET LUKTES?

God knall eller slektsforbannelse

«Menneskenes luktesans kan være bedre enn vi har trodd. På samme måte som hunder, kan vi følge luktspor på bakken. Problemet er at vi mangler trening, viser en ny studie.» «Mennesker har færre gener som koder for luktreseptorer enn andre dyr, som for eksempel rotter eller hunder. Dette har blitt tolket dit hen at vi har tapt den gode luktesansen et eller annet sted på den evolusjonære veien – kanskje da vi reiste oss på to bein og satte nesene i sky; langt unna de mange spennende duftene på bakken.» forskning.no pr 27.12.2006.

Videre i artikkelen legges det vekt på at selv om mennesket har færre luktreseptorer enn dyr, kompenseres dette ved at mennesket har mye større hjerner. Poenget er at vi ikke øver oss fra fødselen av. Mennesket har etter sigende mye bedre luktesans enn dyrene, fordi vi har større hjernekraft. Bare med litt trening kan mennesket klare å lukte bedre enn rotter og hunder. Et av de største hindre Den Hvite Mannen står overfor i møtet med sørsamen, er nettopp sansen for lukt. Den Hvite Mannen lukter vondt! Slektsforbannelse gjenspeiles i inngifteproblematikken, gjerne som tilførte gener relatert til frembringelse av sinnssykdom. Andre symptomer kan spores til at kvinnen av ulike årsaker ikke kan føde barn. «God knall» og «slektsforbannelse» er nordsamens naturvitenskap satt i system. Noe sier meg at det hos sørsamen finnes en samme form for naturvitenskap. Man kan som en hvit mann komme sørsamen i møte med de beste intensjoner, men som hvit mann bringer man med seg en umiskjennelig odør. Den passer ikke inn hvis man søker en dypere innsikt i sørsamens naturvitenskapelige sfære.

God knall er hvis et giftemål faller heldig ut. Dette bringer med seg et velvære på absolutt alle mulige plan. Også hva angår det metafysiske. Kanskje spesielt her? Slektsforbannelse virker motsatt. Man kan ikke ta og føle på den, men kan sanses desto sterkere.

«Fruen fra havet», «Stridsøkskulturen» og «vevde tepper» er vel kanskje det beste reisefølget Den Hvite Mannen kunne ha gitt meg på min søken inn i sørsamens endeløse tidrom. En ekskludering av sørsamens animistiske anskuelse har fått meg til å stille kritiske spørsmål, lete, gjøre... Jeg har for lengst innsett at det ikke lar seg gjøre å samtale seg inn i sørsamens sfære. Laahkoe setter en effektiv stopper for dette! Laahkoe er Den Hvite Mannens uoppråelige sosiale nettverk. Rart, fordi Laahkoe inneholder alle de elementene Ekspertokraten innen barnevern og sosialomsorg har lært seg til ved universitet og høyskole – uten helt å ha klart å sette teori ut i praksis! Sørsamen kommuniserer med sin neste sett i lys av etnisk tilhørighet. Sørsamens samtale med en likesinnet kan ikke komme skikkelig i gang før enn hver av dem kan identifiseres innenfor Laahkoe. Dette kan i verste fall ta flere timer! Laahkoe er således en unik familie- og fadderstruktur horisontalt utover som en mønstret vev. Dette indre nettverket skal, slik jeg har oppfattet det, i første rekke trygge barnas oppvekst. Hvis den ene foresatte av ulike årsaker faller fra, vil det alltid finnes en voksenperson som tar over oppdragelsen av barna. Hvis noen voksne er strenge med barna sine, og det kan jo sikkert sørsamen også være, vil det automatisk tre i kraft en funksjon som lar barna bli eksponert for en annen voksen i faddersystemet som agerer annerledes. Dette trer nødvendigvis ikke i kraft som en fordømmelse av den strenge, for det kan like gjerne skje motsatt!

Jortehtth giele er som et agrafonisk vitnesbyrd prentet i underbevisstheten. Den ene passasjen aner man konturene av ved å observere barnets atferd. Blant Moder Jords soknebarn kan barnet frivillig søke sin foresatt kjønnsnøytralt. Dette har vært en svær utfordring for Den Hvite Mannen i møte med urfolk rundt omkring i hele verden, fordi Den Hvite Mannens barn har vært et ufrivillig offer for en patriarkalsk overbygning.

Den Hvite Mannens slektskapstilhørighet går vertikalt. Her kan man følge slekters gang langt tilbake i tid, som det mest betryggende. Akkurat dette motsetningsforholdet er svært lite påaktet, men jeg tør påstanden om at denne horisontal-vertikale uoverensstemmelsen har vært den helt avgjørende faktoren for Den Hvite Mannens manglende aksess i sørsamens sfære. Da blir det om mulig selvmotsigende at man skal klare å finne spor av sørsamen i Euranima, men det har seg ikke slik at jeg vet...

PRESTESKAP

Religiøs problemorientering i skolen

Den aller største forskjellen på den kristne og den animistiske konfesjonen mener jeg kan spores direkte til Gud. KRL-faget på skolen er en av årsakene til at barnas umyndighet blir forlenget unødvendig. Likevel finnes det glimt av et lyspunkt.

Presteskapet på J. A. Friis sin tid klaget sin nød for at man ikke fikk anledning til å følge nåejtie sin pedagogikk overfor lærlingen og graduanten. Det samme Presteskapet (eller Den Hvite Mannen generelt?), fikk plass til høyre rett innenfor døren i gåetie. Annen plassering var unntaket? Kanskje unntaket snarere var om Han i det hele tatt fikk tildelt plass inne i gåetie?

En kjei tiendeklasse skulle redegjøre for hva man ville med KRL-faget det siste året på ungdomsskolen, samt gi en beskrivelse på hva religion og Gud var for noe. En jente mente at Gud ble til inne i hodet. Hun uttrykte noe jeg håpet var til stede inne i hodet på en tiendeklassing. Jeg ba henne tenke videre på denne problemstillingen så lenge. Alt blir bedre hvis det får anledning til å modnes ytterligere en stund. Her kan jeg redegjøre for hva jeg har tenkt å snakke videre med vedkommende jente om: **Gud mener jeg ørmenneskeskapt** (av Den Hvite Mannen). Tror man ikke på Gud, blir det underforstått det samme som at man er en sviker både overfor seg selv og sitt eget folk. Den animistiske gud derimot, er i naturen og i universet. Et svik her blir det samme som at man forfekter å skulle være Moder Jords overformynder; å ta seg til rette i naturen på en slik måte at man selv en vakker dag føler seg sveket av Moder Jord. Den Hvite Mannen har tinglyst Moder Jord og kjøpt Henne opp bit for bit. Bibelen og de ti bud er Guds eget ord – legemliggjort av Den Hvite Mannen. Helleristninger er også guds eget ord. En animistisk gud vitalisert av nåejtie. Pergamentet nåejtie brukte var også forskjellig fra Den Hvite Mannens: Den glatte bergflaten i Moder Jords egen katedral.

Teologiprofessoren legger ikke fingrene imellom i sin utlegning om hvor mektig norrøn mytologi egentlig var. Det er bra symptomatisk at det er skrevet side opp og side ned om den norrøne mytologien. For det er jo det det er: **Mytologi**. Norrøn mytologi er gjenkjennelig for Den Hvite Mannen fordi det på sett og vis tilhører Ham selv. Herfra går det rettlinjet inn i den kristne arvesynden. At norrøn mytologi faktisk må nedstamme fra noe, fra noe kraftigere, fordi norrøn mytologi pr definisjon er myte, blir det reflektert svært lite over. Man har rett og slett ikke peiling på hva bronsealderens rettroende menneske sto for i religiøs sammenheng. Akademia har materialisert og artefaktisert i hjel den religiøst kraftigste perioden i norsk historie.

Thor Heyerdahl ble beskyldt for ganske mye før han døde. Det man imidlertid ikke skal beskyld ham for, er å ha vært feig. Thor Heyerdahl plantet Odin med begge beina solid ned på Jordens overflate som et levende menneske. Det som imidlertid stoppet Heyerdahl fra en klar tanke, var hans eget begjær og forsvinnende lite kunnskap om sørsamens kultur. Sørsamens stolte urfolk betydde nok mindre enn den oversjøiske forbindelseslinjen lenger sør. Uten å ha lest ett eneste ord av den polemikken som fant sted blant annet i Aftenposten, er Heyerdahls hypotese mer enn interessant. Odin som levende menneske går fint inn i bronsealderens sakralitet. Hvem var egentlig bronsealderens åndelige leder? Kunne det for eksempel ha vært nåejtie? En person med usedvanlig animistisk kraft som selv Den Hvite Mannen hadde overmåte respekt for? Odin kan like gjerne ha vært en broder i ånden av nåejtie som ledet an i en tid med steinkister og bronselurer; en nåejtie med mer kraft og åndelig spiritualitet enn gjennomsnittet. Odin: Den kraftigste; selve premissleverandøren! Reisen østover skal visstnok også være å finne i Anders Fjellners *Peiven Parneh, Solens Sønner*. Et episk dikt nedtegnet fra folkets lepper. Anders Fjellner nøt stor respekt blant annet i Tyskland på den tiden da Asbjørnsen og Moe samlet inn eventyr og sagn i Norge på attenhundretallet. Det er dessverre forsvinnende lite referanser til Anders Fjellners fantastiske innsamlingsarbeid i norsk litteratur. Like uforståelig er det at bronsealderens kraft er et så tabuisert tema hos Vitenskapsmannen. Jo mer kraft i forn dager, desto mer makt i dag om samme! Såpass

mye at jeg ikke slipper denne tanken før enn noen drister seg til å si til meg at min hypotese er gal – fordi... Den spennende problematiseringen rundt Odin som menneske trekkes frem nedenfor, og vil bli forsøkt gjort til gjenstand for ytterligere utdypning i tiden som kommer.

Anders Fjellner var pastor og født saemie fra Sorsele. Han virket i spenningsfeltet mellom det materialistisk kristne og det animistisk sørsamiske. Utviklingen har skutt fart. I dag er kriteriet på en kirke en guddommelig arkitektur. Kirken holdes stengt store deler av året økonomisk begrunnet. Nå er man i ferd med å låse av den animistiske katedral også – helleristningsfeltet – økonomisk begrunnet. Det katolske Presteskapet brakte med seg begrepet tiende til allmuen. Dette var en utbytting som savner sidestykke i historien. Uten denne utbyttingen ville kanskje ikke Presteskapet klart å få et så solid grep om befolkningen. I overført betydning minner den påfallende mye om ofringen som fant sted i bronsealderen. Forskjellen er imidlertid slående. I bronsealderen ofret den åndelige lederen en "tiende" til gudene i takknemlighet for noe Moder Jord raust hadde gitt sørsamen i forkant. Det var noe med mariadyrkelsen som fenget sørsamen da Presteskapet entret scenen ledsaget av Misjonæren, men hva med tienden – katolisismens "offertradisjon"? Var det et element her som tross alt beveget sørsamen? Om så: **Hvilken influens hadde Martin Luthers knallharde oppgjør om samme på sørsamen?**

Professor J. A. Friis kartla samisk religion på attenhundretallet. Han skryter veldig av (sør)samens evne til læring. Friis utga i 1871 det uvurderlige verket *Lappisk Mythologi*. Her innleder han med å si: *«Enkelte af de mest velstaaende Lapper have ligesaa velbyggede og velindrettede Huse som de bedre norske og svenske Bønder. Det er den almindelige Mening, at Lapperne i legemlig Kraft og Udholdenhed i tungt Arbeide staa tilbage for Nordmænd, Svensker og Finner; men hva intellectuelle Evner angaar, da har det vist sig, at lappiske Born i Skolerne ingenlunde staa tilbage for eller vise mindre Fatteevne end Born af de andre Nationer, ligesom de enkelte Forsøg, man har gjort paa at bibringe nogle Individuer af denne Nation hoiere Dannelse, heller ikke kunne siges at være mislykkede.»* **En god attest fra en som gikk i bresjen for å utradere sørsamens anskuelse!**

Humanisten har bestemt at Hans aske kan spres utover Moder Jord ved livets slutt, men har Han gjort seg fortjent til det? Et testamente som omfatter et slikt ritual minner meg om avlat. Det er akkurat som om Humanisten kan gjøre som Han vil med livet sitt her på Jorden, uavhengig av om Han har levd i sameksistens med Moder Jord, for så å "kjøpe" seg inn i det aller helligste og mest fredfulle som død. Hvorfor så travelt? Ingen har jo overlevd til nå! Vi blir alle sammen hentet en vakker dag. Forutbestemt av ens handling i levende live kommer man hinsides som fortjent. Enten hit eller dit. Å bestemme at ens aske skal spres på denne måten kan lett tolkes som å strø salt i såret. Det er dessverre slik med Humanisten at hvis Han vil opp og frem her i verden, har Han i utgangspunktet gjort seg helt avhengig av en hvit løgn. Dessuten er Han barn av en tid som påfører menneskeheten en mekanisk og materialistisk verdensanskuelse. En avskåren blomst er et annet dilemma. En slik er pr definisjon død. I et tradisjonelt begravelseritual vil en avskåren blomst gi feil signal i animistisk forstand.

Urfolkets forhold til Moder Jord som et besjelet, guddommelig Vesen blir latterliggjort av Akademia, og avfeid som føleri, mykhet og bløtaktig tankegods. Urfolkets religiøse anskuelse kommer tilsynelatende til kort stilt overfor Vitenskapsmannens antropoteistiske verdigrunnlag: Ingen over, ingen ved siden! Vitenskapsmannen har utdannet seg til urfolk på universitet og høyskole, og dikterer aksiomatisk løsningen som fører det sanne urfolk i forlegenhet. Indignert står urfolket tilbake, tvunget til taushet av Vitenskapsmannen, som aldri har turt å stå naken foran forsamlingen og besvare et kontroversielt spørsmål. Vitenskapsmannen fornekte kanskje sin drøm også – fordi Han ikke kan gripe fatt i den med sine bare hender, legge den under lupen og analysere den ned til den minste erkjennelse, for så å legge frem for sin allmue en doktoravhandling som også omfatter *kollegaens* drøm. Hva Vitenskapsmannen imidlertid ikke kan fornekte, er aborigines walkabout i den australske ørkenen. Aborigines bruk av telepati er uomtvistelig. Et annet uforklarlig fenomen er sannheten om fuglens trekkmonster. Ett kull kan uavhengig av det annet finne tilbake til fødestedet, samme hvor lang avstanden måtte være. Utenfor menneskets kommunikasjonslinje kan en enkelt fugleart finne veien selv om årskullet aldri

tidligere har vært på bestemmelsesstedet hundrevis av mil unna! Og det er ikke alltid det nye kullet kan dra nytte av foresattes stedsans. Laksens vandring er et annet dilemma Vitenskapsmannen ikke vet nærmere beskjed om. Rent umiddelbart virker det ganske uvirkelig det hele, men faktum er at laksen finner veien tilbake til sin fødeelv etter flere års vandring til havs. Kan man legge animisme til grunn for å forklare et slikt fenomen?

Eiendomsbesittelse, men ikke miljøvern. Den Hvite Mannens sykelige trang til å eie kommer veldig klart til uttrykk overfor Moder Jords soknebarn – urfolket. Den Hvite Mannen må legge til grunn en guddommelig, materialistisk arkitektur for å skape presedens for hva som *egentlig* er hellig. Kirkebygg, maleri, musikk – alt en inngripen for å tilegne seg kontroll, makt og posisjon i et hierarkisk system med Den Hvite Mannen selvutnevnt på toppen. Animistisk fundert har Moder Jord fra naturens side lagt til rette for katedralens utseende og beliggenhet. Ingen vits å gjøre noe bedre som i utgangspunktet er fullkomment!

AKADEMIA

«Det levende berget»

ANIMISMEN VS POSITIVISMEN

Den Hvite Mannens alter ego i Bølareinens rike

Hvem har i utgangspunktet bestemt at manteltids- (steinalder-) og bronsealderfolket i Norge i hvert fall ikke var sørsamens folk? Det holder ikke lenger med påstanden om at det i hvert fall ikke var sørsamen – eller Nordmannen for den sakens skyld. En slik påstand må begrunnes, argumenteres og underbygges. En påstand som ikke underlegges en kvalitetssikring, er synsing. Innen all forskning er dette et ikke-tema. Man må nå argumentere saklig overfor det faktum at sørsamen faktisk finnes, og at sørsamen kan bevise sin eksistens over særdeles lang tid innenfor det som i dag er Sverige og Norge. Sørsamen erkjenner en ornamentikk i en utviklingsrekke over flere tusen år. Innenfor denne erkjennelsen finnes blant annet sikksakk-mønsteret som en taus kunnskap, dog som kommunikativ uttrykksform. Den Hvite Mannen har overhodet ingen preferanse inn mot f. eks. sikksakkmønsteret (?). Han refererer til sin likesinnede og forfekter noe så prosaisk som bølge, sjø, fruktbarhetsmagi og «vevde tepper».

To personer i gjennomsnitt hver dag tar turen innom Saemien Sijte på Snåsa med tilhørende museum (2001). Dette er ikke et stort antall besøkende hvis man tar høyde for – som meg selv – at det her finnes svar på kanskje mer enn en tabuisert problemstilling knyttet til nasjonen Norges herkomst som industrinasjon. To personer om dagen i gjennomsnitt skulle bli noe slikt som i underkant av 1000 personer årlig. Dette igjen er et forsvinnende lite antall besøkende sett i forhold til de 30 000 som frekventerer Bølareinen (og Bølamannen, som ble avdekket for relativt kort tid tilbake (sommeren 2001)) tre-fire mil lenger sør langs Snåsavatnets østre bredd. Dyktig markedsføring, god planlegging og ihuga innsats, også på det idealistiske planet, er resepten for et slikt høyt besøkstall, men ble resepten skrevet ut ved feil diagnose? Hvis Saemiedigkie på Snåsa hadde vært part i Bølareinens rike på lik linje med Den Hvite Mannen, ville da besøkstallet ved Bølareinen ha vært like stort? Ville den kunnskapstørste tilreisende blitt like overveldet over hva man får se ved Bølabua hvis Bølareinen hadde blitt presentert som en animistisk hellig rein – med sørsamen som rette vedkommende fortolker? Ville Den Hvite Mannens entusiasme vært den samme med sørsamens naturvitenskapelige kompetanse som bærende element ved Bøla? Har Den Hvite Mannens entusiasme ved Bøla fengst sørsamen i tilstrekkelig grad? Kanskje nok for sørsamen til *ikke* å engasjere seg? Dette blir bare spekulativ gjetning, men faktum er at et slikt høyt besøkstall må ligge til grunn hvis Midtnorsk Bergkunstmuseum på Lørdal i Hegra skal la seg realisere! Norske myndigheter bevilger ikke 50 millioner kroner til et museum hvis besøkstall ikke er prediktabelt, underforstått slik at inntjening står i samsvar med det investerte. Om selve museet er tuftet på noe sannferdig, er, slik jeg oppfatter det, av mindreverdige betydning. Litt av et tankekors i noe som i bunn og grunn handler om en religionsstrid! Et krigsutbrudd er som regel

religiøst betinget. Man kan takke animismen for at konkordatet ikke har bevirket konvensjonell krigføring i Norge!

Positivismens og Epistemologiens inntog ble som siste spikeren i kista for Moder Jords soknebarn. Animisme er ikke Vitenskap, og er pr definisjon innholdstomt – metafysisk. Man skal for en hver pris holde seg til det sikre og presise, samtidig som man er i kamp mot overtro og vrøvl. Den klassiske Positivismen ble i sin tid sågar prøvd opphøyd til en ny slags religion!

Den Hvite Mannen har aldri tatt seg bryet med å spørre. Hans skjøre virkelighet springer ut av et aksiom og holdt i live av hypotesen om at urfolks begrepsverden er mindreverdige; uten betydning og i en rotløs virkelighet. Et professorvelde forkludrer det frie menneskets evne til det å kunne danne seg en selvstendig tanke. På denne måten blir kritikeren i allmuen forsøkt umyndiggjort.

Vitenskapens egne normer biter Vitenskapsmannen i halen. Vitenskapsmannen skal søke etter erkjennelser av allmenn gyldighet, saklig grunn, uavhengig av rase, nasjonalitet, religion – klasse og personlige egenskaper er irrelevante i seg selv. Videre heter det at vitenskapelige fremskritt er Vitenskapens fremskritt, ikke Vitenskapsmannens. Det skal være et krav om saklig gyldighet, en advarsel mot forhastede konklusjoner, frigjøring fra fordommer og et krav om oppmerksomhet overfor uvedkommende faktorerers innflytelse på ens vurdering av de vitenskapelige resultater. Innenfor arkeologisk forskning bør man kanskje snart ta skjeen i en annen hånd, og grave litt i seg selv...?

Vel vitende, i grove trekk, om sikksakkmønsterets betydning, tør jeg påstanden om at en større åpenhet rundt dette tabuet ville ha skapt mer forståelse og respekt for sørsamens kultur generelt i allmuen, spesielt blant slike som meg. Det at sørsamen utleverer seg i sakskompleks som angår ornamentikk, har bare ført til at kløften mellom sørsamen og Den Hvite Mannen har blitt dypere. Tilnærmingen blir som om Den Hvite Mannen skulle utlevere seg i dypt alvor om sin kristne tro, for deretter å oppleve at den Han utleverte seg til, underkjente Hans trosoppfatning og trakk på Hans følelsesliv. Som uinnvidd finnes det ingen aksess til sørsamens endeløse tid-rom. Involverer man seg for å oppnå heder og verdighet, har man allerede tapt på startstreken. Det blir som en selvutslettende vandring hvor ens personlighet står og faller på egen handling. En flott tale er til liten nytte hvis den skjulte agendaen blottlegges gjennom dårlig resultatorientering. Den Hvite Mannens behov for oppmerksomhet og anerkjennelse har i utgangspunktet lagt en naturlig stopper for å få innpass. Feighet er imidlertid en dårlig attest...

Sondre Nordheim-komplekset

Hva skigåing angår, blir Sondre Nordheim nærmest å betrakte som en æreskodeks. Over hundre år (flere tusen år?) før Sondre ble påtenkt, lagde sørsamen *sine* ski etter behov. Skulle hun/han raskt forfølge byttet over en kort avstand, brukte man en kombinasjon av én kort og en lang ski. Den korte var skinnkledd under, den lange var glideski. Sørsamen utviklet i tillegg ulike skityper for varierende terrengforhold, snøtype og føreforhold, og var utformet i forhold til jaktform og byttedyr. Én stav fungerte effektivt som jakt og balanseredskap. Kvinnestaven hadde et blad eller en skovel i den øvre enden. Mannen hadde en spydstav med jernspiss i enden. Fra spissen og langt oppover skaftet var den kledd med metall, vanligvis messing, «som er vakrere og lettere enn jern», for at udyra ikke skulle bite den sund. Det er selvfølgelig lettere å dra veksler på Sondre Nordheim som den moderne skisportens og skigledens grunnlegger. Likeledes er det lettere å montere Sondre Nordheim, ikke sørsamen, inn som nok en brikke i nasjonsbyggingens Norge. Noe helt annet blir det hvis man *virkelig* vil en diskusjon om skiproduksjon i Norge opp igjennom tidene. Hadde sørsamen glede av å renne utfor fjellsiden etter sitt reinsdyr? Er det ytringsfrihet nok i Norge påstanden om sørsamen som Den Hvite Mannens mentor på ski?

Ekspertisen ved Saemien Sijte er fullt på høyden med hva man møter ved sammenlignbare institusjoner. Det faktum at sørsamen ikke har vært nevneverdig involvert som veibygger og slikt, bør ikke frata henne/ham status som uhyre viktig premissleverandør i det som over de siste tusenvis av år står frem som nasjonen Norge. Likeledes er det ikke riktig å vektlegge Den Hvite

Mannens strev på en måte slik at det fremstår som mest sannsynlig, dog ikke bevist, at Han har vært til stede helt fra den glasiale manteltid (siste istid) nærmest som i en darwinistisk evolusjonsteori. Like galt blir det om man forfekter at mennesket i manteltiden (steinalderen) og bronsealderen verken var sørsamen eller Nordmannen. Da er det fritt frem for egenrådige, nasjonalistiske tankegods overfor det stolte folket i Norges Old! I museet ved Saemien Sijte på Snåsa finner man ingenting om infrastruktur, byplanlegging, industrialisering, show-bis, popmusikk, idrett, børs eller statlig forvaltning, men desto mer om det å leve i pakt med Moder Jord på en ydmyk og respektfull måte. Den Hvite Mannen trenger bevis for sin utskeielse. Derfor henger Han en medalje rundt halsen. Det er mye viktigere og mer forklarlig for Den Hvite Mannen å vise til heder og verdighet i et velfyllt medaljeskap, enn det er å bevare den gode følelsen innvortes.

**Sørsamens upretensiøse fremferd i nasjonsbyggingens Norge
fratar ikke henne/ham en eksistensiell rett!**

Apoteose Nå!

I et hierarkisk, totalitært rangsystem avgjøres det hvorvidt man har peiling eller ikke. Jordnærhet er ikke et av kriteriene for en dypere forståelse for at alt liv på Jorden ikke er helt tilfeldig, snarere til gangs for helheten. Vi er som fanget i Albert Einsteins relativitetsfengsel hvor begrensingen råder grunnen. Vi har for lengst akseptert at lysets hastighet er et ultimatum, på tross av viten om at tvillingfotonenes vei bort fra hverandre ut i verdensrommet responderer på hverandres bevegelse – uavhengig avstanden mellom dem!

Et øyeblikk er også ganske raskt. Vi klarer knapt å måle tiden fra vi åpner øynene til vi ser det aller ytterste, lysende himmellegemet. Vi kan hvis vi vil (øve)! Vitenskapsmannen kiver etter å bli den første til å falsifisere Albert Einsteins ekte eksperiment. Det er ikke godt å si hva som får en voksen person til å involvere seg i en slik bagatell. Ser man for eksempel ut over en stjerneklar nattehimmel, er man plutselig et offer for gammel, utrangert Vitenskap. Stjernehimmelen er en fiksjon og kun et bevis for hvordan det har sett ut for lenge siden – avhengig av avstanden himmellegemet måtte ha fra Jorden. Lyset, og herved forandringen, synliggjøres for menneskeheten om noen millioner år. Kanskje det er denne apeksen Moder Jords utvalgte – nåejtie – opererer i sin oversanselige reise? Nåejtie: **Den optimale menneskelige kognisjon;** sansetolkningens mester med autonom funksjon; ingen andre enn nåejtie kunne lede allmuen i dannelsesprosessen. Nåejtie sin rolle sett i et slikt perspektiv besto igjennom sin person å representere formidlingen mellom gudene og allmuen – å fungere som et slags filter – samt drive intensjonell opplæring ved tavla: **Helleristningsfeltet.**

Vitenskapsmannen vet best. Det som ikke er bevist, eksisterer i realiteten ikke. Det blir nesten som å fornekte sin egen eksistens her på Jorden. Animistisk sett blir det annerledes. Her blir det snarere at alt finnes: **Det er opp til mennesket å finne det ut ved å bli lærd.** Da må man kunne lese Moder Jord og universet som en åpen bok på litterært vis. Da kan man lese at det *ikke* er gitt mennesket å vite alt. Slutter menneskeheten å undre seg, vil den sakte men sikkert dø ut i ren og skjær kjedsomhet. Selvrealiseringen og undringen er uløselig knyttet sammen i en empirisk vev. Det ligger noe epikureisk ved det å la seg forføre av dragningen mot selvrealisering, men undringens progresjon stanser gjerne ved dekadansen. Fornekter mennesket seg rollen som ydmyk forvalter av naturen, men heller tar på seg rollen som overformynder, vil Moder Jord kvittere på sin særegne måte: Eiendomsbesittelse fører mennesket inn i bitterhet, ærgjerrighet, mistenksomhet, gjerrighet, innesluttethet, ensomhet, griskhet, melankoli... Eiendomsbesittelse – spesielt i utmark – må fortone seg som et problem for sørsamen. I utgangspunktet skal det ikke være mulig å kjøpe naturen for penger, for så å eie den. Det må nesten fortone seg som samtidig å eie en del av sørsamens egen personlighet, for så å skalte og valte med den som man vil!

Forskningens mangehodete uvesen tar utgangspunkt i en løsning som fremmer overopphøyet status i et hierarkisk meningsdiktatur. Det finnes imidlertid en liten trøst: **Det fantes ikke universitet og**

høyskole i forn dager. Da måtte man pedagogisk læres opp etter det samme prinsippet som Vitenskapsmannen i dag forneker! Hvor kommer egentlig Vitenskapen fra, om ikke fra en urtanke og common sense? «Moderne Vitenskap» fantes ikke i manteltiden (steinalderen) og bronsealderen. For så vidt ikke i jernalderen og vikingtiden heller. Kanskje selve Vitenskapen oppsto samme dag som apoteosen? I så fall er hele Vitenskapen tuftet på et mindreverdighetskompleks sett i forhold til sørsamen, som, til tross for Den Hvite Mannens griskhet og maktbegjær, klarer å fungere som privilegert med indre ro i sin sjel. En indre ro som lar sin neste få leve sitt eget liv som hun/han vil – samme hvor uenig sørsamen enn måtte være; fri for misunnelse og mistro overfor sin nestes materielle livssituasjon. Man kan på sett og vis takke Vitenskapsmannen for at common sense er blitt mindreverdig. I et meningsdiktatur blir felles kunnskap, holdning, evne og sunt bondevett lite vektlagt i Epistemologisk sammenheng. Det frie mennesket, som utmerket klarer seg uten en vitenskapsprofeti, blir umyndiggjort og gjort til slave av bedreviteren, og blir herved forsøkt satt ut av stand til å kunne tenke en selvstendig tanke og ta sin egen avgjørelse. Parallelt med dette blir man tutet ørene fulle av all reklamen som flommer inn over ens privatsfære. Også i denne sammenhengen blir man gjort til slave i et kommersialisert meningsdiktatur. Sier man imot og kommer med kritikk, risikerer man straffeforfølgelse og utestengning. Innenfor Vitenskapen finnes det ingen sjel, og lenge så det stygt ut for kvinnen også. Hun hadde heller ingen sjel hvis man legger til grunn hva hennes Mann sa for noen år siden...

AGRARISMEN

Forbruksregelen: Minimum 30 % svinn!

Den Hvite Mannen fikk alt gratis ved å annektere «Norge» i jernalderen. En eminent presørsamisk båtbyggertradisjon helt tilbake fra saemie sin overfart fra/til Nordsjøkontinentet via manteltidens (steinalderens) og bronsealderens stadig mer avanserte teknikk, dannet grunnlaget for den mye senere vikingens sjødyktige, seilførende båt. Et blomstrende samfunn med en arketypisk håndverkstradisjon, og en fruktbar kvinne. Et særdeles oppegående ekstensivt jordbruk som med det iskalde jernet ble gjort intensivt.

Matproduksjon må regnes som det første virkemidlet for å tilrive seg makt; legge andre folk og folkeslag under seg. Personen som sitter ved makten arbeider sjelden selv. Til fysisk arbeid trengs en slave. Moder Jord la ingen begrensning på hvorledes Hun kunne beskattes. Alt ble bare lagt til rette. Saemie skulle, etter lang sameksistens – med egen samvittighet – gjøre hva hun/han var satt til å gjøre. Helt uavhengig av hva ens neste måtte mene: **Ansvar for egen handling!** En sterk personlighet tør karakterisere det som skjer med Moder Jord i dag som en voldtekt. Det har tatt meg flere år å sette meg inn i hva som egentlig ligger til grunn for et slikt utsagn. Nå virker denne karakteristikken som helt logisk på meg også, og jeg er blitt frimodig nok til å bruke denne tanken videre inn i mitt livsløp – mot noe jeg også føler er en voldtekt. Den Hvite Mannen har ikke klart å underkaste seg Moder Jords kraft. I stedet bryter Han hele tiden imot i et fånyttes forsøk på å få kontroll over Henne. Koste hva det koste vil, om så med prisen av menneskeliv – og da helst sidemannens...

Arkeologiprofessoren har overtatt det pedagogiske ansvaret ved helleristningsfeltet, som nåejtie hadde i manteltiden (steinalderen) og bronsealderen. Det er imidlertid klare forskjeller og motsetningsforhold i disse to pedagogiske virkelighetssfærene. Den største forskjellen er kanskje at Arkeologiprofessoren misbruker helleristningene i et pedagogisk dannelsesprosjekt hvor eleven er Agrarius Aggressus (bonden), og hvor formålet er nasjonsbygging og styrket eierskapsfølelse. Den Hvite Mannens fruktbarhetsmagi står som et sentralt postulat i det som har utviklet seg til en fordummende og forflatende nasjonalisme. Arkeologiprofessoren har klart det kunststykke å få hele nasjonen med seg på at det tilsynelatende er en rett linje fra hypotesen om jordbruksristninger i bronsealderen frem til dagens Agrarisme. Å få Agrarius Aggressus, og for så vidt hele nasjonen Norge med på denne bløffen, betrakter jeg som norgeshistoriens frekkeste tyveri og annektering!

Epistemisk korrekt forneker Akademia sørsamens og Nordmannens tilstedeværelse i Norges Old. I et slikt kildekritisk makkverk legemliggjøres Den Hvite Mannens habitus som en mytisk sannhet. Å få med seg Agrarius Aggressus på dette prosjektet er isolert sett en genistrek, men mangler helt og holdent substans – fordi man har valgt bort animisme som faktor. Før man trekker en så bastant slutning som at man har å gjøre med jordbruksristninger, noe man kanskje kan si at man har, skal enhver vinkling og forklaringsmodell belyses fullskala. Hvis ikke blir denne typen arkeologisk forskning, synsing. Arkeologiprofessoren som pedagog ved helleristningsfeltet har ikke kontakt med noen av de animistiske gudene, og legger ikke ned sitt offer med ydmykhet? Ei heller kan Arkeologiprofessoren foreta en oversanselig reise? Sakte men sikkert har Han klart å få Agrarius Aggressus til å føle tilhørighet til helleristninger på en måte som er uforpliktende i forhold til en dypere teologisk forståelse, men som desto mer styrker ens selvtilit hva kontroll, makt og eiendomsbesittelse angår. Det å føle tilhørighet gjennom fysisk og formelt eierskap, er selvfølgelig mer bekvemt. Og det er desto enklere enn å skulle hevde at helleristninger er "eid" av den animistiske konfesjonen, og faktisk ikke er annet enn en type litteratur som skal transkriberes og følges opp med ydmykhet og respekt. Skal man komme nærmere en slik transkripsjon, kommer man ganske enkelt ikke utenom sørsamen!?

Min enkle hypotese er at bronsealderens bonde var sørsamen som drev et ekstensivt, økologisk jordbruk. Man søker i dag på en måte å sammenfatte bondens etos i bronsealderen med Agrarismen i dag. Det har man ikke klart – ganske enkelt fordi man ikke har epistemisk bevist at det er en slik sammenheng. Enhver konfrontasjon med Arkeologiprofessoren om dette tabubelagte temaet, blir møtt med taushet. Det kan Arkeologiprofessoren koste på seg bare fordi Han har gjort et grundig forarbeid. Slike som meg blir stilt overfor en "konvertert" lokalbefolkning, som med ett føler at noen er ute for å ta fra dem noe som er i deres eie; innenfor deres inngjerdede område. Så sterk er en slik føring blitt at det kanskje aldri lar seg gjøre å komme til sans og samling. Arkeologiprofessoren på sin side kan bare fortsette sitt arbeid i ro og mak som før, beskyttet fra å svare på en kinkig, men dog så relevant, problemstilling. Det er imidlertid et lyspunkt i denne uoverensstemmelsen som er i ferd med å bygge seg kraftig opp: Tiden. Tiden går ikke, den kommer...

I Vesten blir så mye som 30 % av all ferskmat kastet på grunn av sløsing. I Norge alene tilsvarer dette i dag bortimot 1 000 000 tonn spiselig mat! På tross av dette er det et uttalt prinsipp fra offisielt hold at matproduksjonen i Norge skal opp! Skal man produsere mat for søppelfyllingen? I Amerika kastes all ferskmat som nærmer seg et par uker før siste forbruksdag. Folk vil ikke ta sjansen på å bli syke av fordervet mat! Denne uverdige trenden arver Norge uten blygsel fra Amerika!

- Nå kommer det fjerde sjokket!

*– Nå kommer det tredje sjokket. Etter å ha lest rapporten om jordens tilstand er styreleder Øystein Dahle i Worldwatch overbevist om at menneskene må forberede seg på et sjokk. – De to første sjokkene var oppdagelsen av at jorda ikke er flat, og deretter at jordkloden ikke er universets sentrum. Ingen av disse oppdagelsene ble tatt spesielt godt imot av sin samtid. Det tredje sjokket kommer nå; jordkloden er ikke ubegrenset stor, den er veldig liten. Derfor må vi innse at det ikke er mulig å vokse uten grenser, sier Dahle. vg.no pr 15.02.2007. Det fjerde sjokket kommer den dagen Akademia finner ut at Akademia har tatt feil: **Jorda er faktisk stor nok!** I sin tur finner Akademia ut at klimaendringen i dag ikke er menneskeskapt. Moder Jord har vært igjennom mange klimaendringer før denne. Det er Den Hvite Mannens griskhet som tar livet av menneskeheten denne gangen! Akademia postulerer økologisk katastrofe når vannet flommer inn over dyrket mark, byer, bebyggelse og infrastruktur. Slik jeg ser det, dreier det hele seg om en *kulturell* katastrofe. Kulturspor blir visket ut over natten etter Moder Jords nådeløse herjing. Hva kan vel Den Hvite Mannen stille opp mot en slik kraft? Det skal ikke mer til enn et jordskjelv før enn en av verdens største byer blir visket bort fra Jordens overflate. Hvordan kan Den Hvite Mannen egentlig forhindre slikt? Pumpe opp mindre olje? Det har oppstått en komisk situasjon. På den ene siden vedkjennet Den Hvite Mannen at Hans livsførsel er i ferd med å utslutte alt livet på Jorden. Han forbruker mer enn det som blir betraktet som bærekraftig utvikling, og faren er til stede for at Han overlater en utarmet Moder Jord til sin etterkommer. Med denne erkjennelsen i mente, har man ført aksept for Den Hvite Mannens selvpålagte ansvar for å skulle redde alt liv på*

den samme Jorden! Resten av menneskeheten blir dratt med ned i det samme mørke hull av samvittighetskval sammen med Den Hvite Mannen – til en verden kun fylt av myten som den eneste form for sannhet. Her blir man møtt av det skumle trollet og huldra i en herlig smørje melankoli og arvesynd. På samme tid er Den Hvite Mannen sykkelig opptatt av å måtte bli sett av sin neste. Eksteriøret skal legitimere et formål som i realiteten blir styrt av en motsatt indre agenda.

Helleristninger og ornamentikk som idiom kan litterært lede oss inn i en animistisk konfesjon: **En verden fylt av mening uten begrep om djevel og helvete.** I den animistiske konfesjonen finnes det ingen djevel. Det var Prestskapet som brakte med seg denne eiendommeligheten. Prestskapet har påført en hel verden en tro på et djevelsk helvete som konsekvens hvis man bryter med gjeldende etikk og moral. Bronsealderen blir av Akademia karakterisert som «den unyttige tiden». Akademia fatter ikke poenget med offergave som ødsel: **Offergave som overgår alt annet i religiøs sammenheng.** Alt fra bronselur via vakkert ornamentert smedkunst til skafthulløks og flintdolk ble lagt oppå myra, i ura, i grunnvannskilden, på flatmark... Sørsamen i bronsealderen gjorde selvfølgelig slikt kun fordi hun/han var ydmyk sett i forhold til hva Moder Jord raust hadde gitt henne/ham i forkant. På denne måten opprettholdt sørsamen sin samvittighet, samt la noe på vektskålen slik at hun/han opprettholdt likevekt overfor Moder Jord som autoritært, besjelet Vesen. Det beste fra Henne kvitterte sørsamen med det beste hun/han selv kunne fremskaffe håndverksmessig sett. Dette var/er den beste metoden for å stagge griskhet og begjær. Ønsket man seg beskjed var eneste løsningen å gjøre tingene samvittighetsfullt 100 %. Klarte man seg uten griskhet, begjær og løgn, ble drøm til virkelighet av selv...

All den tid Arkeologiprofessoren ikke har lært animistisk verken som litteratur eller religion på universitet eller høyskole, blir Hans mulighet til tolkning av manteltiden (steinalderen) og bronsealderen begrenset til klassifisering av artefakten. Jeg synes det er på høy tid at Den gråmussete Arkeologiprofessoren snart tørker støvet av sitt dogme, og kommer seg ut av en fruktbarhetsmagi som ikke strekker seg stort lenger enn til Humanistens forplantningsevne. Skafthulløksen og flintdolken funnet på flatmark kan like gjerne være gravgods! Sørsamen vet beskjed et begravelseritual i flatmarkssammenheng! Det er en umulig tanke å anlegge nok et helleristningsmuseum på hypotesen om livgivende sæd utover en fruktbar jord. Å elske med Moder Jord har sin pris. Dessuten har Den Hvite Mannen satt seg selv i en situasjon hvor sædkvaliteten forringes faretruende...

Kroppsspråk, mimikk, gestikulering, bevegelse, lyd, farge, ornamentering, form, blikk, lukt, ånde, berøring, hud, svette, joik, sensualitet, kjærlighet, seksualitet, orgsame: Alt ment som en sørsamens litteraturhistorie; budskap for sørsamen i et animistisk, endeløst tid-rom – aksentuert ved joiken. Er det virkelig nødvendig for Humanisten å vite absolutt alt? Er ikke det å finne ut alt i seg selv naturstridig? Hvor blir det i så fall av magien: Drivkraften som skal til for å finne ut? Kanskje selve grunnen til at man vil finne ut blir borte, i sin tur også menneskesjelen? Man blir til slutt overlatt til seg selv for å spise seg i hjel. Moder Jord har stått overfor verre utfordring enn Den Hvite Mannens begjær, men Den Hvite Mannen møter seg selv i døren i sin griskhet etter mer fra Moder Jord. Kanskje et utstrakt samarbeid med Moder Jords soknebarn ville avhjelpe litt på situasjonen Den Hvite Mannen har ført menneskeheten inn i? Kanskje Han endog har noe å lære av sørsamens urfolk?

Den Hvite Mannens møte med den kraftfulle sørsamen i bronsealderen måtte fortone seg som en okkupasjon uten krigsskueplass. En animistisk æra var på hell. Sørsamens traderte kunnskap gjennom manteltiden (steinalderen) og bronsealderen fikk sitt antiklimaks ved **det iskalde jernet**. Sørsamen, som i bronsealderen førte en betinget ikkevoldelig/ikke-angrepslinje, ble tatt på sengen. Med **det iskalde jernet** i Den Hvite Mannens hånd var det naivt å tro at kraften skulle klare å stå imot makten der og da.

DEN ETERISKE TIDSALDER

Den glasiøle manteltiden (siste istid), manteltiden (steinalderen) og bronsealderen

Da var eteren fri for den maktsyke mediemogulen som forfekter ytringsfrihet og demokratisk verdi i Mammons navn. Nå er det kun anledning til å ytre seg med. Ytrer man seg mot det etablerte, blir man i beste fall skjøvet ut i det ytterste mørke. I verste fall blir man dømt for injurierende virksomhet og erklært fredløs og som quisling. I en totalitær reklame- og medie verden er det strengt forbudt med motreklame og kildekritikk.

Den mondene sørsamen i bronsealderen vokste ut av en pasjonert likesinnet i manteltiden (steinalderen). Et pedagogisk grep i mesterklassen i manteltiden (steinalderen) satte premissen for etterkommeren: **Sørsamen i bronsealderen**. Tradert animisme gjennom tusenvis av år – helt siden før, i og etter den glasiøle manteltiden (siste istid) – ble ført helt frem av den teologiske elite, som, naturvitenskapelig betraktet, hadde fått Den Hvite Mannen til å blekne ytterligere hvis Han hadde fattet det hele fullt ut. Håndverkeren i den eteriske tidsalder overgår Den Hvite Mannens fatteevne hva profesjonalitet angår. Stein- og bronsesmeden i forn la listen for tilvirkning og utforming av artefakten så høyt at Den Hvite Mannen knapt klarer det samme med *Hans* tilgang på verktøy. Alt smeden utformet tilhørte på sett og vis en annen dimensjon. Det menneskelige aspekt nådde på en måte ikke opp i den komplekse kosmiske sammenhengen. Allikevel var saemie sin rolle i Moder Jords skjød av uvurderlig betydning. Som den lærde skulle saemie vise veien, forklare den kosmiske sammenhengen, være åndelig leder, vismann/-kvinne, prest, lege, naturvitenskapsmann /-kvinne, spåmann/-kvinne og pedagog. Oppgaven bestod i å reise i klærvoajangen; sørge for kontakt med gudene; legge ned det rette offeret; reise til dødsriket for konsultering; helbrede syke og lage medisiner; ha ansvar for den sakrale handlingen; skaffe visshet om fremtiden og se bakover i tid for å gjøre rede; være sosialkurator; kjenne til det hemmelige og mystiske ritualet i forbindelse med bjørnejakten m.m. Kort sagt: Saemie skulle skaffe seg visshet og bli lærd i en interagerende kontekst.

Moder Jord – saemie sin tesaurus

Saemie lærte seg å lese Moder Jord som en åpen bok, og fant i *sitt* kulturlandskap ingen behov for å gjøre den helt store forandringen på noe som i utgangspunktet var fullkomment. Saemie var i moderne arkitektonisk forstand uavhengig i bosituasjon, arbeidssituasjon og i religiøs – så vel som i rekreasjonssammenheng. Moder Jord sørget for det saemie trengte i enhver situasjon – stedsbetinget. Det ble bygget innenfor en naturgitt ramme, på et naturgitt sted. Den naturgitte forutsetningen var selve arkitekturen for hvilken menneskelig aktivitet som skulle finne sted, når. Ikke hver lokalitet egnet seg som boplass, ikke hvert sted egnet seg som offerplass. Hvert dyr fant sitt differensierte revir, og ikke all type vegetasjon fant grobunn over alt. På ett sted paret dyrene seg, på et annet kalvet det. Den naturgitte forutsetningen favoriserte muligheten fremfor begrensningen. Gjerne til samme tid og stedsbetinget årvisst, men kanskje med avvik på grunn av klimaendring. I tilfellet reinsdyrets transiente syklus-tilværelse blir kanskje parrings- og kalvingsplassen geografisk forskjellig, men stedsbetinget identisk? Slik kunne Moder Jord forandre seg og utvikle seg samtidig med at saemie skulle bli opplært ved deltakende observasjon og erfaring.

Saemie formet kanskje sin første bruks- og nyttegjenstand ved å lese naturens særegenhet. Så kunne saemie i sin tur lese selve gjenstanden, for herved å danne seg et litterært bilde av hvem som hadde laget den, og under hvilket naturgitt forhold vedkommende utøver levde og virket i: **En type signatur, men med mye større litterær betydning**. Etter hvert som man tilegnet seg stadig mer avansert ornamentering, kunne man i tillegg lese slektsmessig tilhørighet, familieforhold, boforhold, hvor mange barn, hvem saemie var i slekt med (Laahkoe) osv. Selv den enkleste ornamentikk satt i system kan si ufattelig mye om en medmenneskelig relasjon. Strek, prikk, sikk-sakk-mønster og bølge satt i system, er som personlig litterær legitimering å regne. Denne

første artefakten var som en litterær kommunikasjonsform blant annet i forbindelse med jakt, fangst, forfengeligheit, familiær tilhørighet, animistisk teologisk sakralisering, kunstnerisk pasjon, funksjonell nytteverdi, Moder Jords anvendbarhet...

Den praktfulle flintdolken og blankpolerte skafthulløksen har Vitenskapsmannen kategorisert under stridsøskulturen. På sett og vis kan denne kategoriseringen kanskje være fornuftig, men heller som "stridsvåpen" mot en annen kopi av iskaldt jern – brukt av et helt annet folk! En animistisk bronsealderelite ville vise sin overlegenhet overfor et annet folk som brukte *sitt* våpen i en maktkamp. Tilsvarende "våpen" i stein var et litterært budskap som representerte overmåte kraft. En flintdolk er fullstendig ubrukelig i konvensjonell krigføring, men i kamp for å legitimere mental kraft og religiøs overlegenhet, fungerer et slikt "våpen" perfekt. Særegen utforming av steinredskapet kan også tolkes som en "dialekt" innenfor et "språk". Parallelt med at nytteredskapet mer og mer skiftet karakter/ble videreutviklet til et redskap i produksjonsoyemed, la Moder Jord sitt skjød helt åpent for saemie. Hun sådde i sin tur et frø av begjær i den aller helligste og mest fruktbare lunden. Her rådet en ubegrenset og stabil fruktbarhet, og var således underlagt streng animistisk teologisk autorisasjon – en kilde saemie kunne øse av i utrensmål.

Tægerkunstens litterære betydning

Jeg mener jeg har funnet en ledetråd mot skriftspråkets herkomst i museet ved Saemien Sijte på Snåsa. Midt på gulvet – på sokkel inne i en glassmonter – står en særdeles vakkert utformet korg av tæger med lokk. Tægerarbeid og kurvfletting er lite påaktet innenfor Den Hvite Mannens terminologi. En slik håndverkstradisjon blir i svært liten grad omtalt generelt, og spesielt med tanke på mulig litterær betydning i legitimeringssammenheng og som kommunikasjonsform. Den Hvite Mannens fokus er rettet inn mot det gjenkjennelige arbeidsredskapet som produserer svette, vannblemme og kulturspor. Tægerkunst og kurvfletting lager ikke det samme sporet som en plog, men er kanskje til stede innen keramikken? En naturlig forlengelse av en flettet korg, er nettopp en keramisk krukke. (Eller kanskje omvendt?) Flettverk som forskaling for leire og som litterært dannelsesprosjekt. Moder Jords eget initial; formen Moder Jord har: **Vind, sol, bølgen på vannet...** gjenspeiles i flettverksmønsteret, som i sin tur ble tolkningsgrunnlag for saemie, samt konvensjonal legitimering. Formen flettverket fikk, kunne i første instans danne grunnlag for saemie til å forstå geografisk tilhørighet. Et mer avansert arbeid kunne danne grunnlag for spesifisering helt ned på individnivå. I nyere tid er osteformen i museet ved Saemien Sijte et slående eksempel på akkurat dette med personlig legitimering. Utseende i kombinasjon med smaken på osten satte en i stand til å lese hele prosessen frem mot ferdig produkt. Kanskje man i sørsamens osteform en vakker dag kan lese seg til sørsamens osteproduksjon eldre enn Den Hvite Mannens ditto? Moder Jords initial, formen flettverk og tauverk ga, kunne like gjerne ha dannet grunnlaget for den første streken ment som kommunikasjon. Sikksakk-mønster, bølge, trekant, vinkel, strek m.m., mener jeg er en pedagogisk start på prosessen frem mot et fullverdig skriftspråk.

Kan man således hevde at en død ting har sjel? Hvor hadde sørsamens urfolk stått i dag uten legitimeringen ved Saemien Sijte? Sørsamen hevder å kunne lese ornamentikken og i sitt stille sinn danne seg et bilde av forfatteren og håndverkeren. Jeg for min del har en kaffekopp laget av en kåte for snart tretti år siden. Den har fulgt meg som en skygge hele tiden, og har geleidet meg frem til der jeg befinner meg i dag. Hvis det var noe jeg aller helst ikke ville kvitte meg med, var det akkurat denne kaffekoppen. Jeg hengt den over arbeidsbenken min, og har funnet meg en ny. Forhåpentligvis vil sistnevnte geleide meg videre inn i det ulendte terrenget som ligger foran meg. Det er en hårfin balansegang sørsamen foretar seg hvis hun/han forkaster en død ting som sjelslaus. Utvalgsmetoden må være subjektiv og godt fundert for å unngå å komme i en identitetskrise. Dessuten er gjenstandens sjel en viktig primærkilde i en dypere forståelse av hva nasjonsbygging i realiteten dreier seg om. Dette gjelder også duedtie utviklet av sørsamen. I den grad Den Hvite Mannen har tatt seg bryet med en vurdering av sørsamens duedtie, må dette bli å betrakte som en sekundærkilde, og da av sekundær betydning! I kildekritisk arbeid kan det være

nyttig å stille følgende spørsmål: **Når er det ekstra fristende for en person å snakke usant?** Svaret er selvsagt: **Når man er sterkt engasjert i en sak, og når risikoen for å bli avslørt er liten...**

I 150 år har Arkeologiprofessoren vektlagt epistemisk funksjonalitet – som «vevde tepper» – i tolkningen av helleristninger i for eksempel steinkista. Her mener jeg man i større grad må tenke litterært for å kunne forstå budskapet. Jeg vil søke dechiffrering av «vevde tepper» i den animistiske eksegese. Avansert ornamentikk i bronsealderen mener jeg er en litterær overlevering lik legitimasjon på individnivå, samt i den animistiske konfesjonen. Videre kan man saktens spekulere over runens herkomst. Min særdeles kontroversielle hypotese går ut på at runen går over samme lest som helleristninger, gievrie, ornamentikken i steinkista, ditto på artefakten: **I sum kan man konkludere med at hvert tegn og symbol fra Norges Old er fragment av sørsamens kontekstualiserte språk, hvor runen representerer den litterære apokalypse – den ultimate appersepsjon.** I Gievrie Fealadimmie • vil jeg utfordre tabuiseringen knyttet til manteltiden (steinalderen) på forhold hva gjelder kommunikasjonslinje, interaksjonslinje, logistikk og infrastruktur. Etter å ha gått igjennom sentrale verk om manteltiden (steinalderen), sitter jeg igjen med en stilisert oppfatning av Norges Old: **Samfunn med hver sin isolerte, stedbundne tradisjon** – autonome grupper uavhengig av impulser utenfra. Ornamentikken mener jeg taler et annet språk i denne sammenhengen. Her representerer nyanseforskjellen hver sin "dialekt" innenfor den felles animistiske "språktradisjonen" – tilnærmet heteronome grupper interaktivt sammenfiltret. Slik kan det bli mulig å transkribere runen ikke bare til noe transalpint, snarere til en tradert litterær utveksling mellom samfunnene helt fra «Norge» i nord til «Hellas» i sør både før, i og etter den glasiøle manteltid (siste istid)!

Ikke bare lærte sørsamen Den Hvite Mannen å lage ski, yste ost, bygge båt, smi stein, bronse og jern. I pakt av sørsamens traderte naturvitenskap ble Den Hvite Mannen også sørsamens elev i metafysisk skrivekunst. Runen mener jeg er som naturlig konsekvens av en animistisk ornamentert tilnærming til Moder Jord. Den personen som seriøst ikke tåler en slik diskusjon, vil mest sannsynlig ikke tåle en tilsvarende diskusjon om Voluspå og tilsvarende diktning. Teologiprofessoren hevder at Voluspå kan ha blitt til hos Ladejarlen i Trøndelag eller Hålogaland. Dette er som kjent midt i sørsamens kjerneområde! Kan man trygt si at Ladejarlen befattet seg personlig med skaldediktningen, eller er muligheten til stede for at det hele ble satt i tanken og ført i pennen av skalden, som i sin tur var sørsamen? Og i sin tur igjen: **Kan man trygt hevde at den personen som trakterte runen var vis, klok, intelligent og tilstedeværende i sin tid?** Jeg klamrer meg til ovenfor nevnte professor J. A. Friis sin beskrivelse av (sør)samens evne til læring på attenhundretallet. Dagens Runolog har forlatt ideen om at det bakenfor runen hviler en metafysisk virkelighet «umulig» for Ham i dag å fatte. Jeg ønsker i min prosess å fremstille runen som det store gjennombruddet for allmenngjøringen av en titusenårig tradert naturvitenskap i den animistiske konfesjonen. Jeg vil søke å forstå den første skalden som vår litterære gründer i den forstand at vedkommende var sin tids – ved dette vår første – **essayist; tankepoet.** Ingenting er da mer naturlig for meg enn å sette sørsamen inn i rollen som skalden! Det mest pirrende elementet ved akkurat *denne* hypotesen, er at skalden nødvendigvis ikke trengte å være en nåejtie. Snarere tvert om? Kanskje skalden var nåejtie sin litterære arm ut i samfunnet? Slik har jeg våget å henge all norrøn synsing på en knagg, og denne knaggen føler jeg allerede sitter relativt godt festet til veggen...

Ladejarlens maktbegjær satte ganske sikkert en effektiv bremse for intellektuell tankevirksomhet som den skalden fremførte. Skalden lå alltid farlig nær grensen til å måtte bøte med livet for sitt utsagn. Med kløkt og kraft geleidet skalden seg inn i Storfolkets maktstruktur via aforisme og idiom. I samme åndedrag mener jeg at norrøn mytologi er en ren initiasjon: **Fra sørsamisk animistisk verdensanskuelse sublimert til Den Hvite Mannens antropoteistiske norrøne myteomspundne overbevisning.** Det gikk fra det at saemie skulle innordne seg naturen, til at Den Hvite Mannen skulle ordne alt inn under seg selv.

Kan man tenke uten språk?

Hvis man er i stand til å lese naturen som en åpen bok, mener jeg man kan befinne seg i en slags glidebane frem til hva man kan kalle sitt eget personlige tale- og skriftspråk. Det er for eksempel meget stor forskjell på sørsamisk og norsk. Den kjente språkforskeren Castrén har gitt følgende treffende skildring av det samiske folks karakter:

«Lappernes Sind er stille, fredelig og eftergivende. Fred er hans Valgsprog, om Fred er hans første Spørgsmaal, Fred er hans Afskedshilsen. En skjønnere Skat kan knapt eies end den fredfulde Ro, som Lappen besidder. Blottet for de fleste af Livets Nydelser, omgiven af en ubetvingelig Natur og nedsunken i Armod, er ham beskaaret den misundelsesværdige Lod at kunne udholde alle Møier med urokkelig Ro. Den ugunstige Natur driver ham ofte til Arbeide og Rørelse, men undertiden overlader han sig gjerne til et mageligt, eller, som han kalder det, fredeligt Liv. Han elsker ikke vidtflyvende Planer, kloge Beregninger eller noget Slags udad rettet Virksomhed, men lever helst nedsunken i en stille Betragtning af religiøse emner eller andre Sager, som findes i hans lille Verden...». Fra *Lappisk Mythologi*. Det norske språket kan virke fattig og sterilt hvis man sammenligner det med sørsamens beskrivelse av naturen i sin helhet. Går det så an å driste seg til påstanden om at sørsamen ikke kan tenke klart nok kun med det norske språket? I så fall: Hvem er best tjent med integreringsprosessen i det norske samfunnet? Moder Jord? Er det å gå for langt hvis man pålegger Humanisten å lære seg sørsamens morsmål, sørsamisk?

Det å selv skulle lære seg Moder Jords litterære uttrykksform er en ting, noe ganske annet er det å skulle tradere kunnskapen videre pedagogisk til den kommende generasjon. Formen Moder Jord hadde: **Vind, sol, bølgen på vannet, dal, vik, vidde, skog, fjell, tre, fisk, dyr, torden, lyn, lysfenomen, jordskjelv** – alt sammen rettferdiggjort igjennom sin eksistens i et evig kretsløp med saemie som part. Saemie sin rolle som tenkende individ kan ha vært som eksekutor hva gjelder tilegnet kunnskap fra de jordiske og overjordiske guder – til gangs for det levende liv som en helhet: **At saemie var til for Moder Jord**; innordnet; den som var satt til å skulle forstå den universelle sammenhengen og nødvendigheten av helheten for å kunne bli lærd. Saemie som intellektuell skulle i større og større grad – etter hvert som tiden kom – forvalte Moder Jords tilfang til beste for en uendelig helhet. Saemie måtte underkaste seg en kraft mye større enn henne/ham selv, men som i egen person skulle kunne tilegne seg denne universelle kraften gjennom korrekt livsførsel og lytefri samvittighet.

KULTURIMPERIALISME

MAKTMIDDEL I DEN HVITE MANNENS ANNEKTERING AV NORGES OLD

EGALITET OG INKULTURASJON

KRAFTKILDEN I DEN GLASIALE MANTELIDEN (SISTE ISTID) OG I MANTELIDEN (STEINALDEREN)

Det er på en måte noe ynkelig over Den Hvite Mannens kulturspor. Enten gror det igjen eller så blir det utradert av en Moder Jord i ekstremversjon. Flomvannet tar en ny, men ikke uventet vei. Hus bygges på det mest værutsatte stedet. Riksantikvaren har begynt å frede kulturlandskap inklusive bufe og driftsbygning man har opparbeidet gjennom generasjoner. Restriksjonen som følger med en slik fredningssak, for eksempel i forbindelse med vedhogst, gjør gården økonomisk umulig å drive og man velger/tvinges til fraflytting. Man føler seg fanget og blir bitter som følge av strevet man har hatt med å opparbeide Moder Jord. En vanskelig situasjon oppstår også den dagen den yngre generasjon ikke skjønner poenget med å føre ens slit videre. Det som er opparbeidet over generasjoner, gror igjen på få år. Ekspertokraten vil nå forsøke å verne hele kulturlandskapet med en beitende ku som nostalgisk midtpunkt, men hva med bovtse? Sørsamen har drevet med tamrein i flere hundre år (tusenvís av år?). Går det ikke an å verne sørsamens ekstensive hjem med alt hva dette for sørsamen innebærer, også?

I Sverige finnes det mange trær. Veldig mange trær! Dette tror jeg Sámediggi i Karasjok er seg bevisst. Sørsamens rettighet i Sverige kan måles direkte opp mot hvilket tre som til en hver tid er klar for hugst. Skogbruket som milliardindustri tvinger Sámediggi i kne. Kan man trygt si at det samme skjer i Norge også, om enn i en mer beskjedne økonomisk målestokk? Er det slik fatt at

utnyttelsesgraden av naturressursen i dag skal kunne skape presedens for anvendelsen av naturen i forn? Vår tids grådighetskultur har i *for* stor grad fått satt sitt preg på Norges Old!

Det er noe naturstridig ved kultursporet Den Hvite Mannen setter igjen etter seg – noe sårt og ynkelig. Det strider imot Moder Jords kraft ved at det gror igjen. Så langt har Den Hvite Mannen strekt seg at Han har inntatt en selvpålagt rolle som Jordens og verdens beskytter. Det er liksom Den Hvite Mannen som skal redde Jorden fra undergangen. Midt under denne voldtekten har Han pådratt seg en sur en. Under akten med Moder Jord har det svartnet for Den Hvite Mannens øyne. Moder Jord lar Ham pruste seg ferdig, og legger så inn det avgjørende støtet. Moder Jord klarer seg utmerket godt uten Den Hvite Mannens bistand, selv om Genforskeren skrider til sitt verk motivert av tanken på å redde verden fra den sikre undergangen. At Hans forskning er økonomisk bundet opp, reflekteres det ikke over i ett sekund. Det reflekteres heller ikke over det faktum at Han ikke har kartlagt mer enn en liten brøkdel av alt levende liv på Jorden. Herunder også forståelse av/for Moder Jords genetiske oppbygging, samt Hennes egen genetiske spleising. Samtidig som Den Hvite Mannen sliter med at Han må redusere bilbruken sin, produserer Han en ny krig! Vestens militære uvesens bruk av drivstoff teller ikke med i CO₂-regnskapet, og har "ingen" innvirkning på den såkalte drivhuseffekten. **Den Hvite Mannen er ikke under noen omstendighet i stand til å ødelegge Moder Jord. Den Hvite Mannen utrydder menneskeheten ved sin egen griskhet!**

Den Hvite Mannens postulerte kulturarv før jernalderen tør bli å betrakte som et substitutt for den nakne sannhet, og som ønsketenkning i arbeidet med å formfullende en hvit løgn – spiritualisert av Den Nasjonalistiske Ånd. Det var ganske sikkert ikke forutsetningen at manteltids- (steinalder-) og bronsealderfolket skulle havne på museum i vår tid. Det å betale for å komme inn til noe som er prediktabelt riktig, kan bli problematisk. Det er et merkelig paradoks at manteltids- (steinalder-) og bronsealderfolket ikke fenger helt blant allmuen i dag. En i særdeleshet dogmatisk arkeologiprofessorstand kan kun takke seg selv for at interessen for den rakryggede personligheten fra forntid ikke engasjerer verken ung eller gammel i tilstrekkelig grad i den siviliserte verden. Man har traumatisert i hjel den absolutt rikeste og mest utfordrende religiøse epoken i Nordens historie med en ensidig fruktbarhetsmagi. Å innrømme sørsamen indigenat i Norges Old ville utvilsomt ha skapt den rette atmosfære spiritualitet. Slik kunne faktisk allmuen ha dannet seg et realistisk bilde av hva som faktisk skjedde i manteltiden (steinalderen) og bronsealderen i Norden. I stedet blir man tvunget inn i en intetsigende hypotese. Det er ikke tilstrekkelig å stimulere en skoleelev kun ved å grave frem samt kategorisere en artefakt. Utfordringen ligger heller på det litterære og religiøse planet. Her kan man virkelig trollbinde et sulteføret publikum – som for eksempel en ungdomsskoleelev i realiteten er. For å bøte litt på situasjonen gjør man manteltiden (steinalderen) og bronsealderen om til noe pekuniært. På Lerfald i Stjørdal kommune vil man som nevnt etablere et helleristningsmuseum til 50 millioner kroner. Arkeologiprofessoren bak dette storslåtte prosjektet er særdeles tilbakeholden hva gjelder sørsamisk vinkling på problemstillingen knyttet til helleristningene i området spesielt, enda mer i Norge og Norden generelt. Den pågående prosess frem mot etablering av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lerfald mener jeg er av en slik karakter at jeg vil søke å legge den frem for menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. Svaret jeg har mottatt fra Akademia i sakens anledning, står i grell kontrast til den informasjonen som er kommet meg i hende gjennom mange års feltarbeid i samens kjerneområde.

Det er en påfallende divergens mellom det som står skrevet – det som blir uttalt fra Akademia, og det som er en allmenn oppfatning på den ene siden – og det sørsamen mener om ditto på den andre. Emosjonelt motsetningsforhold mellom sørsamen og Den Hvite Mannen har ikke kommet til uttrykk, fordi sørsamens fremstilling av blant annet helleristninger ikke har passet godt nok inn i Den Hvite Mannens kulturelle utviklingslinje og idé om nasjonsbygging. Ellers burde hele den sørnorske befolkning ha visst betydelig mer om sørsamen (som urfolk) enn tilfellet er i dag. I skriftlig form finnes det ikke et fnugg av referanse til sørsamens kulturelle utvikling, og det finnes ikke en eneste hyllemeter offentlig sørsamisk arkiv i Norge i 2007! Selv jeg klarer, uten særlig

anstrengelse, å se likheten mellom sørsamens ornamentikk i dag og den ornamentikken som fant sted i manteltiden (steinalderen) og bronsealderen. Dessuten skal man, etter min oppfatning, være bra trangsynt hvis man ikke klarer å se likheten mellom helleristninger og symbolikken på gievrie som er blitt behørig avdekket i sørsamens ekstensive hjem. Den Hvite Mannen sliter vettet av seg i sin streben etter å transkribere den samme symbolikken som sørsamen den dag i dag kan lese som en hvilken som helst annen tekst. Dette er den fause naturvitenskapen som Den Hvite Mannen aldri får innpass i eller kjennskap om. Han har seg selv å klandre...

Det nærmeste jeg kommer en troverdig fremstilling av Den Hvite Mannens kulturhistorie, er presentasjonen i Disneyland. Her råder myten grunnen – styrt av Mammon i egen person. Så virkelighetsnær er denne eventyrparken at man lar seg rive med. Følelsen av allmektighet er snublende nær. Her er Den Hvite Mannen i sitt ess. Det nærmeste Han kommer en forståelse av animisme, er via animasjonen. I animasjonen ilegger Den Hvite Mannen dyret menneskelig atferd. Dette er mye enklere enn å måtte forstå dyrets særegne begrepsverden. Ta for eksempel ugla til Harry Potter. Den har virkelig fått luft under vingene. Barn er på intens jakt etter et individ som de kan forbarme seg over og "hjelp". Resultatet blir ganske sikkert at denne uglearten om litt kommer på listen over utryddingstruede dyrearter!

Den Hvite Mannen er en Homo sublim som produserer guddommelig musikk og kunst, og i tillegg påberoper seg et guddommelig utseende. Ekstrovert verdi milevis unna hypotesen om at det vakre kommer innenfra. Stjernen i USA har kjøpt sin utparsellerte eiendom på Månen. Kanskje man snart også kan få tilbud om kjøp av en eiendom på himmellegemet som har fått en personlig signatur også. Stolt kan man kikke opp på sitt eget lysglimt, som etter alle solemerker ikke eksisterer lenger!

Sørsamen har ikke hatt for vane å sette (rent umiddelbart) tydelig spor etter seg – heller ikke kulturhistorisk betraktet. Det er ikke det samme som at sørsamen har vært fraværende i en prosess mot det Norge som trer frem i dag. Noe av det mest nedverdiggende jeg hører og leser, er «nomadiske jegere og sankere». Jeg håper den dagen kommer hvor man kan legge et slikt utsagn bak seg en gang for alle. Det å være bofast vil ikke bare si å bo slik som Den Hvite Mannen gjør/gjorde. Jeg mener på det mest bestemte at man har særdeles mye å lære av organiseringen av et familieliv i gåetie. I *Gievrie Fealadimmie* •• vil jeg forsøke å rette et nærmere søkelys på akkurat denne livsformen. Det kan vel ikke være slik å forstå at «nomadiske jegere og sankere» ikke hadde et fast tilholdssted? Om enn ikke på samme adresse året rundt? Et arbeid og virke i og med Moder Jord krever at man til punkt og prikke følger Hennes puls. Slik levde sørsamen, og leverte sitt høyt skattede kvalitetsprodukt til Den Hvite Mannen på markedet.

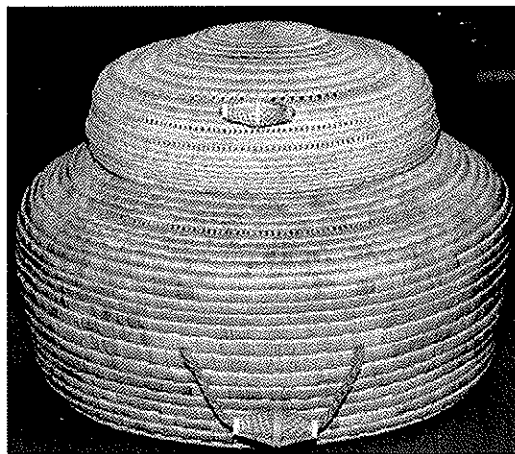
Romfølelsen i sørsamens perspektiv tror jeg på langt nær gjenspeiler menneskets måte å oppnå fullkommen lykke ved mestring. Den eneste begrensning er menneskets egen vilje til å innordne seg noe som er så ufattelig mye større enn det selv, men verdt å strekke seg etter. Sørsamens Saajveaajmoe er forbeholdt fåtallet med den rette stamina. Stien dit er merket, men ikke på samme måte som Turistforeningens turløype. Turistforeningen gjør allmuen blind ute i naturen med merkingen sin. Mister man den røde T-en, får man problem med å finne frem. Så avhengig er man blitt av den merkede turløypa at man har mistet evnen til å orientere seg etter naturmetoden. Fornemmelsen for mestring reduseres og man tingliggjøres uten mulighet for å komme Moder Jord i møte. Sørsamen går langs en ugått sti. Turistforeningens merkede turløype kan i verste fall skape avvik i sørsamens innebygde retningssans?

Det hadde vært et spennende eksperiment å eksponere Humanisten kun for asfalt, stål og betong over en lengre periode, uten en eneste flik av levende natur i Hans nærhet. Forskning har vist at et nyfødt barn kan dø hvis det ikke får sosial kontakt i en naturlig omgivelse. Selv den mest innbarkedede, urbane Bohem tåler synet av et levende tre og en blomst i byens grønne lunge. Den roen og tryggheten Den Hvite Mannen ikke fant inne i seg selv, finner Han i Moder Jords skjød. Hverdagslivets stress gjør Ham sliten og Han trenger sårt til mental restituering, men hva gir Den

Hvite Mannen egentlig tilbake til Moder Jord? Hun er ikke en slags sareptas krukke som Den Hvite Mannen kan øse av i det uendelige uten å fylle noe tilbake. Regnskapet overfor Moder Jord er et regnskap Han tar for gitt at Han ikke trenger å signere. Det er et sjakktrekk hvis Den Hvite Mannen begynner med nedbetaling før gjelden vokser Ham fullstendig over hodet.

Sørsamen har aldri levd med krig, erobring, kolonisering og slaveri som ytringsform. Ei heller drap, intrige, makt, promiskuitet, glamour, rampelys og begjær. Det er Den Hvite Mannen som er martialske! Det er i hvert fall slik jeg har likt å fremstille det. Noe murrer! I den senere tid har man begynt å rette søkelyset mot Den Hvite Mannens disponering av tiden som Han hadde til rådighet i jernalder og vikingtid. Plikten relatert til jordbruket viser seg å være sammenfallende med jernonna. Både vår og høst var det fullt opp å gjøre – bare med gårdsdriften! I jernalderen, da spesielt i vikingtiden, finnes det ett paradoks til. Kongemakten krevde en stridsdyktig mann. Dette var den samme mannen som var uunnværlig i våronna og skuronna! Her i Sør-Norge: Hvem andre enn sørsamen drev da jernonna? Og hva med båtbyggingen? Her er det listet opp et par arbeidsoppgaver som Den Hvite Mannen umulig kunne ha rukket over, men hvilken rolle har sørsamen spilt om bord i båten – i viking? Denne handlingsformen setter tydelig spor, og har således dannet mye av grunnlaget for hvordan vi skal måtte tolke den uoverskuelige fortiden på også. Sørsamen passer ikke inn i Den Hvite Mannens tenkemåte, og er da pr definisjon utelukket fra enhver diskusjon vedrørende manteltid (steinalder) og bronsealder – uavhengig av om sørsamen virkelig var den stolte bronsealderkvinnen/-mannen eller ikke!

Hvis det er realistisk at isens gradvise tilbaketrekning skapte en progredierende skillelinje mellom saemien, hva så i tilfellet med den tilsvarende økte mengde havvann mellom Nordsjøkontinentet og «Norge»? Infrastrukturen isverts kan ha opprettholdt den homogene strukturen i det animistiske samfunnet. Reisen landverts ble både tyngre og lengre etter hvert som isen trakk seg tilbake. Det samme gjaldt kanskje også for reisen sjøverts mellom disse to landområdene? Sørsamens nomadetilværelse snevret seg inn respektivt reinsdyrets endrede vandringmønster. Sørsamen kan med dette ha fått mer enn ett utgangspunkt til noe felles i «Norge»: Reinsdyret oppå iskapen! En ny tid transalpint var i emning – med sørsamen landfast i «Norge», og hennes/hans åndsfelle rotfast sør for «Danmark». På tross av skillelinjen som oppstod som følge av transgresjon og isens tilbaketrekning, ble homogenitetens struktur på tvers av samfunnene opprettholdt. Jeg setter sørsamen og Ismannen fra Ötztal-dalen i allusjon til denne egalitetens visjon! Det finnes ikke rom for Den Hvite Mannen i denne visjonen. Til det er Han altfor naturstridig!

Tægerkorg.

Laget av Ellen Kitok Andersson. Innkjøpt av Saemien Sijte med midler fra Norsk Kulturråd.

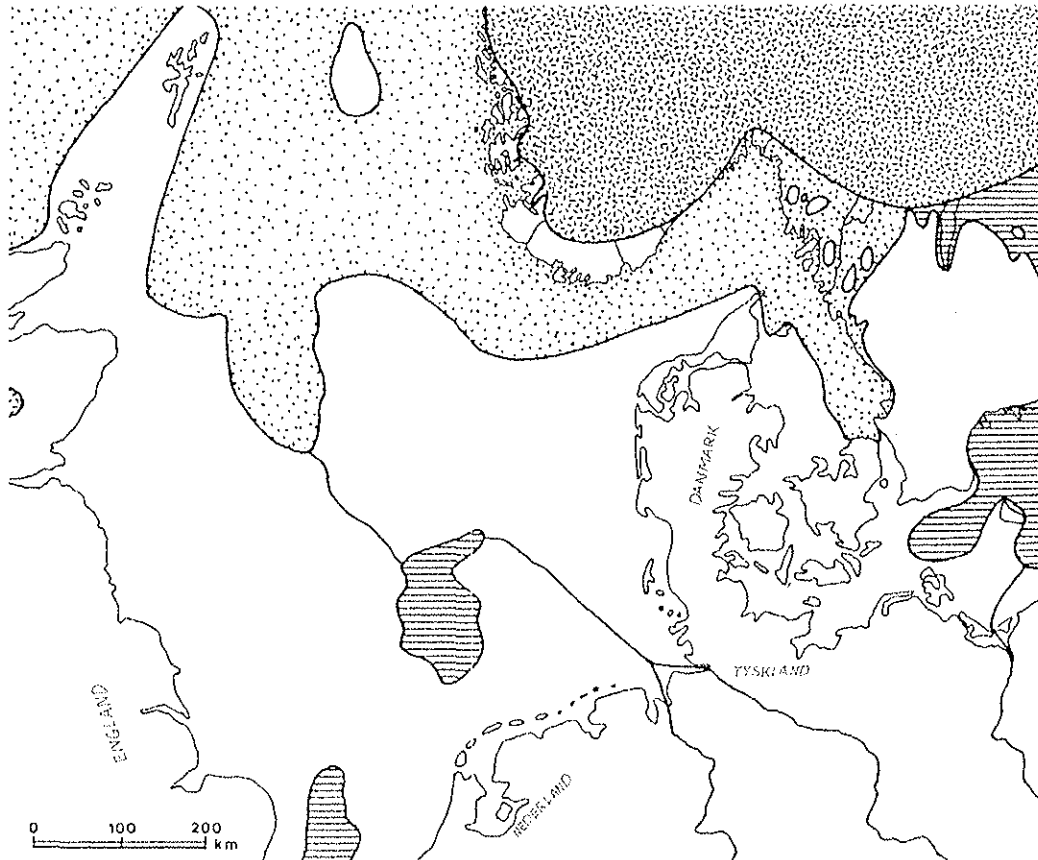
Man kjøper seg inn i markedet for å få kontroll og makt over eteren, og det viktige medium som gjør en til slave. Bortkastet valuta!

EURANIMA

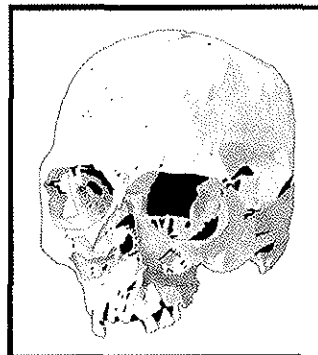
CUNABULA ANIMISMI

Den postglasiale euroanimistiske verdensdelen

Nordvestlige del

Auranimas postglasiale utstrekning mot nord, her representert ved Sverige, Danmark, Tyskland, Nederland, England, Skottland, Shetland og Norge.

«Fruen fra havet» - et banebrytende funn for norsk arkeologi.

Det er funnet få skjelettresten fra eldre steinalder i Nordsjøområdet. Manglende kjennskap til strandlinjeforskyvingen på sørlandskysten gjorde at mange tvilte på at slike funn overhodet fantes her. Søgnefunnet har motbevist dette. De gode bevaringsforholdene i sjøen antyder at vi kunne gjøre andre tilsvarende og verdifulle funn utenfor Norges kyst.

Det finnes klare likhetstrekk mellom Søgnefunnet og samtidige skjelettfunn fra Nordsjøområdet. DNA-analyser vil kanskje bidra med nærmere kunnskap om de genetiske forholdene.

De første menneskene kom til Norge over 1000 til 2000 år før kvinnen fra Søgne levde. Resultatene fra Søgneprosjektet vil gi oss en unik innsikt i hvordan disse tidlige menneskene tilpasset seg sine nye levekår her i landet. Kulturhistorisk museum.

«Fruen fra havet» kan være skjebnens ironi. I de samiske samfunnene var kvinnen ofte ansiktet utad overfor myndighetene. Jeg liker å sette «Fruen fra havet» i allusjon til saemies levnet ute på Nordsjøkontinentet, og som sørsamens ansikt utad overfor oss i dag. Strandlinjeforskyvningen på sørlandskysten gjør at en del av manteltidens (steinalderens) boplasser befinner seg 6-10 m under dagens havnivå. Kanskje enda dypere.

NORDSJØKONTINENTETS ENIGMA

Man må bare drømme seg til Nordsjøkontinentets terrengforhold, boforhold, kommunikasjonsforhold, infrastruktur og kraftlinjer.

Topografien

Dagens landegrenser og strandlinjer kan virke forstyrrende i en søken etter forn tids pananimistiske samfunn. Innenfor hvert enkelt land har Arkeologiprofessoren hatt en tendens til å rendyrke nær sagt hver sin tradisjon, også klassifisert som forskjellige stiler innenfor hvert enkelt distrikt, som noe lokalt, isolert og særegent. Med andre ord noe man kan forholde seg til som possessor. En slik kategorisering kan teoretisk sett være på sin plass, men ikke uten sørsamen som faktor. Den Hvite Mannen kategoriserer artefaktene stedsbetinget grunngitt den lokale naturens utnyttelsesgrad. På sørsamisk blir kategoriseringen mer som speilbilde på naturens anvendbarhet. For noen er slike nyanseforskjeller det reneste sludder, men forskjellene er allikevel fundamentalt viktige. Kanskje spesielt viktig fordi en kategorisering av artefakter på grunnlag av naturens utnyttelsesgrad automatisk vil ekskludere en sørsamisk tilnærming. Og det var vel i utgangspunktet ikke meningen?

Jeg har tatt med de respektive lands omriss bare for å visualisere Nordsjøkontinentets omfang. Slik jeg ser det har det vært en tradisjon knyttet til Nordsjøkontinentet, ikke nødvendigvis spesifikke tradisjoner relatert til hvert enkelt land, isolert til hvert enkelt sted, som noe unikt. Det unike i Vitenskapsmannens stedeagne tradisjon har alle ett felles utgangspunkt: **Euranim generelt, Nordsjøkontinentet mer spesielt.** Nordsjøkontinentet *kan* ha vært hjertet i Euranim. Her kunne man strategisk skape presedens for utfordringene i naturen transalpint: **Sjøverts, landverts og isverts helt nord til livet oppå iskapen.** De av Nordsjøkontinentets innbyggere som frekventerte «Norge» i den glasiale manteltiden (siste istid) hadde en særegen variasjon i sitt levesett: **Alt fra å anvende Nordsjøkontinentets natur, fangst av sjøpattedyr og fisk, til en rik fangstradisjon på reinsdyr både inne på Nordsjøkontinentet og oppå selve iskapen.** Mammut var også en potensielt meget viktig ressurs. Klimatisk var det klimaks! Med Nordsjøkontinentet som naturlig utgangspunkt blir det unaturlig å legge til grunn en isolert, isfri kyststripe på Sør-Vestlandet som eneste tilfluktssted for «Norges» første innbyggere. Saemie som levde Nordsjøkontinentet soknet til særdeles avanserte samfunn. Denne naturvitenskapen brakte saemie med seg i møtet med isens utfordringer. Etter at isen forsvant og de omkringliggende lands kystlinjer ble stabilisert tilnærmet slik de er i dag, ble, som man ser, livsgrunnlaget radikalt forandret, men ikke nødvendigvis snevret helt inn. All naturvitenskapelig kompetanse saemie hadde kunnet tilegne seg innenfor vedkommendes virkeområde, ble tradert videre i møtet med et nytt virkeområde som følge av at Nordsjøkontinentet sank i havet. I animistisk forstand kan man kanskje postulere at ornamentikken i den glasiale manteltiden (siste istid) er en ortografisk gjengivelse av den stedeagne naturen innenfor saemie sitt virkeområde. I en slik kontekst må nødvendigvis tradingen ha forgått forskjellig respektive de forskjellige samfunnenes topografi etter hvert som Nordsjøkontinentet ble oppslukt av den salte sjø.

Kartskissene fra NGU viser med all mulig tydelighet at det aldri har vært særlig lang avstand mellom Norge og det europeiske kontinentet. Dette er mitt kronargument for å bringe inn en særdeles underkommunisert faktor for at mennesket historisk sett aldri har hatt det bedre enn før, i og etter den glasiale manteltiden (siste istid): **REINSDYRET!**

Hvis man tar for seg kartskissen over Nordsjøkontinentet litt mer nyansert, vil man oppdage at saemie sitt virkeområde faktisk var veldig stort! Hele området transalpint og nordover til Nordsjøkontinentets kystlinje, over «Norskerenna» og med iskapen som viktig del av den glasiære manteltidens (siste istidens) infrastruktur, kan med stor grad av sannsynlighet ha vært en eneste gedigen og fullkomment interagerende pananimistisk verdensdel. Historisk sett er det kanskje ikke gitt saemie å få oppleve slik fruktbarhet særlig mange ganger? En pananimistisk verdensdel omfattes av animistiske samfunn som anvender naturen. Akkurat denne verdensdelen har jeg for ordens skyld valgt å kalle for Euranima. Etter hvert som isen trakk seg tilbake, fremsto kanskje «Norge» som det mest dramatiske og rendyrkede av alle virkeområdene rundt «Nordsjøen». To viktige faktorer peker seg ut i en slik hypotese: Et dramatisk landskaps progredierende tilsynekomst, og reinsdyret. I *Lappisk Mythologi* står det jo ganske greit at sørsamen uten sammenligning var den mest perseptuelle blant lappene. Det var i sørsamens ekstensive hjem man fant nær sagt alle gievrie. For at man skal kunne anvende den stedege naturen og utfordre den, må det nødvendigvis bli forskjellig om man søkte tilhold i «Norge» eller «Danmark» på den aktuelle tiden. I «Danmark» ble man etter sigende også først var en annen faktor som kom inn fra sidelinjen, som en utfordring utenpå den fra naturen gitte: **Den Hvite Mannen**. I dette bildet kan ikke Den Hvite Mannen påregnes å ha hatt dominans før **det iskalde jernets** herkomst – tiden da man for alvor tok til å utnytte naturen. Da må man betrakte bronsealderen som en animistisk tidsepoke, kanskje selve storhetstiden – et elevert antikklimaks. Første del av jernalderen blir således animismens skjebnetid. Tenker man slik vil man kunne klare å henge norrøn mytologi på det rette greipet!

Jeg føler meg overbevist om at mytene knyttet til sørsamens båtreis over Nordsjøen til og fra for eksempel Island og England, med hell kan relateres til saemie sin frekventering til og fra Nordsjøkontinentet. I en slik kontekst behøver man strengt tatt ikke tenke isolert på dansker hva gjelder steinkister, eller engelskmenn hva gjelder Stonehenge. Motvillig er Ismannen fra Ötztal-dalen blitt gjort til gjenstand for en maktkamp mellom sivilisasjoner. Mon om Ismannen soknet til ett av samfunnene i Euranima i stedet?

En annen tradisjon som er veldig underkommunisert av Den Hvite Mannen, er sørsamens overleveringer, muntlige og ornamenterte sådan, om en fra sørsamens side utveksling øst/vest. Innenfor den samme overleveringen ligger det en kjensgjerning om at det var Den Hvite Mannen som drev handel nord/sør. Kanskje ikke utenkelig hvis man legger ved reinsdyret som en drivende faktor? Som man kan se, vil det være helt innlysende ikke bare med en relativt effektiv og rasjonell "nasjonal" infrastruktur oppå iskapen. Like logisk må det ha vært med en "internasjonal" animistisk utveksling isverts langs sydligste iskant østover. Reinsdyret er tabuisert hos både sørsamen og Den Hvite Mannen, dog med et vidt forskjellig årsakskompleks i bunnen. Reinsdyrets fenotype vil kunne ha blitt svekket ved en overdreven eksponering. Sørsamen kan ha valgt å beskytte reinsdyrets integritet fordi reinsdyret var saemie sin mentor i fenologien; insentiv naturvitenskapelig; et insignium. Som en lignelse kan nevnes nåejtie som eksponerer seg som en. Konsekvensen kan bli at vedkommende i samme øyeblikk mister sine evner som nåejtie. Dette er ikke ensbetydende med at saemie ikke jaktet på reinsdyr. Her kan man trekke en parallell til Magdalenien. Magdalenien-kulturen besto av reinjegere. På tross av dette er det så vidt meg bekjent ikke avdekket noen utpreget form for ikonolatri tilknyttet Magdaleniens fangsttradisjon på reinsdyr. I beskjedne grad finner man reinsdyret avbildet i huler og i andre sammenhenger, vel og merke sett i forhold til den betydningen reinsdyret *måtte* ha hatt. Anvendelsen av reinsdyret kan ha vært saemie sitt alter ego – en symfili optimalisert hos sørsamen som erstatning for Nordsjøkontinentet. Nordkalotten sør for Polarsirkelen er i sannhet skapt som sørsamens ekstensive hjem. Den Hvite Mannen har ført en særdeles stigmatiserende prosess mot sørsamens nomadiske tilværelse. Paradoksalt nok er denne nomadetilværelsen kanskje som et resultat av sørsamens tilpasningsevne overfor det frie reinsdyret og/i naturen! Denne hos sørsamen naturvitenskapelige kompetanse vet ikke Den Hvite Mannen å verdsette i forvaltningen av naturen i dag. Sivilisasjonens Ekspertokrati har gjort sørsamens naturvitenskap mindreverdige!

Hvis det mot formodning kan dokumenteres at reinsdyret ikke kunne "leke" inn på iskapen via «Danmark», fantes det nok av muligheter øst for «Østersjøen». Reinsdyrets vandringsmønster i syklus kan være ganske omfattende. Uten denne "lekkasjen" blir det imidlertid et forklaringsproblem knyttet opp mot et til dels omfattende funn av reinsdyrsknokler i Danmark!

Den Hvite Mannens pasjon er utnyttelsesgrad – tøy selv pålagte grenser i griskhet. Reinsdyret blir av Ham betraktet som insentiv monetært; en kjøttverdi; en handelsvare. Reinsdyret er for Den Hvite Mannen et trofé til ære for nettopp Ham; en faktor viktig i Hans fruktbarhetstese; et redskap som kan stimulere Hans subtile jegerinstinkt som Veidemann; en ressurs som kan døyve Hans umettelige grådighetsbegjær; et barometer for at Han er overlegen en av Moder Jords mest sensible skapninger.

«Fosnakulturen» og «komsakulturen» blir å stereotypisere bort en annen tradisjon: **Animismen**. Det ligger utrolig sterke nasjonalistiske føringer bak «Fosnakulturen» som begrep, hvor den primære, men dog så geniale, intensjon er å la den etnisk norske lokalbefolkningen få en eierskapsfølelse knyttet til funnstedet. På denne måten traderer man baklengs – fra nåtid tilbake til forntid. Følelsen av eierskap er et genuint verktøy når bevisstheten tilsier at man egentlig ikke var til stede i Norges Old! Det finnes absolutt ikke noe belegg for påstanden om at dagens sivilisasjoner er en direkte konsekvens av de traderte overleveringene som fant sted i samfunnene fra manteltiden (steinalderen), til bronsealderen og delvis inn i jernalderen? Den dominerende kulturen i disse tidsepokene behøver strengt tatt ikke være den samme som den dominerende kulturen i dag? «Komsakulturen» kan være et kompromiss, vel vitende om at Den Hvite Mannen ved dette kan føle seg likeverdig. Nordsamen har vært flinkere til å definere sitt ekstensive hjem overfor inntrengeren, men det gjenstår vel en vei å gå selv for nordsamen.

Har Den Hvite Mannen tradisjon med reinsdyr i Bølaeinsens rike?

«I vår forvaltning skal vi ta hensyn til hele befolkningen uavhengig av sosiale klasser og etnisk tilhørighet. Ikke minst er grunneiere og lokalsamfunnet viktig i denne forbindelse.»

«Vi erkjenner at det er sider ved virksomheten i området vi ikke er spesielt glade for. På den annen side erkjenner vi lokalbefolkningen rett til å prøve å utnytte de ressurser som tross alt er til stede.» Kalle Sognnes 04.02.02. *Gievrie Fealadimmie • Del III Korrespondansen.*

«Til orientering kan vi opplyse om at det har vært omfattende aktivitet i området ved Bølaelva fra slutten av 1700-tallet og frem til i dag. Det er spor etter denne aktiviteten møllehjulet vitner om. Tilsvarende spor etter samenes tamreindrift finnes dessverre ikke på stedet.» Eirik Solheim 16.01.04. *Gievrie Fealadimmie • Del III Korrespondansen.*

Det blir for snevert å postulere at mennesket klore seg fast til en smal kyststripe på Sør-Vestlandet, slet med å berge seg i et karrig landskap og sakte men sikkert begynte å utnytte jorden med stadig mer avanserte redskaper, all den tid Nordsjøkontinentet lå et par timers båtreis unna! Isen som lå som et lokk over «Norge» ser jeg ikke på som et hinder for menneskers muligheter for å overleve på denne såkalt "karrige" tiden. Snarere tvert imot! Iskappen må ha vært en avgjørende viktig del av infrastrukturen! Det er mye enklere å ferdes over lengre avstander oppå iskapen enn det er å ferdes gjennom et isfritt landskap som Norges!

Hindringene blir ført i pennen av Akademia!

Sørsamens entitet – et urfolk av Moder Jords proveniens

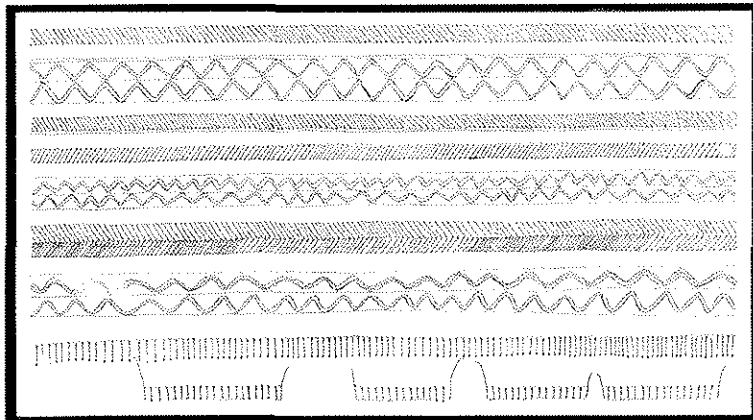
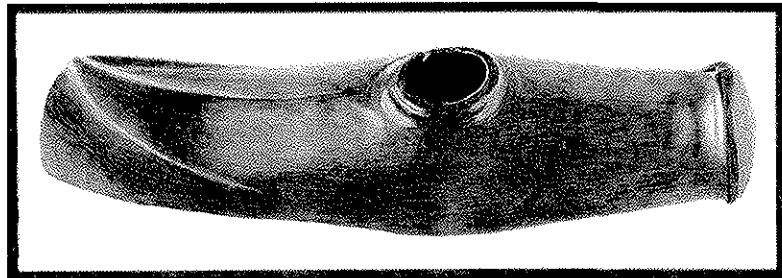
Den sosiale strukturen i Euranima kan ha vært mer avansert enn det vi liker å erkjenne. Den Hvite Mannen har slått an tonen, men det blir liksom ikke melodiest. Likeledes mener jeg en slags "språkproblemer" raderer sørsamen bort fra Norges Old.

1) Moder Jord taler til saemie:
- Gjør som meg, bare mer uttømmende!

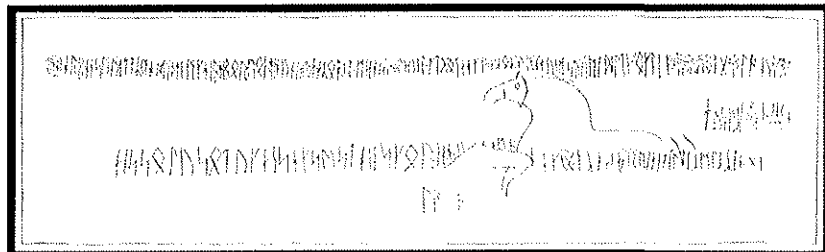

3) «Stridsøkskulturen» er et insitament i retning det rent realfagsdiegetiske og henleder oss inn i en krigerkultur.

4) Denne typen anilekter («vevde tepper») postulerer jeg som et utvalg episk ornamentering sett i lys av en skriftspråkstradisjon transcendent Den Hvite Mannen.

5) Er det stor nok takhøyde i klasserommet i Det Norske Hus til at man kan drive opplæring av elever hypotesen om at det lar seg gjøre å joike Eggja-stenen?

1) Manteltiden (steinalderen) var et pananimistisk fenomen. Det var som om Moder Jord talte til saemie: – Gjør som meg, bare mer uttømmende! Fotfølger man mantelmannen (steinaldermannen)

i hans daglige virke med Moder Jord, vil man anigrafisk kunne se en spore av animistisk proaktivitet, kun med nyanseforskjeller verden over. Artefaktene ble produsert i et kognitivt landskap innenfor en autokton, animistisk designtradisjon. En topografisk persept forklaringsmodell er underkommunisert i fortolkningen av foranledningen til artefaktenes utforming. Vi har så altfor lett for å definere artefakter som stodegne kun i den hensikt å skulle overføre vår særegne trang til eiendomsrett til andre for oss uvedkommende kulturer lengst mulig bakover i tid.

2) Går man mantelkvinnen (steinalderkvinnen) etter i sømmene får man ganske raskt, hvis man først har fattet det, en fornemmelse for ornamentikkens herkomst. Tægerarbeid er en sørsamisk pasjon og en subtil beskjed til omverdenen esoterisk kommunikasjon av taus kunnskap. En slik gjenstand som vist her innbefatter den detaljrikdommen innviede personer trenger for å ta opp i seg visdom fra utøveren, og ved dette en tradert kunnskap som forplikter videreformidling til kommende generasjoner. Sikksakk, fiskebein, prikker, bølger, streker, flettverk, konsentrisk visualisering... Alt innenfor henders virke etter tankens intuitive kraft; kommunisering hva man egentlig har forstått av den gaven Moder Jord brakte saemie i sin tid, for derigjennom innovere innordnet Moder Jord som en totalitær og enerådende kraft.

3) «Stridsøkskulturen» er et insitament i retning det rent realfagsdiegetiske, og henleder oss inn i en krigerkultur. Steinsmedens "våpen" lik denne båtøksen skulle etter sigende indikere et drapsvåpen i en angrepsstrategisk krigføring(?) Kanskje selve drapshandlingen ble innhyllt i et sakralt slør hvor lederens apoteose ble skapt, og sikret Ham (for det måtte vel ha vært en Mann) full råderett over allmuen og fruktbart land i overskuelig fremtid? Man ofret så for at avlingene skulle bli mer innbringende ved neste korsvei! **En slik epistemologisk dogmatikk har en lammende effekt på den intuitive tankerekkefølgen. Arkeologiprofessoren evner ikke å se nyanser utover den rent praktiske nytteverdien rettferdiggjort igjennom krigshandlinger.**

4) *Bronse og makt* er et forum helt i Professorveldets Ånd. Arkeologiprofessor emeritus Anders Hagen illuderer ristningene i Mjeltehaugen på Giske på Sunnmøre som vevde tepper. **Positivismen la seg som et desinfiserende lokk over den mellommenneskelige kreativiteten i symbiose med Moder Jord. Er man tilstrekkelig talefør, stadfestes "kjensgjerningene" ved akklamasjon. Repeterer man mange nok ganger blir det til slutt sedvanerett og skreven lov. Slik kan man kortfattet oppsummere Professorveldets totalitære mandat.**

Nåejtie har/hadde evnen til å føre et kontekstualisert språk på grunnlag av en tradert kunnskap i utgangspunktet gitt saemie som gave for å tekke en naturlig utforskertrang inne i Moder Jords skjød. Denne typen anilekter («vevde tepper») postulerer jeg som et utvalg episk ornamentering sett i lys av en animistisk skriftspråkstradisjon transcendent Den Hvite Mannen. Inskripsjonen i gravkisten i Mjeltehaugen mener jeg man kan fortolke som det moderne alfabetet i sin spede begynnelse – ornamentering satt i system anigorisk. Anigorisk kan ristningene i gravkisten i Mjeltehaugen være et epitafium idiolektisk formidlet kun til innvidde. Bronsealderens hir blir rykket opp med roten når hele Mjeltehaugen fremstilles eksplisitt – ekshibisjonistisk. Nåejties implorative pedagogikk foran tavla (helleristningsfeltet) derimot, kan like gjerne ha vært en manifestasjon på tilstanden bortenfor lyset. Eller bedre: Et for allmuen veikart for selvrealisering!

5) Er det stor nok takhøyde i klasserommet i Det Norske Hus til at man kan drive opplæring av elever hypotesen om at det lar seg gjøre å joike Eggja-stenen? Hva er galt med å forfekte en direkte sammenhengende pedagogisk utviklingsrekke mellom ristningene i gravkisten i Mjeltehaugen og runeinnskriftene på Eggja-stenen, foranlediget av manteltidens (steinalderens) helleristninger i kombinasjon med symbolene på gievrie? En slik problemstilling har aldri vært tema i noen offentlige debatter i Norge – uvisst av hvilke årsaker. Uten en slik frisk dukkert i Nåejtie sin konkrete pedagogikk, hvor helleristningene og symbolene på gievrie ble ledsaget av joiken, forblir forn dager stuert innerst i det mørkeste lønnkammeret i Det Norske Hus.

EURANIMAS INTERFERENS

Sørsamen i det kognitive landskapet – det animistiske samfunnets puls, struktur og dynamikk

«Jeg tar dine poenger der du kritiserer meg for ikke å ha nevnt animisme eller samenes rune bomber. Animismen har jeg prøvd å få litt greie på, men har foreløpig ikke kommet noe videre inn i materien.» Kalle Sognnes 20.03.02. Gievrie Fealadimmie • Del III Korrespondansen.

Hvor står offertradisjonen i aniturgikken i dag? Vitenskapsmannen har lagt til grunn en offertradisjon 30 000 år tilbake i tid. Nå er grensen flyttet til 70 000 år. Den største sensasjonen i denne bevisstgjøringen er at Vitenskapsmannen ved dette har blitt litt mindre trangsynt!

Den Hvite Mannen har aldri fått aksess verken til meevredh eller i nåejtie sin habilitering. Den Hvite Mannen kan ikke oppdrive kunnskap om når en kandidat ble/blir plukket ut (frivillig eller ufrivillig), hvor lang læretiden var/er, samt om det fant/finnes sted en type seremoni knyttet til nåejtie som graduant. Den Hvite Mannen har heller ikke i besynderlig grad kunnet redegjort for sørsamens bruk av skåarre, og for Ham er det utenkelig at sørsamen kan ha hatt en dansetradisjon knyttet til bruken av skåarre, eller andre instrumenter som sådan. For meg er det utenkelig at sørsamen ikke skulle ha hatt en musikktradisjon utenpå joik som kommunikasjon. Det er ikke ensbetydende med at *ingen* vet! Noen vet beskjed en fra sørsamens side ngoma – en sammenfiltret tradisjon hvor alle sjelelige elementer ble/blir flettet sammen i en musisk vev – til ære for nåejtie? Jeg kan vanskelig tenke meg nåejtie uten noen form for habilitering – et pedagogisk, naturvitenskapelig utviklingsløp – som nivådelt kompetanseheving. Med forvissing om at det aldri vil lekke ut noen informasjon om (min påstand) nåejtie sitt pedagogiske utviklingsløp, vil jeg som utenforstående prøve en slags tilnærming til dette mest ømfintlige tema. Det kan umulig bli riktig, men den største feilen jeg gjør, er å ikke gjøre feil. Hvis denne "feilen" kan øke mitt ordforråd slik at jeg kan føre dialoger på sørsamisk etter hvert, kan det med tiden bli rett. Det er jo bare igjennom det sørsamiske språket man kan tilegne seg kunnskaper om sørsamens apokryfe levnet i Den Hvite Mannens stavn. Dessuten: Uten alle disse betraktningene ville jeg kanskje ikke klart å bygge kurvbåter kledd med reinsdyrskinn, heller?

Nåejtie har igjennom alle tider vært sørsamens åndelige leder, vismann/-kvinne, prest, lege, naturvitenskapsmann/-kvinne, spåmann/-kvinne og pedagog. Med andre ord en uunnværlig ressurs i et animistisk samfunn, og som alfareligionens høyeste beskytter. Hvem lagde de vakre båtøksene? Nåejtie? Manteltidssmeden? Var steinsmeden slave? Undersått? Kanskje steinsmeden rett og slett var grunnpilaren i det animistiske samfunnet?

Jo flere aktører man kan koble til redskapstilvirkerens aktiviteter, desto mer homogent må det animistiske samfunnet ha vært. Da kan man kanskje trekke den slutningen at det animistiske samfunnets puls, struktur og dynamikk var saemie sitt viktigste bidrag i aniteismen? Nåejtie som den interagerende kraften i samfunnet kunne generere naturvitenskap til alle lag av befolkningen. Allmuen på sin side kunne innlemme sin kompetanse i samfunnet interaktivt. En reise sjøverts, isverts og landverts i Euranima fremtvang en særdeles ansvarsbevisst tilpasning for hvert enkelt individ. Man brakte sin medfødte gave inn i sentrumet for begivenheten. Synergien skapt ved handlingen på mikronivå (individ), ga effekt på makronivå. En eksplorativ anvendelse av naturen på Moder Jords premisser fordrer alle medlemmene av samfunnet betingelsesløst. Animismen er en utpreget handlingens religion, til dels en muntlig, men absolutt ingen tradisjonelt skriftspråklig kommunisert religion. Euranimas interferens kunne ha vært limstoffet som holdt alle samfunnene sammen. Et animistisk samfunn i samspill – spesialisering hvor alle var uløselig knyttet sammen i tradisjonen.

Moder Jord har bevirket sublimasjon ved sitt intelligente design. Saemie anvendte naturen med ydmykhet, respekt og takknemlighet. Saemie kunne starte en ortografisk gjengivelse av den stedeagne naturen. Artefaktene ble i sin tur produsert av sørsamen i et kognitivt landskap innenfor

en autokton, animistisk designtradisjon. Tægerarbeid mener jeg må være et av de første pedagogiske virkemidlene saemie tok i bruk. En ubegrenset variasjon førte til et ferdig produkt som kunne spores ikke bare direkte til utøveren, snarere også til den del av utøverens omgivelser utøveren ville kommunisere overfor andre. Offertradisjonen var i utgangspunktet kanskje ment som en takk for noe man allerede hadde fått, ikke som følge av et grådighetsbegjær etter mer av noe fremtidig? Med en lydhør tilnærming kom saemie i mentalballanse og fikk energilikevekt. Således kunne sørsamen gjennom persepsjon danne seg bilder, også av dem som kunne komme til hjelp. En gradvis visualisering i stille kontemplasjon og joik, er som klatring i en stige opp til stadig nye nivåer. Evner man å sammenstille erfaringen til en enhet, har man skaffet seg en plattform for esoterisk kommunikasjon. Neste steg blir å kunne analysere og se sammenhengen for bedre å anvende gievrie. Når man kan tilegne seg en forståelse av absolutt alle bitene som er blitt lagt ut for en i ens livsløp, nærmer man seg en naturvitenskapelig forståelse som følge av en meevredh.

En trading begynner med deltakende observasjon, hvor ord like gjerne kan bli fattige. Man etablerer en beredskap for noe som kan bli ens eget, særegne uttrykk innenfor tradisjonen. Sakte men sikkert prøver man seg frem og behersker vanemessige handlinger. Etter hvert som man lærer seg å tolke andre utøvers mønster, uttrykk og design, mestrer man stadig mer komplekse løsninger selv også. Man har ikke noe egenbasert før enn andre innenfor tradisjonen kan tolke og "lese" seg til hvem utøveren er, samt hva utøveren eventuelt ønsker å kommunisere.

I et animistisk samfunn i manteltiden (steinalderen) må man kanskje ta høyde for at hvilken som helst sin handling, var en viktig handling. Det å kunne forholde seg til noe og ha empati, var en viktig forutsetning for å skape relasjoner. Å selv ta et intuitivt valg, setter en bedre i stand til å tolke andres ditto. Et totalt verdisystem består av et mikronivå inne i deg selv som samvarierer med samfunnets makronivå. En slik dualisme er viktig, fordi det har ingenting for seg i en animistisk tradisjon å peke for mye på hva andre foretar seg. Man blir hva man gjør.

Igjennom en til dels omfattende korrespondanse de siste årene, har jeg forsøkt å tilnærme meg forntiden i litt andre ordelag enn den til nå foretrukne. Den Hvite Mannen har selv bestemt at man ikke skal favorisere etniske grupper ved navns nevning når det gjelder manteltiden (steinalderen), men Han har allikevel valgt språket og fastspikret definisjonene igjennom sin egen språkdrakt. Dette er en indirekte, utsøkt og sleip måte å overopphøye seg selv til rollen som mantelmann (steinaldermann). Den Hvite Mannen har tegnet et bilde av den glasiale manteltiden (siste istid) som et iskaldt gufs, og fått gehør! Et lavt abstraksjonsnivå setter sine tydelige spor:

En underernært sjel i en utmagret Ånd.

Moder Jords indre verden

I de euroanimistiske samfunnene gjaldt de samme behovene som i dagens sivilisasjon, kanskje bare snudd helt på hodet. De eneste spor av noe martialsk i manteltiden (steinalderen), er Den Hvite Mannens «stridsøkskultur»! Euranima var ingen krigsskueplass, og steinkister dekorert med «vevde tepper» var ikke noe siste hvilested for krigstrøtte menn. I manteltiden (steinalderen) har man ikke klart å definere mellommenneskelige maktallianser, men kanskje overmenneskelige kraftspenninger? Rundt forbi i hele verden har man merket seg den samme tendensen, bort sett fra enkelte dominerende indianerkulturer i Sør-Amerika. Her kan man kanskje legge til grunn at for eksempel inkaene tilhørte en sivilisasjon hvor hierarkiet i første rekke var bygd opp rundt noe materielt forskanset i monumentale byggverk. I Euranima fantes trolig også et stringent hierarki, men kanskje mest på det sjelelige/mentale planet? Selv i bronsealderen har Vitenskapsmannen store problemer med å finne store, monumentale festningsverk, på tross av en i bronsealderen forfengelighet på grensen til det dekadente. At bronsealderen forsvant over natten, kan ikke ha noe med materialet bronse å gjøre alene. Det ligger noe i hele konseptet bronse en spore hos meg til å postulere dominans av et helt annet folk Den Hvite Mannens.

Sivilisasjoner er styrt av griskhet. Et samfunn etableres i nærhet til Moder Jord. Da mener jeg at behovet for mat på en måte ikke var den viktigste faktoren for å overleve i manteltiden (steinalderen). Underforstått: Maten var en selvfølge for alle; det fantes ingen maktstruktur som styrte tilgangen på mat ut til allmuen. En aksess til Moder Jords indre verden derimot, var det kun de innvidde forunt. Og det skjedde neppe ved bruk av makt. Det var/er bare nåejtje med sin naturvitenskapelige bakgrunn som hadde/har kraft nok i klærvoajangen. I og med at mat var en selvfølge må behovet for selvrealisering, bruke evnene sine, gjøre noe man er flink til være så viktig at man kunne dødd dersom de ikke ble dekket.

I et samfunn er det også viktig med positiv selvfølelse – føle at man er viktig og blir satt pris på – men ikke viktigere enn selvrealiseringen. Den animistiske behovspyramiden blir bundet sammen med kjærlighet, det å bli tatt vare på og behovet for orden, regler og grenser som konsekvens. Behovet for *riktig* mat var imidlertid ekstremt viktig, men da måtte man være naturvitenskapelig kompetent. Moder Jords kjød er ikke bare mat. Like viktig er det også medisin! Da kan man alltid hevde at maten var viktigst, men mitt poeng er at det ikke er særlig vanskelig å strekke ut en hånd og gripe fatt i noe spiselig. Noe ganske annet er det å lære seg å gripe etter den *riktige* maten til enhver tid!

Moder Jords biologiske fond i Epistemologien

Den Hvite Mannens griskhet har ekskludert blygselen, ydmykheten og samvittigheten. Disse forsvant inn i røykskyen eller kan betraktes igjennom flaskebunnen, som i en kikkert. Epistemologiens status quo er at himmelen er lettere å utforske enn havdypene, urskogen, ørkenen, grottene, livet under de store grunnvannsspeilene... Dette på tross av at alt liv kan ha begynt i avgrunnen (havadypene). På grunn av sitt selverklærte, høye kunnskapsnivå, har Den Hvite Mannen ennå ikke skjönt at det finnes andre forutsetninger for liv enn solen. Derfor står 2 av 3 arter i fare for å forsvinne i løpet av et par desennier. I dag forskes det kun på stoffer som er interessante for Humanisten i dag. Vitenskapsmannen finner en vakker dag nytteverdien i bioluminiserende bakterier, men det blir vel neppe før enn Den Hvite Mannen i grådighetens navn slutter å bruke havdypet som søppelplass!

Den Hvite Mannens resiprositet gjenspeiles i kroneverdien av en art som er i ferd med å dø ut. Og da helst hva det vil koste Den Hvite Mannen å redde arten fra utryddelse, satt opp mot Hans budsjetterte overskudd ved en utnyttelse av samme. Tenk så mye smerte Epistemologien har påført Moder Jord! Forskningen intensiveres mot de perfekte spesies i Mammons navn. Da er det ikke så nøye om 30 % av trålposens innhold ikke er regningssvarende. Hvert år blir et areal dobbelt så stort som USA skrappt rent av trålere. Det må til for å "rettferdiggjøre" sivilisasjonenes enorme sløsing med mat. Bare i Norge kaster man hvert år 1 000 000 tonn spiselig mat! Mange av trålposene tømmes direkte inn i kjeften på oppdrettslaksen. For å få frem 1 kg oppdrettslaks trenger man 3 kg av trålposens innhold!

Er Den Hvite Mannen en del av biodiversiteten? Nasjonal og internasjonal lovgivning forsøker å regulere biodiversitet, men det hersker en spesiessjåvinisme med Humanisten in specie aller øverst. Humanisten har lettere for å verne de dyrene Han kan besjele. For bare 50 år siden betraktet Han meitemarken som et skadedyr. Meitemarken skulle utryddes! Relativt sett har det blitt verre og verre for hvert år siden den gang. På tross av en omfattende forskning på biotiske og abiotiske faktorer, dør arter ut foran Hans vid åpne øyne. En hensynsløs griskhet i alle lag av sivilisasjonen umuliggjør en dypere erkjennelse av symbiosen disse to faktorene imellom. Det tjenes ikke penger på å forstå Moder Jord, bare på rendyrking og utpining av spesies. «Ku-promp verre enn eksos», står det å lese i en artikkel på VG Nett. Det ville vært for enkelt å sette skylden på kua. Kua spiser det den blir tvangsforet med: **Kraftfôr**. Vi mennesker blir også fisene av å spise særskilt mat. I USA forsker de sikkert på en type kraftfôr som får kua til å prompe mindre, og vokse fortere. Vi unner ikke kua naturlig føde. Kua rekker ikke det, for det er kalkulert med at 30 % av den skal bli kastet i søpla, samtidig som det skapes et økende behov for sløsing! Den Hvite Mannen skal få

kalkulatorene sine til å gløde hvis kysttorsken slutter å bite på kroken. Samfunnsøkonomisk vil dette få særdeles større negativ effekt enn hvis ålen slutter å gå i rusa, men ålen vet vi nesten ingenting om enda. Den har visst sin syklus bortom Sargassohavet et sted... Treffer ålen blåhvalen på sin vandring?

Jeg fryser på ryggen av satsingen på bevaring av det biologiske mangfoldet i kulturlandskapet. Dette er vel kanskje det mest grelle eksempelet på besjeling fra Den Hvite Mannens side. Et kulturlandskap, hva er vel det mot biotopene som består av Moder Jords integritet: I himmelen, havdypene, urskogen, ørkenen, grottene, livet under de store grunnvannsspeilene...? Det er ikke snakk om hvor fantastisk naturen er, snarere om hvor frenetisk dum Den Hvite Mannen er! Er det mulig med en forsoning mellom Positivismen og animismen, eller vil Positivismen, som så mye annet, dø ut av seg selv? Med Epistemologiens IQ-pondus skulle man nesten tro at det fantes vett nok til å lære mer av urfolkenes naturvitenskap. En animistisk tilnærming ville utvilsomt bringe Epistemologien mot nye, mer lønnsomme erkjennelser. Da hadde Humanisten spart seg for en masse penger og bortkastet energi: Moder Jords biodiversitet er ikke eksakt! Det vil Humanisten først få erkjenne når Han er seg bevisst alt levende i Moder Jords skjød: **Den dagen det kun eksisterer monetære spesies.** Det biologiske mangfold er i samsvar med det animistiske samfunnet, men ikke med kulturen underlagt sivilisasjonen.

30 000 skip krysser havene til enhver tid, og er økende. Man blotter sin dumhet ved å tro at man krysser verdenshavene i ens ærend for å kartlegge det biologiske mangfoldet. Markedstrollet befaler markedsføring med en jomfruelig natur, og naturen er ikke lenger naturlig ren nok for reklamebransjen. En simulert, glattpolert virkelighet går igjennom fordøyelsessystemet og slippes urensset ut bak. All lasten om bord skal omsettes, forbrukes og kastes i et stadig mer akselererende tempo – helt uavhengig forurensning eller ikke. Reklamen vinkles ikke bare mot et behov som allerede er der. Nye behov skal skapes. Det er fryktelig naivt å tro at blant annet 30 000 skip til enhver tid ikke tilfører havdypene uhumskheter som fører til at livet her nede dør ut før enn vi vet hva som en gang levde. Sett i forhold til den utrolige forsiktigheten man har overfor de enorme ferskvannsreservoarene under isen i Antarktis, blir det hele ganske absurd!

Moder Jord tar visst skade av Den Hvite Mannens dritt, men hva med Ham selv?

Moder Jord er som en livslang skole. Her drives det ikke undervisning, men opplæring i naturvitenskap. Moder Jords kjød er satt av som et fond for oss, men består ikke av penger: **Naturen er ment som reservematlager underveis!** Moder Jord ga saemie mat og husly, og vettet ble implementert i livets skole. Da er det opp til individet å gi rom for vettet, og gi det den nødvendige næringen! Svære mapper med utredninger om deg fra Ekspertokratiet tas ikke til følge. I Moder Jords skole gjelder kun handlingen i nuet. Sørsamen har vært reinsdyrets lærling, og må vel sies å ha bestått svenneprøven! Sørsamen valgte nomadelivet for å ta til seg mest mulig lærdom. Bare ved en slik forsakelse kunne sørsamen smykke seg med den største gaven av alle: **Tamreinen.** Skolen finansieres gjennom Moder Jords biologiske fond, som er menneskets og dyrenes kapital den stunden de lever. Det er fristende å tenke seg at Humanisten har fått tilgang til mer utbytte av Moder Jords kapital enn dyrene, men slik kan det imidlertid ikke være. Selv om Humanisten *føler* ved sin egen dekadanse at Han har egenskaper som tanke, tale og kommunikasjon, vil ikke det være ensbetydende med at dyrene ikke har tilsvarende! Så klok har ikke Humanisten blitt enda, og vil etter all sannsynlighet aldri bli det heller. Det er griskheten som stopper Ham fra en dypere forståelse.

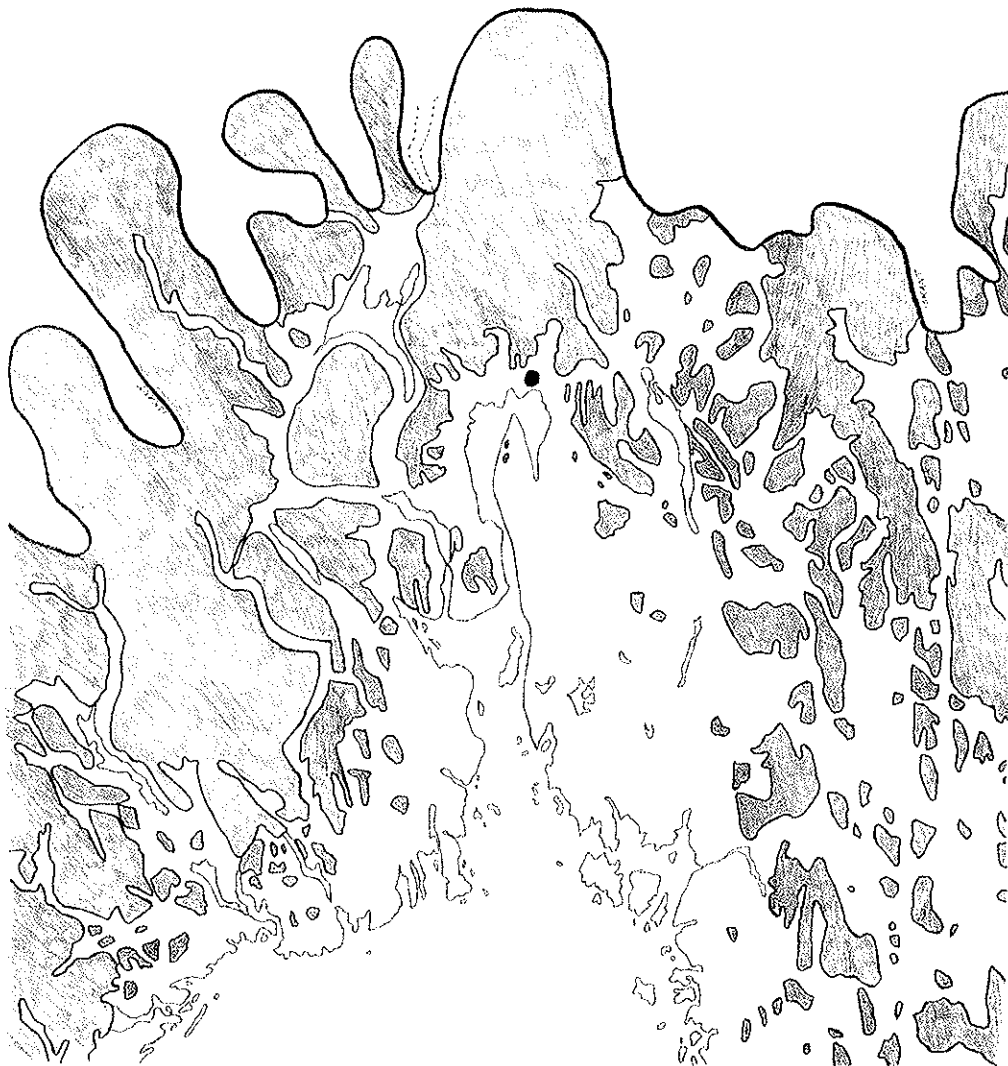
Sambandet finnes i den indre verdenen.

TRAKTAT

Uten håp, intet liv.
Uten løgn, intet håp.

HAVETS UTBREDELSE INNERST I VIKEN **FOR CA 9500 ÅR SIDEN**

Fra første dag jeg så dette gamle landet, har jeg følt en slags nærhet til det. Det er hit til dette forntidige landskapet man må dra for å få et slags innblikk i hvilke faktorer som kunne ha gjort seg gjeldende overfor «Norges» første animistiske samfunn. Kanskje det er enklere for sørsamen å legge *sine* elementer inni dette landskapet, enn det er å se på kart med dagens sivilisasjoner? Kanskje man endog kan finne spor av sørsamens apokryfe levnet i Den Hvite Mannens stavn i dagens landskap med denne kartskissen som verktøy? Grunnen til at jeg føler for at dette landskapet er som skapt for sørsamen, er at det ser like mytisk ut som sørsamens myter er det. Her kan de muntlige overleveringene slå rot i virkeligheten bortenfor – mye tydeligere enn om man ferdes langs Den Hvite Mannens skigard. Dette kan like gjerne ha vært begynnelsen på den gode tiden i Biejjies solstrålende rike, hvor Biejjies sønner fikk reiner med horn av sølv og klauver av gull i gavel?

OSLOFJORDOMRÅDET

INNERST I
VIKEN

Krogkevuemie

Hvis man setter Krokskogen inn i en sørsamisk kontekst, kan ordet 'krok' være avledet av det sørsamiske 'krogke'. Det betyr søkk i terrenget, gjerne med bratte skrenter. 'Krokskogen' kan derfor kort og godt være en fornorskning av 'Krogkevuemie', som betyr skogen med tilknytning til gropen/søkket/den dype dalslukten i det samme området. Branten ned mot Tyrifjorden består av flere juv som i uoverskuelig forntid kan ha blitt brukt som passasjer for mennesker, men også noen for transport av tømmer fra skogen ned til fjorden i tiden før 1950. Det er slett ikke sikkert navnet 'Tyrifjorden' har noe med tyri/furu å gjøre. Svært sannsynlig er også dette et sørsamisk stedsnavn avledet av 'tjårra' eller 'tjurrie', som betyr 'ås' eller 'høydedrag'. Det kan også bety 'terskel', 'overgang' eller 'barriere' (i terrenget). Noe man må over på sin ferd videre. Dersom –voene (-fjord) har vært en del av navnet hele tiden, kan det tyde på at navnet stammer fra den tiden Tyrifjorden hang sammen med den salte sjø. Tyrifjorden kan opprinnelig ha hett Tjåravoene eller Tjurrievoene. I norsk språkdrakt blir det fort Tyrifjorden. I Trøndelag og videre nordover er 'Raane' et vanlig ledd i samiske stedsnavn. (Raanegåtie = Ranheim v/Trondheim, Raanevoene = fjorden inn til Mo i Rana, m.fl.) Navnet er knyttet til den sørsamiske gudinnen Raane-niejte, som er vårens gudinne. Hun er Biejie sin datter og har ansvaret for det som er grønt i naturen, og reinkalvene. Når hennes navn er med i stedsnavnet, har det sammenheng med at stedet skiller seg fra andre steder ved at det blir tidlig grønt om våren. Raane (Rana i Helgeland) var et område som skilte seg ut på denne måten, likeledes Ranheim ved Lade. Begge disse områdene er kjent for stor fruktbarhet. Ser man nærmere på tilfellet Randsfjorden, er det på vestsiden grunnfjell. På østsiden derimot, er det veldig fruktbart, og det blir tidlig vår. Østsiden av Randsfjorden er kjent for sine store gårder helt tilbake til vikingtid. Randsfjorden kan derfor ha hett Raanevoene på den tiden den hang sammen med havet. I sagalitteraturen fortelles det om (sør)samer på Hadeland. Som stikkord kan nevnes seidmenn (nåejtie), Ragnvald Rettelbein, osv. Kjerkeberget/Kirkeberget er et annet interessant fenomen/stedsnavn. 'Gierkie' betyr rett oversatt 'stein', men brukt i stedsnavn er det som regel offerstein det er snakk om. 'Gierkie' ble da lett til 'kirke'. Resten av navnet ble nok ofte direkte oversatt. Kirkeberget kan med andre ord ha hett Gierkiebaektie, Gierkieskuhtje/-snuhtjel/-snurtjie el.l. Som en digresjon kan nevnes det faktum at kristne har hatt en tradisjon på å bygge sine kirker opp på gamle offerplasser. Slike eksempler har man mange av i Trøndelag og nordover, så hvorfor skulle det være annerledes lenger sør?

Landskapsbenevnelser kan – med Moder Jords egne ord – ligge gjemt i tjaalehtjimmie samvariert med en muntlig tradert overlevering.

Disse navneforslagene er bare en sped begynnelse i en forhåpentligvis lang rekke utredninger. Det mest spesielle i en prosess er kronologien. Etter at avgjørelsen om å bygge båten Gievrie Fealadimmie •• på Krokskogen var et faktum, ble min nysgjerrighet pirret hva gjaldt topografien. Senere hen skulle det vise seg at kartreferansen ga næring til en mulig sørsamisk stedsnavnstradisjon. Det var akkurat som om brikkene falt på plass av seg selv!

Topografisk sosialisering

Det kognitive landskapets progredierende tilkjennegivelse i Oslofjordområdet åpnet saemie sine sanser, og ga det hennes/hans opplæring i Moder Jords eget auditorium. Saemie ble belønnet med overflod og trygghet – det beste utgangspunktet for reproduksjon. Saemie ble sosialisert i pakt med topografien, en natur som jomfruelig blottla seg for henne/ham etter hvert som isen trakk seg tilbake. Moder Jords samvirke av kraft hadde om mulig en pedagogisk influens overfor saemie, som i ydmykhet var vitne til et naturens artsmangfold i rivende utvikling. Denne fra naturens side dynamikk var det første "språket" saemie måtte lære seg. Moder Jords samvariasjon av kraft tilsier at det stedegne, lokale arts-/biologiske mangfold kan forstås som del av noe universelt. Den esoteriske kunnskapsformidlingen urfolk kommuniserer verden over, er ikke grammatikalsk fundert lik språktradisjonen i Vesten for øvrig. Urfolks/naturfolks tause overleveringer er ikke anglisert, og kommer forhåpentligvis ikke til å bli rammet av det heller. Jortehth giele skjuler seg i den traderte ornamentikken som ligger til grunn i Norges Old.

Vitenskapsmannen har frem til i dag tegnet et bilde av den glasiale manteltiden (siste istid) like hvitt som snø. Vi er blitt forespeilet et antiseptisk landskap hvor mennesket står overfor tilnærmet uoverskuelige utfordringer på grunn av et klima flere nummer for barskt, men som man allikevel på heroisk vis overlevde – så vidt! Det er bare en grunn til at Vitenskapsmannen har villet/måttet sterilisere den glasiale manteltiden (siste istid) og eldre manteltid (eldre steinalder): Han har glemt at Han ikke er alene! En grunnleggende nasjonalistisk tvangstanke setter sitt tydelige preg på forntiden fremdeles. Sjøvinistisk maktpatriotisme skygger for et videre utsyn, og hemmer de som ønsker å nyansere en viktig tidsepoke. Noe av forklaringen ligger i at Den Hvite Mannens abstraksjonsnivå er så ufattelig lavt hva gjelder manteltiden (steinalderen), at det kan virke som om Han søker i affekt i et forsøk på å fremstå som seriøs Vitenskapsmann.

Sørsamens stamina har rot i Nordsjøkontinentets virkelighet. Sørsamens myter har også rot i virkeligheten: Reinsdyret. På Nordsjøkontinentets tid var det nok om reinsdyr. Hvis man ser bort fra julenissen har ikke reinsdyret noen preferanser i Den Hvite Mannens myter, eller...? (Noen har hvisket meg i øret om at julenissen og reinsdyret med sleden over himmelen i utgangspunktet er en nåejtie sin bedrift!)

Krogkevuemie kan i engere betydning ha hatt en strategisk meget viktig funksjon utover det at sørsamen skulle kunne føle seg trygg med begge føttene solid plantet på grunnfjellet. Krogkevuemie i seg selv kan ha vært et knutepunkt i et enda større nettverk av kraftlinjer: Den glasiale euroanimistiske verdensdelen isverts langs iskanten øst/vest. Og på denne tiden: Nord/syd. En utveksling mellom samfunnene bør ikke begrenses til destinasjoner fra Krogkevuemie og østover, men også fra Krogkevuemie og vestover samt nordover mot «Trøndelag». Isverts langs iskanten østover, og isverts over iskappen vestover og nordover. En fra sørsamens side oppfattelse av Den Hvite Mannens handel nord/syd, må sees i lys av Den Hvite Mannens annektering av Euranima på en tid hvor sørsamen var den rådende part. Den Hvite Mannen må settes i allusjon til de relativt store sivilisasjonene på den angjeldende tiden, og det var sørover. **Det iskalde jernet** var som skapt for Den Hvite Mannens makt- og krigerinstinkt. "Over natten" kunne Den Hvite Mannen legge i grus sørsamens interaksjonslinjer.

Reinsdyrets fenologi var kanskje den hele tiden viktigste faktor for en interagerende utveksling mellom samfunnene i den glasiale manteltiden (siste istid). Man traderte ornamentikk, redskapstilvirkning, skinnbearbeiding, produksjon og innovasjon av funksjonelt tilpassede klær, sysaker og sakrale artefakter m.m. Jeg drister meg også til påstanden om at man i en slik sammenheng måtte ha praktiske slags sleder som nødvendige hjelpemidler. Da må diskusjonen også melde seg når sørsamen *egentlig* begynte å anvende reinsdyret som trekkdyr. Og hva med skigåing? Materialtilfanget var potensielt på størrelse med kreativiteten: **Sjøpattedyr, landpattedyr, Nordsjøkontinentets biodiversitet, hele Euranima.** Man må tørre en helt annen diskusjon om den glasiale manteltiden (siste istid) i tiden som kommer, rett og slett fordi sannsynligheten for at saemie anvendte iskappen overstiger Den Hvite Mannens unnfallenhet, feighet, sleiphet og dumhet.

Som beskrevet ovenfor ville Thor Heyerdahl finne Odins grav østover. Thor fikk veldig mye pes for sin overdrevne fantasi da han lanserte Odin som et levende menneske. Thor var en modig mann som aldri satt for lenge på rumpa inne på sitt kontor. Og det er jo nettopp det Akademia og Ekspertokraten gjør – alle de som kritiserer andres meninger på tvers av det etablerte. Personlig synes jeg ikke Thor gikk langt nok i sin "fantasering". Dette henger nok sammen med at han ikke hadde nærhet nok til sitt eget fedreland. Jeg mener det er helt innlysende at Odin representerte et levende menneske, og ikke nok med det: **Odin føler jeg meg sikker på var en sørsame; en stornåejtie!** Kanskje den aller fremste. Noe måtte det ha vært med personen Odin, siden mytene om ham fremdeles er så livskraftige. På den annen side har ikke Akademia begynt en diskusjon om hva som lå til grunn for norrøn mytologi. Forut for norrøn mytologi var «Norge» arnested for en særdeles rik manteltid (steinalder) og bronsealder. I tidlig jernalder fantes det i «Norge» en relativt bedre utrustet hær enn den vikingene kunne stable på beina. Bevisene for dette ligger i de danske

myrene. Da skal det ikke så mye fantasi til for å tenke seg at norrøn mytologi *kan* være initiert av noe stort – kanskje endog større – forut. I dette bildet har sørsamen en sentral plass.

Odin som stor-nåejtie er for meg et særdeles viktig spor etter fordums karaftsentrum. Kanskje det er slik at det i bronsealderen og tidlig jernalder i «Norge» fantes en kraftkilde med "internasjonal" pondus? I denne egalitetens visjon finner jeg ikke rom for Nordsamen (Nordsamen som sitter fast i byråkratiet i Sámediggi).

Arkeologi er kvalifisert gjetning

Al-Jazeera har fått interesse for samenes konflikthåndtering i Norge. På tross av skarpe etniske skillelinjer, har man i Norge unngått åpen borgerkrig og massedrap. Det er dette man i araberverdenen er nysgjerrige på, og har i den anledning kontaktet Sámediggi. Ole Henrik Magga er etter sigende begeistret for initiativet til Al-Jazeera, og har visst fått en sentral rolle i dette spennende prosjektet.

En skyggeprosjeksjon er en finurlig oppbygd innretning. Jeg tenker meg at noe i utgangspunktet må kaste skyggen. Skyggen blir i sin tur projisert i andres underbevissthet, men da som en forvrengt virkelighetsoppfatning. Dette kan henge nøye sammen med at man i utgangspunktet *bevisst* hadde en forvrengt virkelighetsoppfatning, og at selve projiseringen er en "av-på-bryter" for stress. Slik jeg oppfatter dette, må det som kaster skyggen representere den nakne sannhet. Løgnen kaster også skygger, men løgnen kan avdekkes. Sannheten kan også komme for en dag, men sannheten er absolutt og genererer kraft. Løgnen styres av griskhet og maktbegjær. Maktbegjæret genererer løgner på løpende bånd og kan forårsake psykiske besværligheter, men løgnen er ikke et like kraftig skyggeprosjeksjonsverktøy som sannheten er det.

Det må finnes flere lag med skyggeprosjeksjoner i Norge i dag. Den Hvite Mannen er den ene eksponenten. En liten kvist i skogen ved skumring blir for Ham til et digert troll. Nordsamen er den andre eksponenten. Nordsamens forn strekker seg uendelig langt tilbake i tid, men fra og med den glasiale manteltiden (siste istid) bar det kanskje preg av et strengt klima så langt mot nord, om *enn strengere enn i sørsamens ekstensive hjem*? Da sitter man igjen med sørsamen. Sørsamen mener jeg representerer sannheten, men sannheten ble på en måte sørsamens bane. Sentralt i sørsamens myter står Bjørnepakten. Enhver leffing med inntrengeren – Den Hvite Mannen – skulle måtte få konsekvenser. Det kan føres bevis for at sørsamen bygde båter for vikingene, og sørsamen sto kanskje bakerst i båten en gang imellom også? Det er etter all sannsynlighet sørsamen som drev jernonna. Sørsamen kan da også ha vært jernaldersmeden. De eminente bueskytterne, hva med dem? Og for ikke å glemme skaldene? Det er en ting utlendinger vet mye om, bryr seg mye med og tenker mye rundt: **Vikingene**. Vikingene er og blir Norden for all verdens turister! Med et så sterkt innslag av sørsamens levnet i vikingtiden, hvorfor vet man ikke beskjed sørsamen i dag? Legger man til det glasiale Euranima som et eneste stort virkeområde for saemie, vil man raskt kunne fatte omfanget av en sann storhetstid for sørsamen i Norges Old – akkurat slik mytene beskriver. I sum har sørsamen hatt en potensielt veldig stor innflytelse innenfor et område i nær kontakt med et «Europa» i rivende utvikling siden jernalderen, uten at noen i dag vet noen ting om sørsamen? Det er et uhorvelig stort gap mellom den innflytelsen Nordsamen har tilegnet seg i dag, og den innflytelsen sørsamen må ha hatt i forn i en særdeles mer internasjonalisert del av verden enn den Nordsamen befinner seg i, og har befunnet seg i!

Sámediggi må selv redegjøre for sin unnfallenhet i sørsamens bitre kamp om retten til land og vann i Sør-Norge. Av og til sitter jeg igjen med en følelse av at Nordsamen i realiteten er en verre undertrykker enn Den Hvite Mannen!

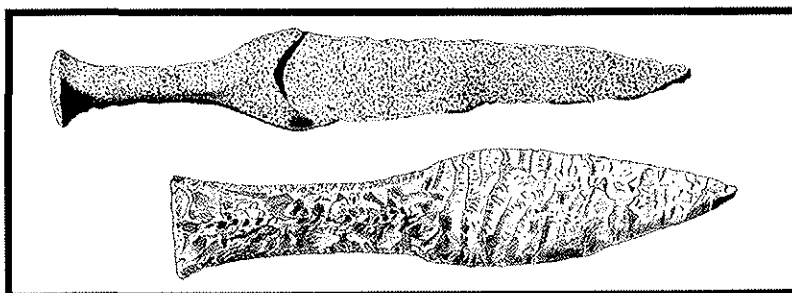
Kanskje det var sørsamen Al-Jazeera skulle ha pratet litt nærmere med?

I løpet av neste år (2007) må jeg avlegge museet for Nordsjøkontinentets artefakter i Nederland et besøk. Her vil jeg søke svar på om mine tanker kan ha relevans i virkeligheten, og ikke bare som sitrende nyfikenhet. Parallelt med dette vil jeg prøve å lage en kartskisse over hele Euranima med isens utbredelse i alle retninger. Det skal etter sigende finnes et kraftsentrum i Kaukasus også. En gjennomgang av registrerte artefakter i hele Europa vil også være av stor betydning. Noen av disse vil jeg implementere i kartskissen i et lønnlig håp om å finne et overliggende mønster. Like aktuelt vil det være å kikke nærmere på om det kan være realistisk med en transkontinental animistisk enhet før, i og etter den glasiøle manteltiden (siste istid). Dette vil omfatte hele området fra Spania ved Atlanterhavet i vest til Japan i Stillehavet i øst, og da langs fjellkjedene og fortrinnsvis nord for dem. Sørsamen har følt nærhet til et urfolk i Japan, og jeg har selv sett et program om et urfolk i Asia med en identisk tilnærming til naturen som samene. Det behøver ikke bety at det ene urfolket springer ut fra det annet, snarere kan det være en rekke stedegne urfolksamfunn interageret i en diger pananimistisk samfunnsstruktur. Sørsamen kommuniserer esoterisk med andre urfolk. Denne formen for kommunikasjon er Den Hvite Mannen blitt holdt utenfor siden tidenes morgen. Den eneste grunnen til at Den Hvite Mannen ikke er en del av den esoteriske kommunikasjonen, er at Han ikke evner.

«Myter er fortellinger om guder, forkynner Bringsværd. Mytologi er en samling myter innenfor en religion.» «Den norrøne mytologien er vår, den. Det er våre rotter, som det er viktig at vi har kontakt med. Hver ny generasjon må gjenfortelle mytene på nytt, sile dem gjennom lyset fra sin egen samtid. Det er da de kan forbli våre – og levende. For disse gamle fortellingene – de handler slett ikke bare om «den gang, den tid». De handler om «hver gang, hver tid», de.» Tor Åge Bringsværd.

Mitt eventyr startet for over ti år siden. Det var da jeg fikk et lite blaff av sørsamens myter i mitt møte med Jaahkenelkien Aanna i Hattfjelldal. Det er først nå jeg har begynt å se meg litt tilbake. I eventyret skal man ikke det, for da går ikke drømmen i oppfyllelse. *Min* drøm er oppfylt. Jeg står med begge beina plantet på en jomfruelig jord som kler sørsamens myter, slik jeg ser det. Mer forskning på Nordsjøkontinentet vil om mulig bringe sørsamen opp til en virkelig internasjonalist! Den dagen man tar i bruk dette enorme kontinentet vil mulighetene overskride begrensningene flerfolks ganger – forhåpentligvis i sørsamens favør: Dagen da Sámediggi endrer navn til Saemiedigkie...

Min antitese kan være like gal, fordi jeg forsøker å tegne et bilde av en natur i overflod hvor mennesket faktisk *måtte* overleve! Det er bare i dag mennesket dør av overflod...

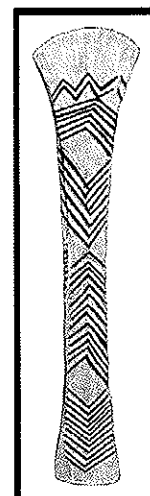
«Bronsedolk og flintdolk fra Hordaland. Selv om begge typene er noe yngre enn den perioden dette kapittelet tar for seg, er sammenstillingen av gjenstandene gjort som et eksempel på hvor fint et sjeldent og ettertraktet metallvåpen her hjemme ble kopiert i flint.»

Illustrasjon etter foto av Svein Skare, Historisk Museum, Bergen.

Bronse og makt

«Hengesmykke fra Horpestad i Klepp på Jæren. Det er formet som en øks og prydet med strekemønster. Eierne mente kanskje det hadde vernende kraft?»

Aschehougs norgeshistorie

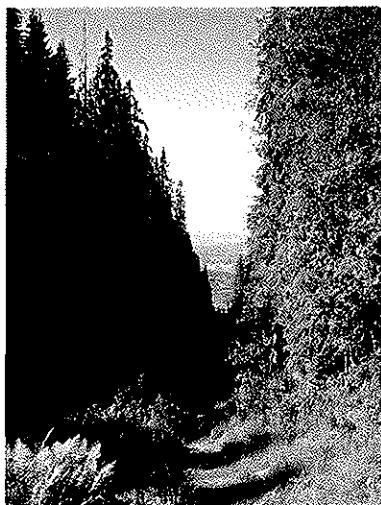
Hva kom først: Flintdolken eller metaldolken?
Hvem var smeden?

FRA KJERKEBERG TIL KJERKEBERG

SOMMEREN 2006

Sørsamens apokryfe levnet i Den Hvite Mannens stavn

Kulturen i landskapet

Krokkleiva sett fra Kleivstua.

Her har man helt siden den glasiale manteltiden (siste istid) passert for å komme opp fra datidens salte sjø – opp til boplasser og jaktområder jeg vet må finnes inne på Krogkevuemie.

Olavsbrønnen ved Retthellseter.

Sagnet forteller at brønnen blei til en gang kong Olav (den hellige) skulle vanne hesten sin her. Kongen senket bare bøtta ned i fjellet, og da kom det vann. I fjellet ved siden av brønnen er det også merke etter bunnen av bøtta, eller etter hestehoven. Mange mener at vannet i denne brønnen aldri fryser - - -

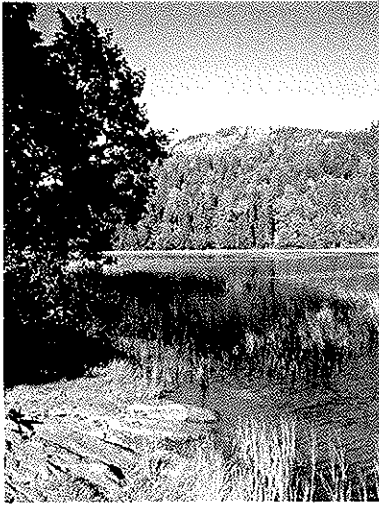
Gygra bodde i Gyrihaugen. St. Olav hadde begynt å bygge kirke på Stein, men det likte ikke Gygra. Hun ville bygge bru over Steinsfjorden, men kirke på den andre sida av fjorden ville hun ikke vite av. Så avtalte hun og St. Olav at den som blei først ferdig, var vinner, og da skulle den andre gi opp. Da kirka på Stein sto ferdig, ringte klokkene, men Gygra var bare kommet et lite stykke på vei med brua. Da blei hun så sint at hun tok en diger stein og kasta mot kirketårnet, men den fór forbi og landet på Mo. Der ligger steinen fortsatt på gårdsplassen. Gygra kasta en stein til, men den nådde ikke fram og datt ned sør for kirka. Da blei hun så sint at hun sleit av seg lærbeinet og kasta det, men det datt ned på sletta nord for kirka. Det sank djupt ned i jorda og lå der og råtne, og det blei ei oppkomme der som nå kalles Gygraputten. Vannet der fryser ikke om vinteren og det er klart som krystall, men det lukter forferdelig.

Gygra var et troll, og hun kunne ikke fordra kong Olav (han blei ikke St. Olav før etter sin død). Hun likte ikke at han gjorde korsets tegn, og hun likte enda mindre at han bygde kirker, for lyden av kirkeklokkene var det verste hun visste.

En gang kom Olav ridende ned Nordkleiva, og der sprang Gygra ut av fjellveggen og ropte: «Olav med ditt røde skjegg, hvi (hvorfor) rider du så nær min bergvegg»? Olav så på henne og svarte: «Statt (stå) du der i stakk og stein, inntil den dag jeg kommer igjen»! I det samme rant sola, og Gygra blei ei steinstøtte som står rett nord for Nordkleiva den dag i dag.

Gjenfortalt av Vesla Fjeldstad 2000

Gyrhaugen sett fra vest.

**Gyrhaugen med utsikt mot Kolsås og Vestfjorden, Indre Oslofjord.
Man kan så vidt skimte en cruisebåt på vei ut mot Drøbaksundet.**

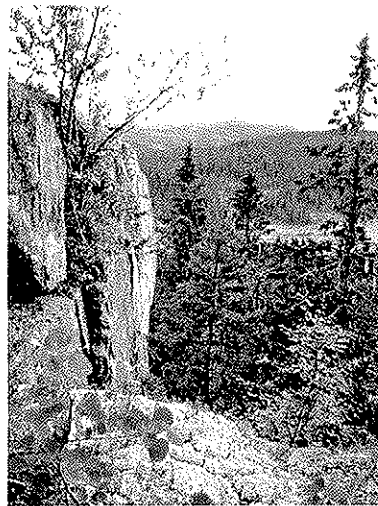
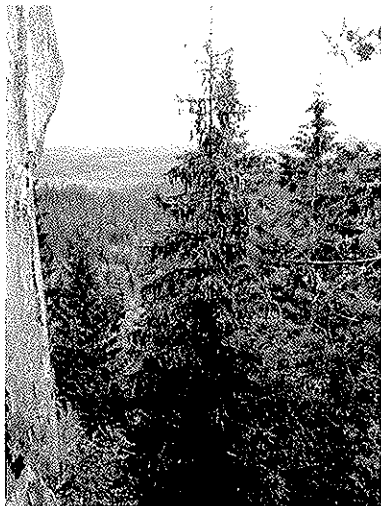
Gyrhaugen.

Utsikt mot vest, Sundvollen og Tjurrievoene.

Kjerkeberget (nord).

Kjerkeberget (nord) mot Gyrhaugen

Kjerkeberget (nord) mot Gyrhaugen.

Kjerkeberget (øst) sett mot nord. (Til høyre for grana.)

Det står et branntårn på toppen av Kjerkeberget (øst).

Kjerkeberget (øst) mot Gyrhaugen.

Fascinerende "steinsetting" fra naturens side!

Kjerkeberget (sør) sett mot sør-øst.

Terra mater eleison!

Under til venstre: Kjerkeberget (sør) mot Gyrihaugen.

Under til høyre: Kjerkeberget (sør) mot Kolsås.

Et idyllisk, lite tjern rett under Oppkuven.

Oppkuven sett mot Gyrihaugen.

På toppen av en gammel vulkan, Oppkuven.

Terra mater eleison

Jeg frekventerte Kjerkeberget på tre forskjellige steder i Nordmarka i sommer (2006). Kanskje Kjerkeberget finnes flere steder utover dette også? Det må imidlertid la seg gjøre å definere Kjerkeberget utover/forbi «Kjerkeberget» i Den Hvite Mannens kontekst. Disse tre bergene var av en veldig spesiell karakter, og alle lå i tilknytning til et lite vann/myr. Der hvor det var myr, må det nødvendigvis ha vært vann en gang i tiden. Gyrihaugen, Oppkuven og Kolsås er tre topper som jeg mener er en del av kraftlinjene i Nordmarka, sett i kombinasjon med Kjerkebergets foreløpig tre lokaliseringer.

Da jeg satt på toppen av Gyrihaugen ble jeg overrasket over hvilken kontroll man måtte ha hatt i eldre manteltid (eldre steinalder) her inne på Krogkevuemie. Jeg prøvde med kompasset å lokalisere Kjerkeberget på alle tre stedene, uten hell. Heller ikke profilen til Oppkuven, det høyeste punktet i Nordmarka, pekte seg ut rent umiddelbart. Det var først når hele runden var unnagjort at kraftlinjene innerst i Viken tilkjennega seg. På toppen av Oppkuven var det svært granskog, men fra utkikkstårnet hadde man full kontroll. For øvrig taler bildene fra turen i sommer for seg selv. Kraftlinjene *kan* ha vært kommunikasjonslinjer i manteltiden (steinalderen), og i hvert fall tre av toppene peker seg ut som mulige sørsamiske offerplasser mange tusen år tilbake i tid. «Kjerkeberget» blir det redegjort for ovenfor, og vil nødvendigvis bli gjort til gjenstand for videre utredning i årene som kommer.

Så kan man strides: Representerer steinkirka på Kjerkeberget (sør) en kristen tradisjon opprinnelig, eller kan «Kjerkeberget» skrive seg fra en annen tradisjon kirkens med røtter lenger tilbake i tid enn kristendommen? Om så helt tilbake til den glasiale manteltid (siste istid)? Man har sikkert tatt med seg noen steiner nå og da til steinkirken sto ferdig. Jeg må imidlertid innrømme at jeg ble litt overrasket over synet som møtte meg, men allikevel ikke helt. Om de samme menneskene har det samme forholdet til de andre lokalitetene av Kjerkeberget, vet jeg ikke. Noe tilsvarende byggverk så jeg imidlertid ikke denne sommeren, men det kan saktens dukke opp litt av hvert når min planlagte vandring på tvers av stiene kommer i gang neste sommer.

Drømmen er å finne slike, men dog skapt av menneskehånd.

Denne "skålgropen" påtraff jeg på stien opp til Kikut. Bemerkelsesverdig, men her er det nok naturen selv som har stått for utforming.

Olavsbrønner og olavskilder er også noe av det jeg ønsker å finne mer av. Dette er myter helt i tråd med Den Hvite Mannens apodiktisitet, og virker kun som placebo for Hans åndsliv. Jeg har ved en tidligere anledning gitt uttrykk for at Den Hvite Mannen må lide under en type fobi, uten helt å ha kunnet definere hvilken. Etter flere års ørkenvandring har jeg omsider kommet frem til oasen, som slett ikke er noe fata morgana: **Kontrafobisk mestring**. Dette er en type fobi som går ut på å gjøre noe som man er redd andre skal gjøre med dem selv. Kontrafobisk mestring har som følge skyggeprosjeksjoner, som, hvis man ikke er snill gutt, blant annet vil opptre som troll i skogen. Poenget mitt nå er at Krokskogen er trollenes skog over alle skoger. Asbjørnsen og Moe så visst mange troll på Krokskogen. Aner man en liten flik av sørsamens apokryfe levnet i Den Hvite Mannens stavn, her? Er det slik man må begynne sitt søk etter sørsamen i Krogkevuemie – inne på et uttall små, private teiger? Det kan virke ambisiøst, men alle trollene må trekkes ut i solen!

Tilfellet «Gygra» er kanskje ikke enestående? Da må man ferdes på tvers av oppmerkede stier, inn i trollenes privatsfære og gjerne sove der noen netter. Sørsamen er en mester i å forholde seg til det underbevisste i en klar kontrast til det bevisste. Det er dette Den Hvite Mannen har fått lide for opp igjennom sekler på sekler. For Ham gjelder kun det bevisste.

Veien til helvete er brolagt med gode hensikter: *O tu fördömda satans redskap och instrument, förbannade äro tina afmålade Gudar: förbannade tin ring och baja: förbannad tin hammar och trumkäpp: förbannad then som tiener dig med slag, och den som deraf betiener och låter slå ja alla som samtyckia till sådant slag och spådom, och hafwa sin lust därpå. Hwart och ett slag som på dig skier, är och blifwer ett satans slag i helfwete...* Prost til Torneå, Henrich Forbus ca år 1730.

Kunne gievrie også ha vært et redskap *mot* overgriperen? Symbolene på gievrie som antityper; som nåejtie sin oppfatning av Den Hvite Mannens reaksjonsmønster; affektsymbolisme; skyggeprosjeksjoner?

Nordmarka og Østmarka er jomfruelige områder for arkeologiske utgravninger hva gjelder manteltiden (steinalderen). Her har man kun konsentrert seg om adelig virksomhet. Man har visst funnet en skafthulløks i Nordmarka, og i hvert fall en rett ved der hvor jeg bygde båten Gievrie Fealadimmie •. Funnet av denne skafthulløksen fikk jeg vite om lenge etter at jeg hadde peilet meg inn på stedet hvor båten skulle bygges. Når jeg tenker etter, skjedde det egentlig ganske mange uforklarlige ting i den perioden. Slik kan man trygt si at Gievrie Fealadimmie •• utarter også. Uten denne sørsamiske naturvitenskapelige mystikken ville jeg ikke ha holdt ut dette digre prosjektet, rett og slett!

Indianeren i Nord-Amerika har mange guder. Disse gudene ble en gang i tiden vitne til at en av dem med ett krevde full kontroll og uinnskrenket makt over alle de andre gudene. Det ble kalt sammen til rådslagning, og gudene vedtok å ekskludere den av dem som de mente var blitt grisk. Deretter bestemte de seg for å sende den ekskluderte guden til en helt annen del av verden. Det var her Den Hvite Mannen skapte Gud i sitt bilde. Dette skjedde i, for indianeren, den gode tiden – lenge før fysisk kontakt med Den Hvite Mannen fant sted.

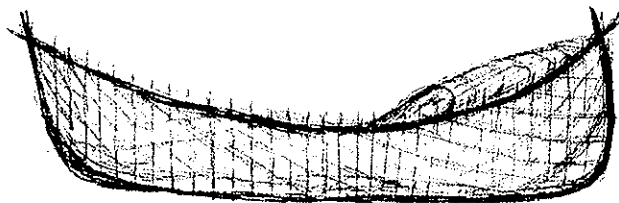
– Religioner farer forbi, hørte jeg en bekjent si. Vi samtaler relativt mye angående religionenes herkomst. En religion som er 3-4000 år gammel, er ikke gammel. Det at religioner farer forbi kan stemme bra i et interaktivt animistisk perspektiv. Tenker man seg en transkontinental animistisk tradisjon generelt, Euranima mer spesielt, kan det innenfor, og mellom, disse samfunnene ha vært en utveksling også på det religiøse planet. Forskjellen er bare at det innenfor animismen er vanskelig å drive misjonering på tradisjonelt vis. Dagens verdensreligioner går igjennom kulturer (i sivilisasjoner), mens animismen er autokton. Det vil si at mennesket får en oppfatning av og i et langt tidsperspektiv tilegner seg den stedegne naturen. Appersepsjonen kan kommuniseres, men lar seg ikke like lett overføres. Animismen er fundert i empatien, for det lar seg ikke gjøre fysisk å dra med seg den stedegne naturen, men det lar seg gjøre å kommunisere den esoterisk. Undres på hvor høyt naturvitenskapelig man kan habilitere seg til som nåejtie, samt mellom nåejtieh?

En dristig tanke blir derved den at dagens verdensreligioner har sin arne i de transkontinentale animistiske samfunnene, utviklet og tilpasset kulturen og i sin tur sivilisasjonen.

Som medlem av et animistisk samfunn hadde man ikke behov for å annektere et annet. Annerledes blir det hvis man utnytter naturen. Et samfunns anvendelse av naturen betinger ikke bare at man spiser opp maten sin og ikke sløser. Innenfor offertradisjonen ligger det generasjoner med naturvitenskapelig tilnærming til den stedegne naturen, og dette kan man ikke uten videre overføre til andre steder. Avdøde slektninger som har funnet seg til rette på den andre siden, er ett av stikkordene. I det endeløse sørsamiske tid-rommet er *alle* med – hele tiden – nesten som i et horisontalt sjikt som blir tykkere og tykkere; får mer og mer kraft.

BYGGINGEN

OPPSTART SOMMEREN 2005

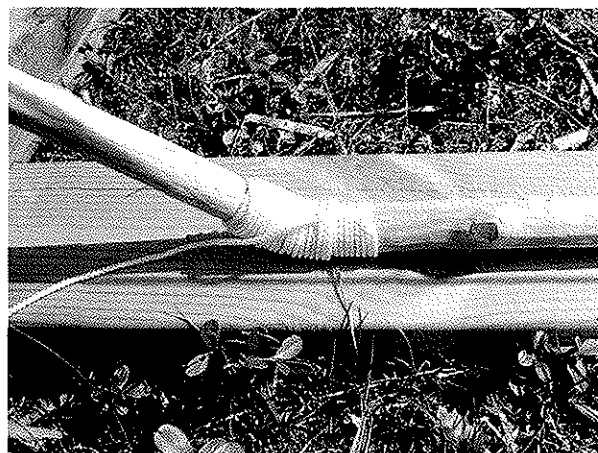
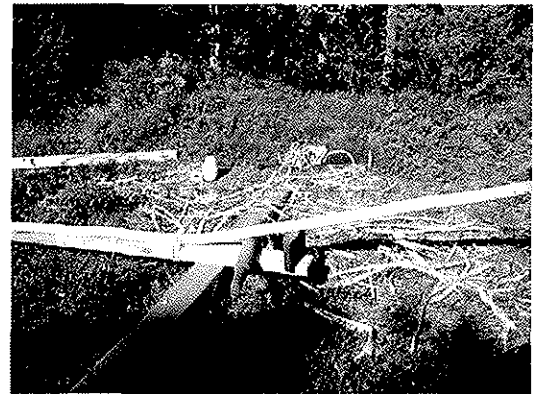
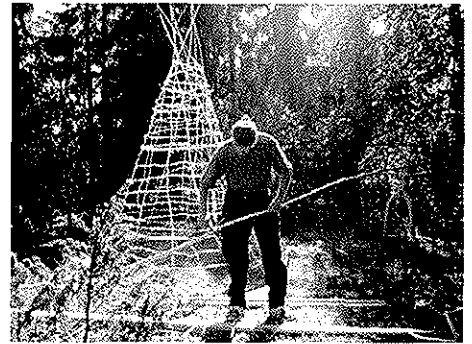

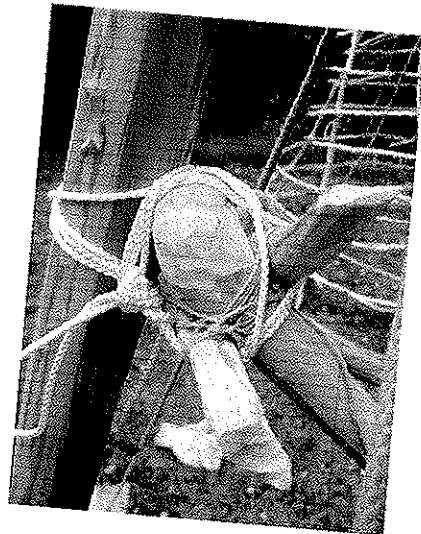
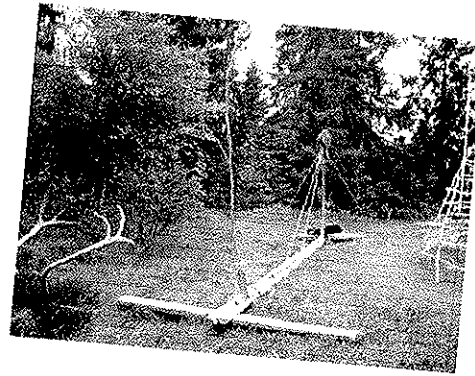
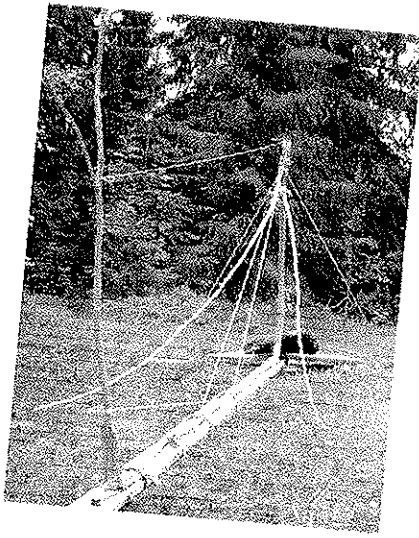
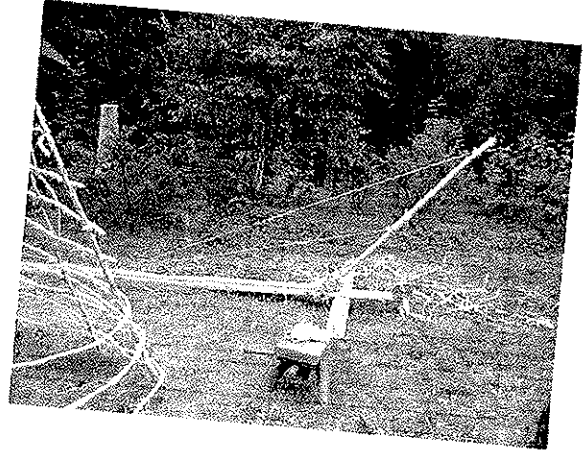
For å ferdes i urlandskapet må man ha et probat fremkomstmiddel. Da blir en skinntrukket kurvbåt det mest nærliggende for meg. Båten Gievrie Fealadimmie • bygget jeg i Svartdalskogen på Manglerud der jeg bor. Herfra kan jeg se tvers over oslogryta og lukt inn i Nordmarka og Krogkevuemie. Lite visste jeg da om at den neste båten skulle bygges her inne i disse skogene på den andre siden av Oslofjorden. Det eneste jeg visste da var at en annerledes båt måtte se dagens lys en annen gang – for virkelig å legitimere kurvbåtens fortreffelighet som fremkomstmiddel i manteltiden (steinalderen). Når jeg betrakter dette i dag, er det som den mest selvfølgelige ting i verden.

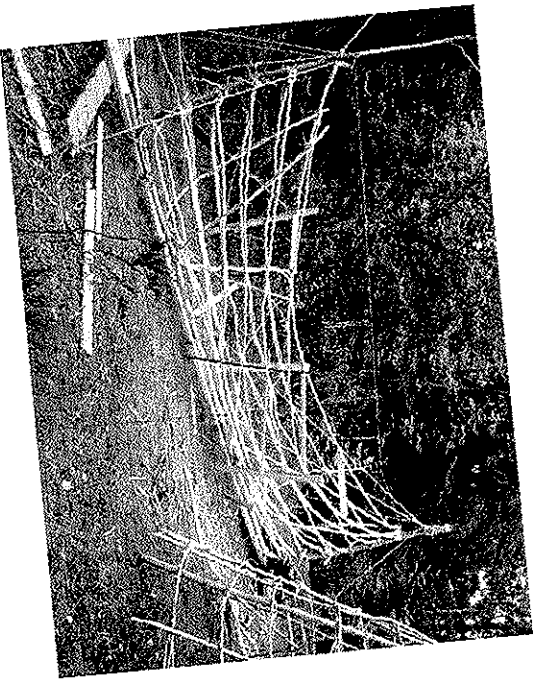
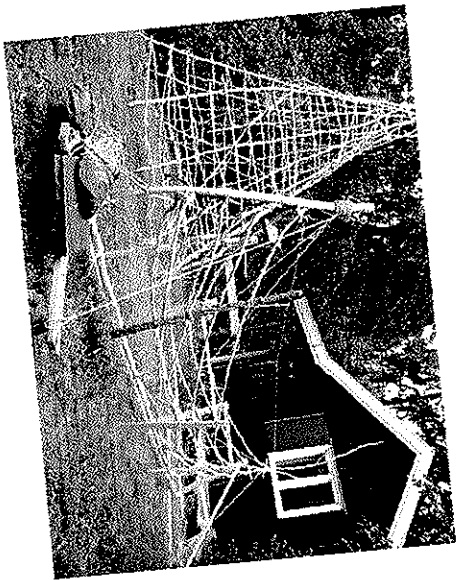
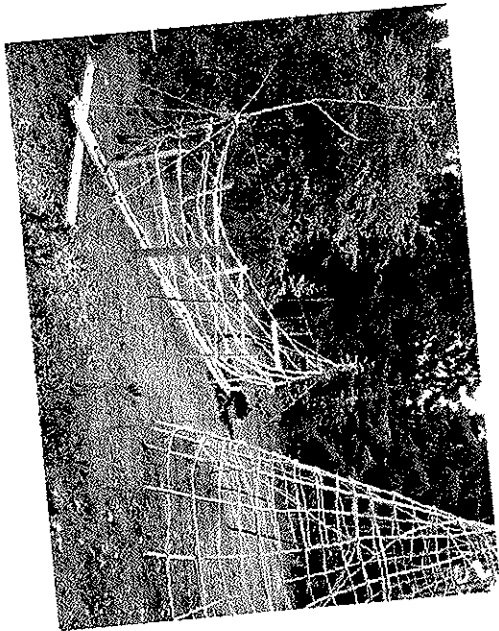
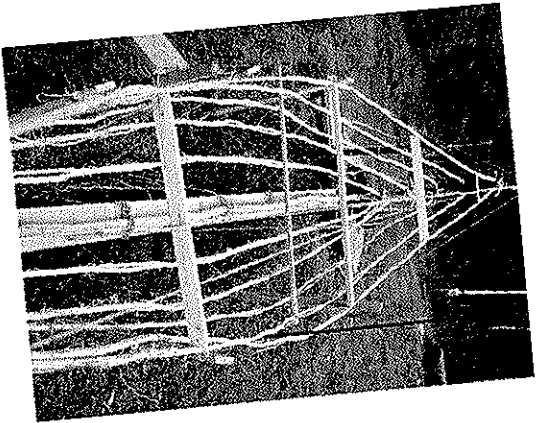
Gievrie Fealadimmie • var og ble en introduksjon til et digert, komplekst og uveisomt landskap. Her finnes ingen snarveier og enkle løsninger – bare hvis intuisjonen gir aksept. Jeg kunne umulig vite rekkevidden av det jeg holdt på med i Svartdalskogen for noen år siden. Da visste jeg ikke om Nordsjøkontinentets eksistens en gang. Det var med Nordsjøkontinentet at alt løsnet; at veldig mange brikker begynte å falle på plass. Fastlands-Norge ble på en måte for trangt for sørsamens myter. Det manglet rett og slett ledig plass! Det er først når man kikker bak Den Hvite Mannens fasade at sannheten kommer for en dag. Det er en del ting man må lære seg før man setter i gang med en prosess som denne: Et møysommelig tålmodighetsarbeid i korrespondanse, tolke svarene man fikk satt opp mot de man ikke får, snakke med lekfolk fremfor fagfolk, og kanskje det viktigste: **Lytte til ens egen intuisjon!**

Båten Gievrie Fealadimmie •• måtte bli større enn forgjengeren, og jeg ville at den skulle ha likhetstrekk med typen båtdesign vi forholder oss til i dag, dog bygget etter helt andre prinsipper. I min verden kan dagens båtdesign spores tilbake til overfarten fra/til Nordsjøkontinentet i den glasiale manteltiden (siste istid). Jeg er svært ydmyk disse menneskenes fantastiske evne til mestring. Etter hvert som dette prosjektet skrider frem, får jeg en sterkere og sterkere følelse av at det er noen som flirer av dumheten. I vår såkalte moderne og opplyste sivilisasjon klarer vi ikke å bygge båter lik de båtene som mennesker før oss bygget for over 10 000 år siden! Vårt teknokratiske tankegods rekker knapt nok opp til over skosålene på de menneskene som levde Nordsjøkontinentet i sin tid.

I dag må jeg konsentrere meg om similibåter, men lar det seg gjøre å bygge en tro kopi? Går det an å få tilhørighet til noe man føler sterkt, selv om tidsforskjellen er på 10 000 år? Et forhold er nå helt klinkende klart: **Min intuisjon sier meg at tiden ennå ikke er inne for å stoppe denne prosessen.** Jeg har følt min egen oppgitthet på kroppen angående dette prosjektet bare noen ganske få timer over en periode på over ti år. Da er det bare en ting som gjelder for meg...

Inne på Krogkevuemie kan det bli mye snø, og kulda kan bite skikkelig fra seg. Man merker en total forskjell fra vinteren i Oslo bare noen få mil unna. Jeg husker et år da snøen dekket hele hytta. Som liten gutt var det utrolig kult å grave seg ned til og inn i hytta, vel vitende om maten som ventet etter at det ble satt fyr i peisen, og av primusen som dunstet så usigelig godt av parafin. Senere ble det å finne seg til rette nederst i køya – en fredet plass! Tryggheten senket seg inn i natten.

Jeg kan tenke meg den neste båten, Gievrie Fealadimmie •••, som et eksperiment på *hvor* stor en kurvbåt kan være, subsidiært med seilføring. Andre enn meg har fremlagt spennende tanker om at mennesker for flere istider siden reiste fra «Europa» til «Amerika» sjøverts vestover langs iskanten – med kurvbåt. Så da, så... Det går vel ikke an å mistenke forn mennesker for ikke å kunne bygge og seile i sine egne båter? Det kan vel ikke ha seg slik at forn mennesker bare kunne padle, skåte og ro all den tid det fantes skinn og vind? Kanskje det er vår egen fantasi det skorter på?

For øyeblikket har jeg visst mer enn nok med denne ovenfor bekreftede, men det må hele tiden ligge en drivkraft bak ethvert prosjekt. Min drivkraft ligger ikke å bevise overfor andre noe som helst. Jeg må stå for mine egne handlinger og utsagn, og det beste hadde kanskje vært om noen kunne fortalt meg at dette jeg holder på med er galt, fordi...

I tiden som kommer må jeg sette meg inn i garvekunsten, spinne mer senetråd og begrave meg i kvisthaugen av en båt som lengter etter vann under kjølen neste høst (2007).

«Det er for deg utenkelig at menneskene reiste fra Nordsjøfastlandet i stokkebåter; det er det faktisk også for meg. Jeg har ingen problemer med å se for meg at den første kolonisasjonen foregikk ved hjelp av skinnbåter, men en del av disse må faktisk ha vært ganske romslige.»

Kalle Sognnes 20.03.02. Gievrie Fealadimmie • Del III Korrespondansen.

KORRESPONDANSEN

F.O.M. 03.12.2004

NORDSJØKONTINENTET

NORD I SKODDEHEIMEN

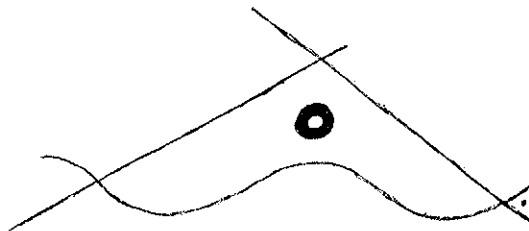
DEN ANIMISTISKE GRAL

Jeg aner knapt hva sørsamen mener om mitt initiativ. Det er i bunn og grunn ikke relevant heller, all den tid spørsmålene er relevante – rett og slett fordi altfor mange av spørsmålene står som ubesvarte. Problemstillingene er fullt og helt mitt ansvar, og intet annet enn min egen vurdering av noe jeg mener vitner om undertrykking av sørsamens urfolk. Jeg blir drevet fremover av alle spørsmålene jeg ikke får svar på. Akademia har etter mine begreper vært til dels klossete og unnvikende, samt nedlatende og feige i en prosess jeg selv i realiteten ikke har en personlig interesse av. Hadde man med en gang argumentert saklig for at jeg kommer med gale problemstillinger, ville jeg funnet meg helt andre ting å befatte meg med. Arkeologiprofessoren har i for liten grad møtt motstand i sin nihilistiske adferd overfor sørsamens anskuelse. Ismannen fra Ötztal-dalen har meldt seg på i en videre diskusjon, men strever med å komme til orde. Dette skrift inneholder kun problemstillinger jeg mener er relevante sett i forhold til den ovenfor nevnte divergens som eksisterer mellom to folk i Sør-Norge. Har den samme Arkeologiprofessoren avdekket, for så å makulere/gjemme bort mer synlige bevis for sørsamens anskuelse i Norges Old?

Mytomani synes jeg er en veldig presis formulering på hvordan man har tilegnet seg kunnskap for hvorledes nasjonen Norge har kommet seg på verdenskartet. Nasjonsbygging og integrering anser jeg som en demagogisk prosess. Det å gjøre sørsamen om til den sanne Nordmann, blir det samme som å appellere til og skape dulgte fordommer overfor vårt allerede hardt prøvede sørsamiske urfolk. Sørsamen sokner til et autoktont urfolk som er stedbunden utviklet, og besitter ved dette en nærmest overmenneskelig kraft. Denne kraften kan sørsamen saktens få god bruk for...

Mens den Hvite Mannen synger en sang til sitt barn, joiker sørsamen sitt. De som ikke fatter denne forskjellen, besitter et minimum av empati.

NORDSJØKONTINENTET

Den glasiøle manteltiden

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Arne Emil Christensen
Huk Aveny 35
0287 Oslo

Oslo 11.12.2004

TESEN OM STEINALDERBÅTEN SOM SKINKLEDD KURVBÅT.

Jeg utber herved en uttalelse fra Arne Emil Christensen vedrørende dette min tese om steinalderbåten som skinkledd kurvbåt. For betjening av vannveiene i steinalderen måtte man ha båter. Båter som nødvendigvis måtte designes og bygges etter et materialtilfang som tundraen kunne tilby menneskene. En tilpasning elementene vi i dag nødvendigvis ikke trenger å reflektere videre over – fordi vi ikke må. Jeg må – fordi jeg har som mål å dra rimelig langt i en farkost konstruert etter prinsipper som lå til grunn i datidens ”Norge”.

Mener du at man med rimelig grad av sannsynlighet kan ha produsert kurvbåter kledd med sydde skinn som båthud i ”Norge” i løpet av steinalderen?

Kan man så trekke linjer fra denne slags båtproduksjon mot senere tiders båter med bordkledning hva design angår?

Er det mulig å lage en kurvbåt laget av tynne kvister av rogn sterk og stor nok til bruk i kystnære farvann, samt som farkost i en mer oversjøisk tradisjon?

Hva er ditt eget bidrag i en dypere forståelse av forna dagers menneskelige trafikkering i en infrastruktur preget av elver, vann, innsjøer og storhav, hvor materialtilfanget begrenset seg til tynne kvister og skinn?

Ser frem til en uttalelse fra deg i sakens anledning.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

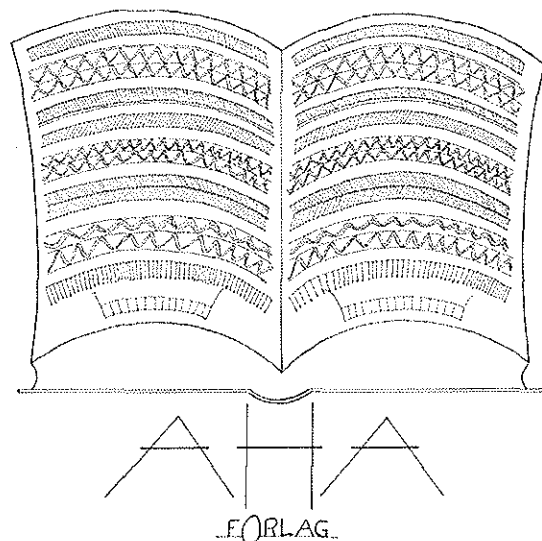
NORD I SKODDEHEIMEN

Terra mater eleison

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Bjarne Håkon Hanssen
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Pb 8019 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmie.no

Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 12.12.2006
-------------	-----------	------------------

GÅR DET AN Å SLÅ I HARTKORN SØRSAMEN OG DEN HVITE MANNEN I NORGES OLD?

MED HVILKEN RETT...?

Er det rom i et moderne demokrati som vårt å definere bort Den Hvite Mannen fra Norges Old?

Den Hvite Mannens kultur dikterer løsningene i dag, men har det alltid vært slik? Den rådende oppfatning man har i dagens sivilisasjon kan lett ha influert oppfatningen man har ervervet hva gjelder forn tids menneskers liv og levnet. Hva om forn tids menneskegrupperinger var annerledes dagens, om så motsatt proporsjonalt: **Med sørsamen som den rådende part!**

Hvordan vet dere fra Forvaltningen, byråkrater, teknokrater, vitenskapsmenn og politikere noe om sørsamisk forntid all den tid dere knapt vet beskjed sørsamen i nåtid? Eller kanskje dere vet så altfor godt hvorledes den historiske og kulturelle utviklingen i Norge har funnet sted? Kanskje sørsamen er en trussel mot alle dere som "vet"? Det føles som om sørsamen spiller oss et puss i vår underbevissthet; trekker til torgs noen skyggeprosjeksjoner Den Hvite Mannen omgås med som vetter og troll. Sørsamen har pliktskyldigst oppfylt alle etiske og moralske krav som pr definisjon en medborger skal måtte ha med seg inn i en demokratisk sivilisasjon. Sørsamen har vært/er vår nabo, har både sympati og empati, er en sosial og naturlig ressurs, medmenneskelig faktor, er inkluderende, tålmodig, oppofrende, sparsom, strategisk, energisk og selvstendig. Sørsamens stamina tilsier at han ikke har ligget mange til byrde, snarere vært en smule passiv i de tilfellene hvor det kunne forventes av andre uoppfordret å tre støttende til overfor sørsamen. Hvorvidt sørsamen kan oppfattes som en *god* nabo, se det kommer vel an på om vi selv oppfattes som en ditto? Sannheten kan ganske visst være tung å svelge, især hvis sannheten er en annen den vi selv prediker.

Det har kostet blod, slit og tårer å bygge opp en velferdssivilisasjon som vår. Det blir for drøyt å tillegge sørsamen æren for moderne infrastruktur, arkitektur, ingeniørkunst alene. Heller ikke sportslig finnes det spor av sørsamisk ånde, eller...? Fremtredende norske politikere, og andre(?), har tatt til orde for at samene ikke har flere rettigheter i Norge enn pakistaneren. Dette gjaldt etter all sannsynlighet også sørsamen. Kanskje sørsamen i særdeleshet? Pakistaneren, og hvilken som helst annen innvandrere, har rettigheter i vår velferdssivilisasjon, men ikke, som sørsamen, rettigheter i Norges Old! I Sør-Norges Old er det etter all sannsynlighet *bare* sørsamen som har rettigheter! Man skal ikke underslå det faktum at Den Hvite Mannen har bidratt i særdeleshet når det gjelder byggingen av Det Norske Hus, men er dette alene nok til å skulle kunne eneråde naturen? En natur som har fungert som sørsamens ekstensive hjem siden eldre manteltid (steinalder)! Det går til nød an å eie en sivilisasjon, men ikke naturen. Moder Jord er et urvesen det ikke er gitt mennesket å temme – like lite som det nytter å temme Den Hvite Mannens grådighetsbegjær. Global oppvarming til tross: Hvem bryr seg? Utad gir Den Hvite Mannen et inntrykk av å være en omsorgsperson, men Hans påtatte omsorg overfor naturen blir patetisk. Moder Jord har sin syklus helt uavhengig av om Den Hvite Mannen forurenser eller ikke. Hvis det skulle ha seg slik at de mye omtalte klimaendringene er menneskeskapte, vil ikke dette på noen måte utsette Moder Jord. Hun klarer seg utmerket vel med eller uten Den Hvite Mannens tilstedeværelse. Lenge før naturen er destruert, utpint og brukt opp vil Den Hvite Mannen selv være borte fra Moder Jords overflate. Ikke nok med at Den Hvite Mannen begår et kollektivt selvmord med sitt uforstandige levesett, Han setter andre uskyldige mennesker i en vanskelig situasjon samtidig. Akkurat *det* må jo være den verste følgen av Den Hvite Mannes skapte klimaendringer. Hvis isbreene smelter på grunn av Den Hvite Mannens uforstand, hvilke konsekvenser ville dette få for Danmark og Nederland, for eksempel? Hvilke søksmål ville kommet mot de nasjonene som ikke gjorde nok – var forutseende nok? Søksmål som følge av miljøkriminalitet? Hvem ville i så fall på vegne av hvem krevd erstatning for en ødelagt natur? Naturrettslig hadde det vel vært på sin plass at sivilisasjonene ble pålagt å betale årlig bygselavgift til urfolkssamfunnene. Demokratiske rettigheter i en sivilisasjon er mulig, men går det an sånn uten videre å overføre de samme demokratiske rettighetsprinsipper inn i sørsamens ekstensive hjemstavn, naturen? I så fall: **Med hvilken rett?**

En introduksjon til sørsamens intensive hjem finner sted rundt matbordet, som er en sosial bærebjelke i hele det sørsamiske samfunnet. Velger man å bibringe spise- og bordskikker fra sivilisasjonen, velger man automatisk bort sørsamens invitt et mer intensivt dypdykk i mysteriet relatert til den andre siden. Det å spise sammen med sørsamen er som starten på en endeløs vandring på ugåtte stier. Spiser sørsamen reinsdyrkjøtt fra Gilde? Er det relevant å betrakte den sørsamiske spise som Godt Norsk? Hvis ikke: **Med hvilken rett?**

Et trepunkts konstant press utøves mot sørsamen, som uten en jordnær tilnærming til Moder Jord for lengst ville ha vært en saga blott. Agrarius Aggressus (bonden) er Agrarismens Far, og får kyndig drahjelp fra Akademia og Presteskap i fellesskap. Disse tre konstantene fra sivilisasjonen kjemper mot den mest konservative kraft som eksisterer i Moder Jords skjød, sørsamen. Sørsamen forholder seg til konservatismens alter ego, Moder Jord, som igjen er brikker i det endeløse tid-rommet som alt omslutes av. I en slik kontekst blir en demokratisk sivilisasjon bare en ekstra stein til byrden for sørsamen. Fordi en kulturelt betinget sivilisasjonsstruktur bare kan være en maktpåliggende faktor for sivilisasjonens innbyggere; kun ivaretar Humanistens interesser i sivilisasjonen og i svært liten grad naturens. En sivilisasjon er et prangende speilbilde på menneskelig grådighetsbegjær etter kontroll satt i system – et kontrollerende instrument for dens makthavere. En sivilisasjon taler med Humanistens stemme, tar egosentriske hensyn og bygger kulturelle relasjoner. Det å urbanisere deler av Moder Jord – legge ned grunnsteinen for en sivilisasjon – er vel kanskje ikke den største synden Humanisten kan foreta seg. Det kriminelle aspekt visualiseres den dagen man i sivilisasjonen vedtar lover og forordninger for *resten* av Moder Jord – på vegne av alt og alle. Sivilisasjonene utnytter naturen og er således en predator på Moder Jord. Urfolkenes ulike samfunn anvender naturen som i en symfili. Å tre en bedrevitende, urban forordning nedover hodet på sørsamen vil i beste fall kun

vekke til live en avmaktsfølelse. En sørsamisk sijte kan også være svært prangende. Den kan like gjerne være den naturen Den Hvite Mannen har annektert, ferdes i, eier, kontrollerer, utnytter og liker å smykke seg med! Den Hvite Mannen undres om Han er alene i universet, men glemmer i samme åndedrag at Han ikke er alene her med Moder Jord. Hyttebygging er sivilisatorisk ekstensjon som til de grader berører sørsamens ekstensive hjem. En eneste hytte midt i reinflokkens trekkruete vil kunne stresse reinsdyra – og sørsamen – unødig. Livsnerven, reindrifta, i sørsamens samfunn blir innskrenket på grunn av at Humanisten fra sivilisasjonen trenger sårt til rekreasjon i all sin forfengeligheit. **Med hvilken rett?**

Ingenting av artefakter registrert i Norges Old er kategorisert som av mulig sørsamisk herkomst. Da må man legge til grunn en animistisk anskuelse, og det har Akademia for lengst forkastet som forklaringsmodell. Derfor finnes det i dag ingen animistisk tilnærming i arkeologistudenters pensum. En animistisk anskuelse krever ikke bare innsikt i det underbevisste, man bør på sett og vis kunne bevege seg dit hen også. Det ligger ikke i Den Hvite Mannens mandat å ferdes i denne og den andre verdenen i levende live. Den Hvite Mannens abstraksjonsnivå er skremmende lavt i tilfellet bergkunsten: Fruktbarhetsmagi. Med nåejtje blir det atskillig mer kompleks! Den Hvite Mannen har i sekler forsøkt å hamre fast sin vranglære bak våre netthinner, men det er nå engang øynene som ser... Nye verk skrives hva gjelder Norges forntid. Ingenting står skrevet eller antydning om sørsamens eksistens. Selv praktverket *Trøndelags historie* i tre bind levner sørsamen liten ære. Verket har nettopp kommet ut i butikkhyllene. Akademia v/NTNU, Vitenskapsmuseet v/blant andre professor Kalle Sognnes har vært arkitekten bak den rådende oppfatningen om Trøndelags historie, og ved dette vært det reneste vanntette skott mot sørsamens naturvitenskap. Slik har allmuen blitt spart for på fritt grunnlag å danne seg en selvstendig oppfatning om den historiske utviklingen i trøndelagsfylkene. Det er bare i diktaturstater vi finner liknende fremgangsmåter – diktaturstater vi fordømmer på det sterkeste! **Er sørsamen militant?**

Det hele kulminerte i Storstuggu på Røros fredag den 29. september 2006. NTNU/Historie var blitt invitert som foredragsholder, men som professor Kalle Sognnes selv uttrykte det: 14 dager var ikke nok for ham til å planlegge deltakelse på dette seminaret om sørsamisk historie. I skyggen av sitt professorat har Kalle Sognnes vært en av hovedarkitektene bak *Trøndelags historie*, har et tilnærmet hovedansvar for fortolkningen av helleristninger midt i hjertet av sørsamens ekstensive hjemstavn, Trøndelagsfylkene, og vet "alt" om sørsamen for øvrig. Professor Kalle Sognnes sin posisjon i Akademia skulle således, etter mitt snevre syn, være mer enn tilstrekkelig til å ta det hele på sparket! Professor Kalle Sognnes satt midt i salen som i en observatørrolle. Andre i panelet måtte peke på ham og gjøre hans tilstedeværelse kjent overfor oss andre. Å si de samme tingene mange nok ganger er blitt "sikre" bevis for at det i hvert fall ikke er samer – definitivt ikke sørsamer!

Med hvilken rett?

En episkopal epidemi feide inn i sørsamens samfunn som et kaldt gufs fra sivilisasjonen, hvorpå Presteskapet enkelte år bevisst unnlot å innføre sørsamen i kirkebøker og ved folketellinger. Med velsignelse fra Agrarius Aggressus og Akademia? I så fall: **Med hvilken rett?** Og hva med Presteskapets hardtslående argumenter, steintavlene med de ti bud? Var det ikke elleve – minst(?) – Du skal ikke være grisk!

Bålet er et genetisk spor etter sørsamens forn. Hvor mange bålplasser fra forn tid er registrert som mulig sørsamiske? Stolpehull i ringform tilsier gjerne lokalisering av gåetie (telt eller gamme). Med hånden på hjertet: Hvor langt tilbake i tid har Den Hvite Mannen tradisjon på å bo i gåetie – som husvære, vel og merke? Bålplasse eller boplasse? Sørsamen har/hadde tradisjon for å ha flate, ovalformede steiner rundt/under bålet. Dette blant annet for å skåne underlaget, jordsmonnet. Under deakehkh (Reisverket i gåetie. (Her: Torvgamme.)) legger/la sørsamen flate steiner i de tilfellene gåetie skulle stå over lengre tid. Dette for at deakehkh ikke skulle råtne. Slike steiner er/var verdifulle og blir/ble fraktet med som del av pargas. Slike tradisjoner er verdifulle også som bakgrunnskunnskap ved registrering av fornminner. Svært mange bålplasser fra forntiden har kanskje ikke den tradisjonelle, sørsamiske steinsettingen. Forklaringen kan være at steinene ble tatt

med i et videre kretsløp. En nomadetilværelse er av Den Hvite Mannen forstått som et mindreverdig levesett i en sivilisasjon – med rette! I en sivilisasjon blir en nomadetilværelse i beste fall sammenlignet med livet Gatefolket i Oslo står overfor. Fast bosetning er praktisk for Humanisten, men kanskje ikke alltid for naturen? En nomadetilværelse er praktisk både for mennesket og naturen! Nomadetilværelsen er ikke særlig praktisk i sivilisasjonen, men kanskje *mellom* sivilisasjoner? Man kan jo som ett eksempel av mange rette et skråblikk mot bergverksdriften i Norge og Sverige. Her ga sørsamens naturvitenskap full uttelling for Den Hvite Mannen. På slavekontrakt, selvsagt... Sørsamen har ved sin samfunnsform gitt naturen det nødvendige pusterom, noe som er utenkelig i en sivilisasjon! Kanskje sørsamen har lært kunsten med syklus i naturen av villreins vandringsmønster? Slik faktainformasjon om sørsamens symbiose med naturen ilegges ikke vekt når rapporten om funnstedet foreligger. **Med hvilken rett?**

Kunne vikingene sette ut med sine båter uten en sørsamisk båtbyggertradisjon som noe helt basalt? Var det sørsamen som utvant jernet i den tidligste fasen? Mye tyder på det! Man har kommet frem til det faktum at Den Hvite Mannen hadde mer enn nok arbeid med gårdsdriften på den tiden av året jernonna var på sitt mest intense. Og hva med all krigføringen? Han hadde rett og slett ikke tid! Det går også rykter om at de første jernaldersmedene var sørsamer. Kanskje man i tillegg kan kle sørsamen i rollen som bronsealdermed også? En tradisjon som er mer sofistikert fundert i den andre verden enn jernaldermeden var det. Hvorfor forherliger man fremdeles hypotesen om Den Hvite Mannen som kom hutrende nordover da isen smeltet etter siste istid, all den tid man vet at presørsamen levde Nordsjøkontinentet *under* siste istid? Kanskje det er fordi man vet at det ikke var Den Hvite Mannen som levde Nordsjøkontinentet på denne aktuelle tiden?

ABM-konferansen torsdag den 28.september 2006 avdekket med all mulig tydelighet tingenes tilstand. Samisk arkiv er ensbetydende med nordsamisk arkiv. Det finnes i realiteten ikke en eneste hyllemeter med offentlig sørsamisk arkiv i Norge i dag! Skjevfordelingen i det offentlige samiske arkivet synliggjøres ved Nordsamens (Her: Nordsamen som sitter fast i byråkratiet i Sámediggi) stadige referanser til Solskatten, den gode tiden og solfolkets sønner. Sagaen om solfolkets sønner og døtre er ført i pennen av Anders Fjellner. *Peiven Parneh* brakte Anders Fjellner frem i den internasjonale solen som skribent. Anders Fjellner var en sørsame, prest og uvurderlig tradisjonsformidler – totalt ukjent i Den Hvite Mannens sivilisasjon? Rart, for Anders Fjellner arbeidet på samme måte som de mer berømte Asbjørnsen og Moe. Mye kan tale for at de endog kjente til hverandre. Uten Anders Fjellners nedskrivninger i sin tid, ville kanskje sørsamen hatt en atskillig lengre vei å gå i dag. Slik kan Nordsamen oppfattes som imperialist i sin iver, og, i verste fall, en fjerde konstant i skvisen om sørsamen. I sørsamens engere krets blir Nordsamen omtalt som nattens folk. Et annet fenomen Nordsamen offentlig arkiverer, er laahkoe. Det er blitt forsket på sørsamens unike slektskapsstruktur og fadderordning, men tillagt Nordsamens tradisjon. Det er selvfølgelig bare jeg som kan bringe slike tabuer ut i det offentlige rom, men det behøver jo ikke være mindre sant av den grunn? Jeg føler meg relativt sikker på at pakistaneren kan forske i sin prosess i møte med den norske sivilisasjonen i offentlige arkiver. Slik kan pakistaneren studere, skrive rapporter og skaffe seg dokumentasjon fra sikre kilder i forskningssammenheng. I et arkiv finnes viktig kildemateriale, og det er viktig at slikt kildemateriale er lett tilgjengelig. Sørsamen må gå omveier i diverse private arkiver på let etter dokumentasjon om *sin* egen fortid. Slike private arkiver er kanskje ikke like lett tilgjengelig for forskere og allmuen generelt? Akademia søker svar i kilder. Paradokset er at sørsamen *er* kilden!

Yngvar Nielsen-doktrinen.

Det Norske Hus er ikke bygget etter kravet om god byggeskikk! Jeg ønsker herved å ta til orde for å dimittere professor doktrinær, Yngvar Nielsen. Man har viet Yngvar Nielsens fremrykningsteori nok oppmerksomhet som det er. Nå er det på tide å gå hele problematikken litt nærmere etter i sømmene! En fyr som Yngvar Nielsen kan umulig ha skylden for all den elendighet sørsamen er blitt til del siden slutten av 1800-tallet – på den tiden Yngvar Nielsen tok seg en spasertur i fjellet i et par ukers tid. I løpet av disse et par ukene fikk Yngvar Nielsen sin åpenbaring. Denne

åpenbaringen munnet ut i en "vitenskapelig" avhandling: Fremrykningsteorien. Denne populismen var som et bestillingsverk fra nasjonsbyggerne av Det Norske Hus sin side, og som manna fra himmelen for både Presteskap, Akademia og Agrarismen! På 14, fjorten dager! Snudde en samlet norsk stat seg mot sørsamen; en holdningsendring fant sted fra at sørsamen var Norges definerte urfolk i sør, til at sørsamen ikke kunne legge frem bevis for verken stedsnavnstradisjon eller kulturminner i sin alminnelighet i sitt ekstensive hjem. Med andre ord: Sørsamen kunne ikke legitimere sedvanerett i sitt eget ekstensive hjem! Det ble ikke tatt hensyn til sørsamens muntlige overleveringer, og heller ikke det faktum at sørsamen har hatt tradisjon for *ikke* å sette spor etter seg i naturen. Bare Den Hvite Mannens skriftspråkstradisjon og kulturelle arr i naturen var meningsberettiget. På den tiden var det som kjent Presteskapet som sto for språkopplæringen. Agrarius Aggressus sin seter som lå i sørsamens reindriftsområde/ekstensive hjem ble over natten definert som eldre enn sørsamens reindrift i det samme området. Alle visste jo da og alle vet jo nå, at reinmøkka er det beste gjødslet for jordsmonnet. Bare derfor ble setrene lagt i sørsamens intensive reindriftsområder. Agrarius Aggressus sin snedige plan var å la sørsamen etablere stadig nye reintroer lenger og lenger vekk fra setra. Slik kunne Agrarius Aggressus pø om pø bli selvforsynt med fôr til sin egen buskap. Agrarius Aggressus sin seterdrift/viddestøling er en annen form for sivilisatorisk ekstensjon som har påført sørsamen ubotelig skade. I kjølvannet av dette min påstand om systemfeil, har sørsamen i rettssak etter rettssak tapt rettigheter til land og vann i sitt ekstensive hjem helt opp til vår tid – uten at Sámediggi løftet en finger? Det finnes minst en påfallende faktor til som er blitt særst lite påaktet i denne famøse byggesaken: Var det ikke lordene fra England som gjorde Nordmannen, og Yngvar Nielsen, oppmerksom på den storslåtte naturen som lå rett utenfor Hans egen dørterskel? Lordene ble etter sigende forundret over Nordmannens manglende tilstedeværelse i- og interesse for Norges storslåtte fjellheim! Et annet viktig moment er at Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet omtrent på samme tid begynte å fatte interesse for bergkunsten i trøndelagsfylkene. Resultat: Et helleristningssyndrom som kom til å tåkelegge Norges forntid. Denne institusjonen heter i dag NTNU, Vitenskapsmuseet. Her utøver professor Kalle Sognnes sin plikt i dag.

I ordets engere betydning: **Nasjonsbyggingen var i gang for fullt!**

Til deg som beslutningstaker:

Det ble ikke skapt rom for nye Saemien Sijte på Snåsa på neste års statsbudsjett. Nye Saemien Sijte kunne gitt deg en utvidet romfølelse i sørsamens naturvitenskap, som blant annet anskueliggjør en uvurderlig kompetanse innen miljø- og naturvernsproblematikk. Med nye Saemien Sijte kunne du få bukt med den manglende problematiseringen i reindrifftsrett, gjøre allmuen bedre kjent med den uretten den Norske stat har begått overfor sørsamen lenge nok, gjøre Maslows behovspyramide til sørsamens, eller kanskje bedre: Ta lærdom av sørsamens uovertrufne fadderordning, LAAHKOE. Og sist, men kanskje mest: Med nye Saemien Sijte kunne du skapt rom for noen sårt tiltrengte hyllemeter offentlig sørsamisk arkiv!

Sørsamen ber ikke om penger, men klokskap!

Med hvilken rett har Den Hvite Mannen til å diskriminere sørsamens naturvitenskap?

**Med hvilken rett har Den Hvite Mannen til å definere bort en sørsamisk tilnærming til
oldsaker lokalisert i Norge og Sverige?**

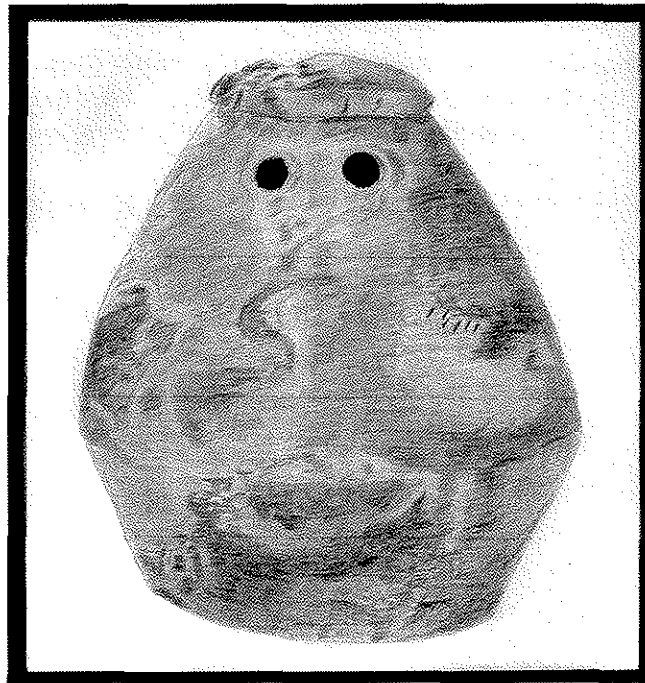
Med hvilken rett? –Retten som er satt av Den Hvite Mannen!

Med vintersolvervs hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.
Homo erectus

Kilde: Moder Jord

DEN ANIMISTISKE GRAL

Ansiktsurne fra Fjære ved Grimstad

Osteformene ved Saemien Sijte på Snåsa aksentuerer en følelse hos meg mattradisjoner tilbake til den glasiale manteltid (siste istid). Kanskje enda lenger tilbake. Reinsdyra fantes oppå iskappen, så også saemie. Denne symfilien eksekverte den fullkomne spise. Hva om saemie visste å utnytte reinsdyrets næringsrike melk i den glasiale manteltid? Da popper det opp en ny hypotese: Var det sørsamen som lærte Den Hvite Mannen alt om osteproduksjon – også?

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Landbruks- og matdepartementet
Pb 8007 Dep
0030 Oslo

Oslo 03.12.2004

Sørsamisk reinsdyrkjøtt som Godt Norsk?

«Det er et mål at ti prosent av det totale jordbruksarealet i Norge skal dyrkes økologisk innen 2010, forutsatt at det er grunnlag for det i markedet. Ved utgangen av 2003 var tallet 3,7 prosent. Økologiske matvarer tar en stadig større andel av markedet i Norge, og flere forbrukere etterspør økologiske produkter i butikkene. Økt oppmerksomhet og bevissthet om miljøspørsmål, og større fokus på dyrevelferd er blant årsakene til at forbrukere ønsker å kjøpe økologiske produkter. Undersøkelser viser at det også er økt betalingsvillighet for økologiske matvarer.»

(<http://odin.dep.no>)

«–Et viktig argument for det økologiske landbruket er at det gir kunnskap og høyner miljøstandarden i det konvensjonelle landbruket. (Landbruks- og matminister Lars Sponheim ved lansering av kampanjen Økoinfo 2003.)»

Landbruks- og matdepartementet er det ansvarlige næringsdepartementet for reindriftspolitikken. Med dette som utgangspunkt retter jeg herved en forespørsel til Landbruks- og matdepartementet som følger:

Faller sørsamiske reinsdyrprodukter inn under kriteriene som ligger til grunn for Godt Norsk?

Er sørsamisk reindrift prioritert likeverdig det konvensjonelle landbruket i Norge?

Har Landbruks- og matdepartementet statistikk over nordmenns betalingsvillighet for sørsamiske reinsdyrprodukter som økologiske matvarer?

Er Norge som nasjon tjent med å ha genuine sørsamiske reinsdyrprodukter som del av nasjonen Norges mattilfang?

Om så: Hvilke føringer legger Landbruks- og matdepartementet til grunn til fremme av nettopp dette, både innen- og utenlands?

Ligger sørsamisk reindrift innenfor de kriteriene Landbruks- og matdepartementet grunnir som økologisk landbruk med høy miljøstandard?

Svar utbedes.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Gilde Norsk Kjøtt BA
Pb 397 Økern
0513 Oslo

Oslo 18.12.2004

AD SØRSAMISK REINSDYRKJØTT SOM MAT TIL DET NORSKE FOLK.

Forleden spurte jeg en kamerat av meg om han likte reinsdyrkjøtt. Det gjorde han ikke, men elgkjøtt, det likte han. Jeg hentet litt røkt reinsdyrkjøtt som jeg hadde liggende i fryseren min, for jeg ville forsikre meg om at min kamerat virkelig mente at han ikke likte reinsdyrkjøtt. Det skulle imidlertid vise seg at han allikevel likte reinsdyrkjøtt! Men hva med hans tidligere påstand om at han *ikke* likte reinsdyrkjøtt. Etter en kort samtale kom det frem at han hadde kjøpt reinsdyrkjøtt fra Gilde, og at dette muligens var forklaringen på hans opplevelse av reinsdyrkjøtt, dog ikke som gourmetmat.

Med dette som bakgrunn ønsker jeg svar fra Gilde på enkelte problemstillinger relatert til om tilgjengeligheten på sørsamisk reinsdyrkjøtt i norske og svenske butikkhylle er tilfredsstillende nok.

Finnes det sørsamiske reinsdyrprodukter i Gildes assortiment?

I så fall, i hvilke forretninger kan vi som forbrukere påregne og finne sørsamiske reinsdyrprodukter?

Hvis Gilde har sørsamiske reinsdyrprodukter i sitt assortiment, hvilke strategier har Gilde for å markedsføre samme som genuine produkter overfor oss forbrukere?

Hvilke kriterier legger Gilde til grunn for at et produkt skal kunne markedsføres som Godt Norsk?

Er sørsamiske reinsdyrprodukter definert av Gilde som Godt Norsk?

Håper på snarlig tilbakemelding.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Miljøverndepartementet
Pb. 8013 Dep
0030 Oslo

Oslo 4.3.2005

FRA FANGSTBASERT REINDRIFT VIA NOMADISK TAMREINDRIFT TIL KULTURBASERT REINDRIFT.

REINDRIFT SOM NATURVERN?

Tradert kunnskap ligger til grunn for den historiske og kulturelle utviklingen den sørsamiske reindriften har vært igjennom i seklene som ligger bakom oss. Den traderte kunnskapen som ligger til grunn for dagens sørsamiske kulturbaserte reindrift er selve motoren i dagens reindriftnæring, og drivkraften er symbiosen mellom de forskjellige aktørene som arbeider frem kvalitetssikrede reinsdyrprodukter til oss konsumenter. Reinsdyrets livsvilkår er fremmed de mer tradisjonelle husdyrenes. Og omvendt. Reinsdyrprodukter beregnet på oss konsumenter er prisgitt nok rom for reinsdyra i store nok naturlige omgivelser. Dessuten har jeg en fornemmelse for at man ved dagens vernestrategi for nasjonalparker verner ut menneskene som gjennom alle tider har vært til stede i de samme områdene i pakt med sitt virke. Slik sett burde det jo være helt unødvendig med vernetiltak i naturen i det hele tatt?

Jeg foreslår herved at den traderte sørsamiske kulturbaserte reindriften, som genetisk ressurs, vernes inn som del av den totale verneplanen som ligger til grunn i de respektive nasjonalparkene i Norge.

Slik verneplanen for nasjonalparker fungerer i dag, innskrenker den det sørsamiske urfolks rettigheter. Det er ikke lenger noen hemmelighet at sørsamene har svært lange tradisjoner med drifting av reinsdyr i Norges fjellverden. Dette er imidlertid en sannhet med visse modifikasjoner. På tross av det offentliges vel vitende om sørsamenes tilstedeværelse i Norges fjellverden i uminnelige tider, er allmuen i Norge så godt som totalt uvitende om sørsamers eksistens i det hele tatt. De gangene man snakker om samer i Norge rettes all fokus inn mot nordsamene i Karasjok eller Kautokeino. Dette paradokset er i alles interesse, later det til, bortsett fra for sørsamene. Den sørsamiske kulturen er i første rekke ment for sørsamene selv. Det er kanskje den beste grunnen til at den sørsamiske kulturen har overlevd det norske helt frem til i dag. På samme tid kan man kanskje hevde at den sørsamiske kulturen står overfor særdeles store utfordringer i tiden som kommer, mest på grunn av det norske. Det er ikke gitt at den sørsamiske kulturen klarer å overleve det stadig økende presset fra storsamfunnet uten storsamfunnets velsignelse og storsinn. Utfordringen storsamfunnet i så fall står overfor, er å imøtegå den sørsamiske kulturen med ydmykhet, respekt og takknemlighet. Sørsamene med sine enorme naturbaserte allmennkunnskaper kan umulig ha spilt en så begrenset rolle i Norges kulturhistorie som til nå erkjent. Gradert vil den største utfordringen i så fall bli å nedtone vår egen fremtredende rolle på en måte som fremmer sørsamenes. Det mest bemerkelsesverdige i denne situasjonen, som er i ferd med å nå sitt metningspunkt, er at sørsamene ikke er i nærheten av å være insurgent i sin fremtoning. Sørsamene har alltid hatt evnen til å se "det gode" i alt.

Norge står i manko på nasjonal substans. Vi mangler en kulturell konstans fordi det sørsamiske perspektivet gjennom alle tider er blitt underkommunisert som normgivende. Sørsamene er ikke oppviglere, allikevel oppfattes sørsamer som en trussel. Bare denne ene faktor er etter mitt syn nok

til å gå inn og se på dette sterke, homogene naturfolket for ikke bare om mulig bli litt klokere selv, snarere, og kanskje viktigst, å bli sterkere som nasjon, for derigjennom å bli resistent mot påvirkning utenfra, samt fremstå som mer troverdig meningsbærer ved påvirkning utad. Ingenting, i følge sameretten, peker i retning av at sørsamene har fornektet likerett i fordeling av naturens ressurser i det sørsamiske landskapet. Snarere tvert imot. Rettigheter kommer som en følge av plikter. Hvis ikke Den Hvite Mannen forplikter seg til å komme den traderte sørsamiske prokulturelle sfære i møte, fortjener Han ikke rettigheter, Han heller.

Sørsamisk reindrift har et spesielt vern som urfolksnæring gjennom sedvane og internasjonale konvensjoner. Men hvorledes står det egentlig til hva gjelder de mer nasjonale strategier? Den nomadiske reindriften var en naturlig overgang fra den fangstbaserte reindriften, mens den kulturbaserte reindriften er en direkte konsekvens av konfesjonens klamme grep. På et gitt punkt historisk sett ble sørsamenes tolkning av Biejjies guddommelige kraft som sentrum for alt liv og fruktbarhet, synd. Prestene forkynte en tabuforestilling sørsamenes animistiske tro, med det som konsekvens at en titusen år gammel religionsoppfatning ble skoddelt. Sørsamene hadde, og har, også et ikke-verbalt forhold til sine kunnskaper og viten. Dessuten var det kun de innvidde som ble funnet verdig en rolle som videreformidler ved selv å ta del i den hele tiden allestedsnærværende pågående prosess gjennom egne erfaringer, kunnskap og viten. Poenget var hele tiden at den innvidde selv måtte innfri som videreformidler av den animistiske tro som perseptiv. Den innviddes mandat besto ikke av å innta rollen som selvpålagt sensor. Her trådte de eldste inn som uomtvistelige markører – ikke-verbalt...

Det hellige i den animistiske troen er ikke glemt for sørsamene selv om det er forsøkt fortrent av noen mindreverdige misjonærer. Fordi det ikke er naturlig å tvinge sørsamene til å ta opp i seg Den Hvite Mannens kultur. Heller ikke omvendt. Poenget er at en gjensidig respekt og forståelse for hverandres mangfold vil gagne Norges troverdighet som kulturnasjon utad. En troverdig fremstilling er fundert på sannheten. Gapet mellom den nomadiske tamreindriften og den kulturbaserte reindriften må tettes ved å gi sørsamene nok rom til selv å finne tilbake til måten deres forfedre og –mødre levde og forvaltet natur og kultur på. Jeg ser frem til den dagen hvor sørsamene igjen fremstår som et stolt og kraftig folk – dagen da Solens farge vil gløde!

Det er landet, landskapets mangslungne ressurstilfang, som er sørsamenes Mor. Sola er Far. Uten fri tilgang til naturen trues man av stagnasjon. Jeg er ute etter den norske egenart, ikke bare den kulturelle egenarten representert ved det menneskeskapte. Altså: Den egentlige grunnen til at vi er blitt slik vi er blitt. Da må nødvendigvis hele befolkningen få de samme muligheter til å uttale seg, ikke bare husvertene. Et generisk dypdykk, om man vil. Man finner ikke en nasjons egenart i lukkede rom og hemmelige losjer. Svarene finnes i det åpne landskapet tolket av mennesker som er sveiset sammen som likeverdige individer, generisk betinget. Sporene kan være usynlige for noen, fordi man bare ser etter bygningsrester. Det menneskelige slit som finnes i restene av en grunnmur og veianlegg fremstår som arr i naturen, men blir ugjendrivelig leget av Moder Jord. Miljøvernminister Knut Arild Hareide har gått inn for en økning av budsjettene til rehabilitering av disse arrene. Mon tro om bjørketrøene ligger innenfor Miljøvernministerens foreslåtte storsatsing på kulturminner. Bjørketrøene er også arr, men det er fordi de ble ekspropriert av datidens bumenn. Ganske mange potensielle bevaringsverdige bygninger ble i sin tur tuftet nettopp på grunn av bjørketrøenes eksistens. Det var ikke den "illeluktende" reinmøkka bumannen ville til livs. Det var imidlertid det særdeles saftige gresset i bjørketrøa han mente passet bra som fôr til husdyra sine. Usedvanlig god gressvekst rettferdiggjorde bumannens entusiasme overfor et slikt bærekraftig jordsmonn reinsdyrekskrementer eksekverer. Man kan nesten få et inntrykk av at sørsamene ble forvist til stadig nye områder bare i den hensikt å måtte etablere enda flere bjørketrøer, slik at tilgangen til stadig mer, saftig gress til husdyra lot seg realisere. Sørsamene på sin side hadde imidlertid helt andre intensjoner med bjørketrøene enn saftig gress til bondens husdyr. Melking av simler og osteproduksjon var et meget viktig ernæringsmessig og økonomisk fundament til helt inn på midten av 1960-tallet i vestre Namdal. I Rørostraktene ble etableringen

av Den Hvite Mannens reinbeitedistrikter i 1892 selve spikeren i kista for den tradisjonsrike melkingen og osteproduksjonen der i området. Tradisjonen med kjevling av kalvene ligger bakerst i minnet til de siste som var så heldig å få oppleve dette samspillet. Kalvenes store, blanke, trosskyldige øyne fremstår som et firmament som omslutter altet, og vil liksom ikke helt slippe sitt folk av syne. Reinmelk er arealavhengig. Nå råder en kjøttbasert, økonomisk næring hvor penger styrer og blir en materie. Man slakter ikke lenger på dyras premisser, men på menneskets bekvemmeligheter og lovpålegg. Sørsamene blir tvunget til en livsførsel gjennom lovverk.

Forskerne Tor Haldorsen og Tore Tynes har fulgt et utvalg nordsamer i over 20 år i den hensikt å skulle kartlegge utbredelsen av kreft sammenlignet med befolkningen ellers. Det skulle imidlertid vise seg at avviket i kreftmønsteret mellom samer i nord og befolkningen ellers stimulerer til ytterligere forskning. Det nevnes ingenting om sørsamers kosthold og frekvens av krefttilfeller sammenlignet med befolkningen ellers i sør. Forskerne antyder at et kosthold med mye fisk og høy fysisk aktivitet er de viktigste faktorene som forklaring på hvorfor samer er mindre utsatt for en del typer kreft enn befolkningen ellers. Det står ingenting å lese om samenes høye inntak av reinsdyrkjøtt, eller rettene sagt inntak av alt hva et reinsdyr har å tilby mennesket som næringsrik føde. Alle vet jo nå at reinsdyrkjøtt inneholder flerumettede fettsyrer, som man i høyeste grad blir oppfordret til å spise mer av. Hva så med den reinmelken og osteproduktet som ble sørsamene, og andre villige oppkjøpere, til del gjennom sørsamenes blodslit i bjørketrøene helt frem til midten av 1960-tallet? Hvilke viktige næringsstoffer har mennesket gått glipp av når det gjelder opphør av den tradisjonsrike sørsamiske osteproduksjonen? Det er for så vidt mulig å akseptere at tilgangen til denne typen sørsamisk ost hadde vært problematisk og til tider umulig. Verre er det å tenke på at jeg selv tilhører en menneskerase som bevisst legger alle mulige kjepper i hjulene på en mange tusen år gammel situasjonsbetinget sørsamisk reindriftsnæring, med det som resultat at blant annet den sørsamiske osteproduksjonen stopper helt opp og taper et stolt urfolk for sin siste kraft og visdom.

Tilførsel av natur er som en navlestreng å regne for ethvert naturfolk. Et naturfolk eksisterer rett og slett ikke uten naturens overordnede betydning. Næringsgrunnlaget er en viktig forankring og et viktig redskap for å hindre ungdomsflukt og avsondring fra det sørsamiske. Reindriften har imidlertid et naturlig metningspunkt, men potensialet er fortsatt betydelig. På ernæringssektoren for eksempel, er det usedvanlig mye å gå på. Mattradisjoner, ikke bare som matkultur, snarere som menneskekonserverende virkemiddel. En uttalt målsetning fra Landbruks- og matdepartementet er stort mangfold av ulike matprodukter av reinkjøtt. Økt lokal foredling av råvarene slik at en større del av verdiskapningen kommer næringsutøverne til gode. Verdiskapningsprogrammet for rein og verdiskapningsprogrammet for mat ligger til grunn for ønsket måloppnåelse derfra. Et viktig poeng, av mange, som taler for at den traderte sørsamiske kulturbaserte reindriften må vernes inn som del av den totale verneplanen for nasjonalparker i Norge, er sørsamenes rettigheter på privat grunn, eller snarere mangelen på sådan. Hele den sørsamiske kulturen trues av begrensninger fordi reindrifta tilfeldigvis er arealkrevende. Jeg sikter blant annet til eiendomsrett (les: Den Hvite Mannens rett) som i tilstrekkelig monn overprøver sørsamisk sedvanerett – på tross av at sørsamisk reindrift har et spesielt vern som urfolksnæring gjennom sedvane og internasjonale konvensjoner. Sørsamisk alders tids bruk i den norske fjellverden mangler politisk kapital og vil således gå konkurs; for nasjonen Norges del: Personlig konkurs!

Reinbeitekonvensjonen bestemmer hvor reinen skal beite, og det er vel en kjensgjerning at sørsamene går som tapende part ut mot bøndene? Beiterett vil si at en part skal vike, og sørsamene taper fordi de ikke har grunnmuren med seg. Det går hele tiden på hårfine nyanser løs. I stedet for beiterett kunne man heller kalt det for beite med dyr. På denne måten kan man trekke linjene mot trafikkregler. Trafikkregler, som er likt definert for alle, er i realiteten naturregler. Men da hadde vel alt ligget til rette for at sørsamene hadde vunnet oftere frem? Beiteretten er mer tilpasset lovverket, som igjen diskvalifiserer reineierne, som igjen begrenser mulighetene for oss konsumenter til å nyte et måltid reinsdyrkjøtt foredlet etter sørsamiske tradisjoner. Domstolene kan

etter loven pålegge bøndene å gjerde inn dyrket mark, noe myndighetene unnlater å gjøre. Uvisst av hvilke grunner. Selv om bøndene får dekket alle utgifter knyttet til oppsetting av gjerder, avstår bøndene. Reinen har sine spesifikke vandringsmønstre uavhengig bøndenes innmark. Myndighetenes "sannhet" gjennom lovverket samsvarer dårlig med naturens egen sannhet. Naturen besitter den hele og fulle sannhet som mennesket ikke skal råde over, men strebe etter. Sannheten er ingen mennesker gitt.

Jeg forutsetter at Miljøvernministeren besitter den nødvendige kompetanse om nødvendigheten hva gjelder sørsamisk kulturbasert reindrift som ovenfor nevnt, samt forutsetninger for at den sørsamiske kulturbaserte reindriften, som ligger til grunn for tradert kunnskap gjennom uendelig mange sekler, kan overleve inn i fremtiden – emergere til evig tid.

Avslutningsvis utber jeg herved Miljøverndepartementets faglige holdning til mitt commonsensiske forslag om reindrift som naturvern som ovenfor nevnt. Videre ber jeg herved Miljøverndepartementet gi faglig tilbakemelding på mine spørsmål som nevnt nedenfor.

Hvilken kompetanse har Miljøverndepartementet om den sørsamiske reindriften hva gjelder fangstbasert reindrift via nomadisk tamreindrift til kulturbasert reindrift? Hvis Miljøverndepartementet har den nødvendige kompetanse, hvilken verdi ser Miljøverndepartementet i å bevare sørsamiske reindriftstradisjoner for kommende generasjoner?

Godt reinsdyrkjøtt er synonymt med et godt sosialt miljø for reinsdyra. Det er ikke lenger bare slik at så lenge naturen har det godt, så har mennesket det godt. Hyttebygging er kun ett eksempel av mange som rettferdiggjør en helt annen problemstilling. Hyttebygging i utsatte reindriftsområder favoriserer kun mennesket. Mennesker som bygger hytte i utsatte reindriftsområder besitter ikke den nødvendige, grunnleggende kompetanse om tradert sørsamisk kulturbasert reindrift. Ellers ville de jo ikke bygd sin hytte, slik jeg ser det. Da blir det helt logisk å måtte gi avslag på søknad om å få bygge hytte i utsatte reindriftsområder. En flere tusen år gammel sørsamisk progressiv reindriftstradisjon burde ha livets rett ved sedvanerett fremfor for eksempel hyttebygging.

Hvilke holdninger legger Miljøverndepartementet til grunn for at den traderte sørsamiske kulturbaserte reindriften gang på gang må vike plass for hyttebygging fundert på kulturell forfengelighet?

Mener Miljøverndepartementet at Norge som nasjon er tjent med en tradert sørsamisk reindrift som ovenfor nevnt? I så fall, hvorledes har Miljøverndepartementet tenkt seg at en slik reindrift skal overleve inn i fremtiden?

Mener Miljøverndepartementet at reindrift, her definert som tradert sørsamisk kulturbasert reindrift, i seg selv er naturvern?

Subsidiært vil jeg ha svar på om Miljøverndepartementet vet beskjed annen reindriftsform utøvd av andre grupper av befolkningen med like lange tradisjoner tilbake i tid lik sørsamenes.

Det absurde paradoks tør være at mennesket har bestått fagprøven i naturforvaltning flere tusen år før enn Miljøverndepartementet fant det nødvendig å sette foten ned. For hva? Sin egen inkompetanse sublimert til en trussel og et fiendskap – mot seg selv? Man er villig til å strekke seg så langt som helst når ens egen dumhet konfronteres med et annet folks intellekt. Emansipasjonen ligger imidlertid i erkjennelsen. Moder Jord har et smittende flegma, men mennesket er i utgangspunktet oppdratt til måtehold i skjønnsomhet. Skinnet bedrar dårene og tåpene.

Nasjonalparker er bra, men ikke konsekvensene. Som øverste forvaltningsmyndighet må Miljøverndepartementet på forhånd ha gjort seg opp en faglig vurdering vedrørende menneskelig aktivitet i Norges nasjonalparker. Miljøverndepartementet sitter med bevisbyrden når det blir vedtatt restriksjoner i så måte, og må således kunne dokumentere at den traderte sørsamiske reindriften har vært til gagn for naturen eller ikke. Sørsamene har drevet differensiert reindrift i Norges naturlandskap i flere tusen år, og har med det opparbeidet seg som genetisk ressurs i økologisk drifting av landskapet i symbiose med reinsdyret. I fremtiden også inne i nasjonalparkene? En flere tusen år gammel tradisjon med reindrift som jeg vil ha en faglig tilbakemelding fra Miljøverndepartementet om er ønskelig, forsvarlig, tilrådelig – eller ikke. Miljøverndepartementet må i denne sammenhengen kunne, på et faglig kompetent grunnlag, redegjøre for grunnen til at menneskelig aktivitet på generell basis er vernet ut av Norges nasjonalparker. Hvis det har seg slik at Den Hvite Mannen også har drevet med reindrift i den Norske fjellheimen på lik linje med sørsamene, hvorledes kan det da ha seg at Den Hvite Mannen ikke har slik tradert kunnskap lik sørsamenes i dag? Jeg har lett etter en slik sammenlignende praksis i mange år, uten selv å finne spor. Miljøverndepartementets fagekspertise må, som øverste forvaltningsmyndighet, ikke bare vite nærmere beskjed om en alternativ sørsamenes traderte reindrift, snarere formidle slik viten ut til de av allmuens vitebegjærlige. Jeg sikter for eksempel til sørsamenes evne til å plukke ut sitt eget reinsdyr i en flokk på 5000 dyr løpende i ring mot sola inne i giedtie. Jeg mener bestemt at det blir en drøy pris å betale for det sørsamiske urfolk hvis en kulturell forfengelighet, som for eksempel hyttebygging er det, skal settes opp mot og overprøve sørsamenes flere tusen år gamle sedvanerett i det samme området.

Dette leder meg videre mot det faktum at sørsamene må få definere sin egen rett. En slik rett er ikke gitt Den Hvite Mannen å kunne definere for dem. Til det er Han for teknisk i sitt tankesett – altfor realfagsdiegetisk fundert.

Naturlig nok...

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kilde: *Tjaalehtjimmie* Maja Dunfjeld.
Samer i Rørostraktene Sverre Fjellheim.
Common sense.

Kopi til: Berørte parter.

Vedlegg: *Moder Norges religiøse herkomst.*

EPILOG

Åndfull sjeleadel eller Sjelfull åndsadel

kontra

Sjellaus åndsfelle eller Åndlaus sjelevenn

Hvem er hvem, og hvem er gitt mandat å mene beskjed, fra hvem? Noen mener kanskje at Den Hvite Mannens annektering av urfolks landområder er verst, men hva med å bli påtvunget Den Hvite Mannens virkelighetsoppfatning? Om for eksempel Ånd og Sjel?

Psyko=sjel Soma=ånd *SJELEN SOM ÅNDENS BOLIG*

Hva er egentlig forskjellen på ånd og sjel? Går det an å besjele? Også her må det herske grunnleggende motsetninger i sørsamens kontra Den Hvite Mannens tradisjoner. «Sola smiler», «uglen er klok» og «flittig som en maur» er noen eksempler på besjeling, slik Den Hvite Mannen betrakter det. Besjeling er å gi dyrene menneskelige egenskaper. Slik plasserer Humanisten seg selv på toppen av et hierarki vertikalt. I følge sørsamens anskuelse er naturen allerede besjelet. En innat, kjenslevar søken etter mysteriet naturen plasserer sørsamen i sentrum. Den animistisk religiøse naturvitenskapen tilegnes horisontalt.

Det enkleste er å forholde seg til ånd og sjel som idiomer, men det må da finnes skarpe skillelinjer i dette parforholdet; finnes noen passasjer som gjør det mulig å sette fingeren direkte på ånden og sjelen? «Kropp og sjel» er også et idiom, men kunne man like gjerne sagt «ånd og sjel» eller «kropp og ånd»? Er man imbesil hvis man snakker om onde sjeler? Sjelevandring = ånden som går? Uten åndelige muskler er man kraftløs. Nordpolen som menneskets åndelige herkomst. Ved døden stanser ikke sjelen ved den jordiske levning. Animisme som monisme?

EPIFANIA – sjelens åpenbaring

Sørsamens livsstil har affinitet til Moder Jord. Jeg vil starte en sondering i vakuumet som har oppstått mellom sørsamens animisme og Den Hvite Mannens animasjon.
Hvor ellers...!?

Dette kompendiet er bare et arbeidsredskap

frem mot fullbyrdelsen av båten Gievrie Fealadimmie •• med påfølgende ekspedisjon. Planen er å gradvis komplettere med detaljer etter hvert som arbeidet med båten skrider fremover. Neste høst blir forhåpentligvis båten sjøsatt, da med en presenning som båthud. Båtens sjødyktighet uten ballast blir helt essensielt i forhold til målet med den planlagte ekspedisjonen. Jeg har vært ute i kurvbåt før, og vet hva som må til for å visualisere skinntrukne kurvbåters fortreffelighet. For meg er det ikke lenger snakk om kurvbåtens nytteverdi i manteltiden (steinalderen), snarere å anvende kurvbåten med den største grad av selvfølgelighet i dag. Tiden som kommer vil forhåpentligvis vise meg veien.

I en årrekke har jeg søkt en forklaring på hvem samene i Norden egentlig er. Jeg har i størst mulig grad unngått *for* tette bånd; ikke inngått noen personlige avhengighetsforhold som kunne skade min integritet i sakens anledning. Jeg har også foretatt mine reiser helt alene for å få til den rette intimitet i mine møter med folk langs veien. Det å bevege seg i landet med sykkel og til fots har hatt en gunstig innvirkning på hvorledes jeg har blitt tatt imot på de forskjelligste steder. Jeg har knapt gitt uttrykk for at jeg vet, fordi jeg faktisk ikke har visst, bare stilt meg en lang rekke med spørsmål. Etter hvert som spørsmålene er blitt besvart på tilfredsstillende måte (som regel ved at spørsmålene ikke ble besvart), har nye problemstillinger poppet opp som paddehatter, og herigjennom fått følelsen av maktesløshet overfor alt man egentlig ikke vet. I dag føler jeg meg "dummere" enn noen gang. Jeg er faktisk ganske flau på våre forgjengeres vegne for hvordan vi tolker forn liv og levnet. Det meste blir tolket inn i forståelse av hvordan vi selv er, og hva som er gjenkjennbart sett ut fra vårt eget ståsted. Dessuten mener jeg fakta rundt manteltiden (steinalderen) og bronsealderen er fordreid i retning av nasjonsbygging. Man har tilpasset funnene slik at vi nærmest kan føle slektskap gjennom eierskap med bronsealderens stolte folk. Dette i seg selv er en bragd, men det er dessverre slik at en faglig autoritet kan geleide sin allmue dit den vil.

Sørsamen har vært i stuss med et reelt virkeområde i forntiden. Dette har stått i grell kontrast til sørsamens myter! *Peiven Parneh* av Anders Fjellner trenger god plass, men det er ikke ensbetydende med at den glasiøle euroanimistiske verdensdelen og Euranima er den rette destinasjonen. I beste fall kan det være *mitt* insentiv inn i Anders Fjellners episke diktsyklus om solens sønner og døtre. Med Nordsamen er det ganske motsatt. Slik Vitenskapsmannen har indoktrinert allmuen i sekler, skulle man jo nesten tro at sørsamen var Nordsamens avkom! Jeg dedikerer herved hele dette prosjektet til fremme for helbredelsen av Den Hvite Mannens sitomani og til større åpenhet rundt Hans epikrise.

Går det an å konvertere til sørsame? Vitenskapsmannen har avskåret allmuen fra en dypere forståelse av sørsamen som Norges urfolk i Sør-Norge i nesten 130 år. Makt og kraft er to uforenlige størrelser: Griper man makten, mister man kraften! Løgnen avhenger av god hukommelse, og hukommelsen sier oss at det ikke er sørsamen som har jugd. Derfor sitter sørsamen igjen med kraften. Dette i seg selv kan være pirrende nok for utenforstående, som vil vite mer. Man engasjerer seg i beste velmenende – kanskje mest fordi pengene sitter litt løsere fra myndighetenes side nå etter hvert? For sørsamen er penger et redskap, men tatt i bruk av konvertitten overfor sørsamen, har det lett for å bli til gift i en ond sirkel. Penger på et budsjett skal brukes, hvis ikke kommer det ikke friske penger på neste budsjett, som igjen...

Sørsamen er travelt opptatt, men har det ikke travelt. Det er rom for andre å engasjere seg, men det bør handles i takt med sørsamens puls. Sivilisasjonen må være ydmyk i sin tilnærming for å unngå en klassisk, og forhåpentligvis ikke tilsiktet(?), konsekvens: **Sørsamen som utakknemlig.**

For nesten tretti år siden hadde jeg en drøm. Denne drømmen forsto jeg rekkevidden av den 17.12.2006. Ringen er sluttet, men drømmen nå er at det skal bli flere ringer. Var det slik tjaaeltjimmie begynte for saemie i sin tid?

Overfor Sámediggi kan man alltids kverulere konvertibilitet, men sørsamen lar seg neppe bevege.

Kvitter man seg med det offentlige hykleriet i Norge, faller hele sivilisasjonen sammen.

Aahkuve Ruvneste.

ORDLISTE

aernie ildsted.

alfareligion animismen som alfareligion; animismen som verdensreligionenes evolusjonsarve.

alkoevistie fra begynnelsen.

anilekter (fra analekter = et utvalg leste skrifter).

animistisk samfunn mennesker i et verdssystem med nærhet til Moder Jord.

aniteisme lære om animisme og naturen som enhet.

aniturgi ordning av animistisk sakral handling.

aniturgikk den animistiske sakrale offerhandlingens teori og historie.

Biejjie Solen

bovtse rein.

cunabula animae sjelens vugge.

cunabula animismi animismens vugge.

duedtie sørsamisk husflid og håndverk.

Euranimia den glasiøle euroanimistiske verdensdelen. (I dag definert som Europa.)

euroanimistisk samfunn mennesker i et økologisk verdssystem med nærhet til Moder Jord innen Euranimia.

Gievrie Fealadimmie •• Trommereisen ••

gåetie sørsamens kåte, gamme, telt.

implorativ pedagogikk tradere taus kunnskap ved ornamentering hvor mottaker inntar en deltakende observatørrolle; søke innover i seg selv i kraft av naturen for å kunne bevirke sublimering.

jortehth giele hemmelig språk.

klærvoajangsen synskheten.

klærvoajangt synsk, framsynt.

kognitivt landskap naturen som stimulerende faktor på de mentale prosesser som legges til grunn for kunnskapstilegnelse, en natur som kan bevirke menneskelig sansetolkning, sanseopplevelse, tenkning, abstraksjon, problemløsning, handlinger, fenomener, ideer og forestillinger.

kontekstualisert språk lage en historie ut fra gitte tegninger. Hvis man kan tolke helleristninger som de opprinnelig var ment, snakker man et kontekstualisert språk.

Krogkevuemie Krokskogen.

manteltid steinalderen er så uendelig mye mer enn stein, derfor mantel i stedet.

meevredh få i gang gievrie.

Naarke

naturvitenskap nåejtie sin naturkunne animistisk betinget; Moder Jords urfolks åndelige lederes naturkunne animistisk betinget.

ngoma bantu-ord i swahili (*Det musiske menneske* s. 64).

Nordsamen Nordsamen som sitter fast i byråkratiet i Sámediggi.

nåejtie sørsamens åndelige leder, vismann/-kvinne, prest, lege, naturvitenskapsmann/-kvinne, spåmann/-kvinne og pedagog.

pananimisme samlingsbestrebelse blant urfolksgrupper.

pananimistisk samfunn interaksjon mellom animistiske samfunn (verdssystemer) i et landområde (eks. Euranimia).

Raanevoene Randsfjorden.

realfagsdiegese epistemologisk forklaring.

realfagsdiegetikk (fra diegese = forklaring) læren om epistemologisk problemorientering.

Saajveaajmoe dersom mennesket hadde levd etter gudenes vilje, kom det til Saajve-aajmoe. Der møtte man sine forfedre og formødre, og ellers venner og kjente som hadde dødd tidligere og kommet til Saajve-aajmoe.

saemie "den som er funnet", same.

sisvege innhold.

skirrievinhtsen maadtoe (denne) skinnbåtens utgangspunkt.
skåarre profan utgave av gievrie.
tjaalehtjimmie sørsamisk ornamentikk.
Tjurrievoene Tyrifjorden.

KILDER

Moder Jord.
Jaahkenelkien Aanna.
Stedsnavn rundt Oslo – spor etter sørsamer Albert Jåma.
Norsk-samisk ordliste Albert Jåma.
Åarjelsaemien-daaroen baakoegærja Knut Bergsland & Lajla Mattsson Magga.
Saemesth amma! Bok 1 Åsta Vangberg og Helen Blind Brandsfjell.
Sydsamisk grammatikk Knut Bergsland.
Peiven Parneh Anders Fjellner.
Tjaalehtjimmie Maja Dunfjeld.
Samer i Rørostraktene Sverre Fjellheim.
Lappisk Mythologi J.A. Friis.
Solskatten Daga Nyberg, i oversettelse av Albert Jåma og Pia P. Toven.
Samtaler med sørsamer.
Museet ved Saemien Sijte.
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese.
Åarjel-saemieh Årbøker fra Saemien Sijte.
Südlappisches Wörterbuch Gustav Hasselbrink.
Billedleksikon om mennesket i forhistorisk tid J. Jelinek.
Tanums store rettskrivningsordbok.
Store norske ordbok Aschehoug og Gyldendal.
Hjemmenes verdensatlas J. W. Cappelens forlag.
NGU Gråsteinen nr 10.
Frå haug ok heiðni 4/1992 Mennesker og natur ved istidens slutt Sveinung Bang-Andersen.
Oslo Nordmark sommer Kart fra Ugland IT Group 2005.
Fra gravskikker til dødstro i nordisk steinalder (Georg Sverdrup s. 53.)
(Taylor: Primitive Culture 1, s. 71.).
Bronse og makt Øystein Kock Johansen.
Gievrie Fealadimmie • Del I Byggingen Del II Ekspedisjonen.
Gievrie Fealadimmie • Del III Korrespondansen.
Hole Historielag.
Kunnskapsmål, Blooms taksonomi.
Holdningsmål, Krahtwohl.
Ferdighetsmål, Simpson.
Maslows behovspyramide.
Björg Tosterud
forskning.no
nrk.no
NRK P1
NRK P2
VG Nett
db.no
aftenposten.no
Simon Aleksander Gottenborg.
Mytologi, legender, myter, sagn, eventyr, fantasy og science fiction. Tor Åge Bringsværd.
Jag är vandringsrösten Laila Spik.
Det musiske menneske Jon-Roar Bjørkvold.
Egen, tidligere korrespondanse.
Common sense.
Henrich Forbus, Prost til Torneå ca år 1730.
Voluspå Gro Steinsland og Preben Meulengracht Sørensen.

Elever i osloskolen.

Historisk forskningsmetode Knut Tveit.

Forskning og samfund Søren Kjørup.

Pedagogikk og lærerprofesjonalitet Tone Kvernbekk.

Indføring i pædagogik Hermann Giesecke.

The process of education Jerome Bruner.

Det levende berget Kalle Sognnes.

Aschehougs verdenshistorie.

Aschehougs norgeshistorie.

Norges kulturhistorie Aschehoug.

Norges oldtid Anders Hagen.

Bak tid og rom Erik Dammann.

Norsk folketro Ørnulf Hodne.

Konseptutredning av 10. oktober 1998 Stjørdal kommune.

Aftenposten.

Klassekampen.

Ismannen fra Ötztal-dalen ligger og venter på at rettferdighet skal skje fylles.

Foto:

Tægerflaske og «Seite fra Petsamo», *Samefolkets konst.*

Illustrasjon fra foto:

«Fruen fra havet», Ansiktsurne, Skaftulløks,
Kulturhistorisk museum

Eggja-stainen, Aschehoug

«Hengesmykke fra Horpestad...», Arkeologisk Museum i Stavanger

«Bronsedolk og flintdolk fra Hordaland...» Svein Skare, Historisk Museum, Bergen

«Vevde tepper», kilde: Hagen 1983

Tegning etter kart fra *Gråsteinen* nr 10, NGU

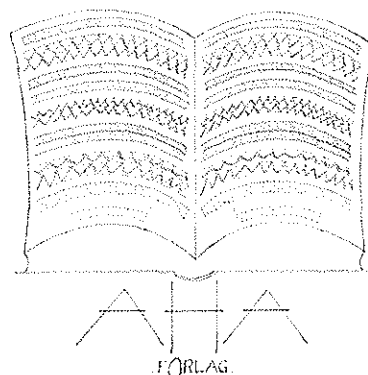
Illustrasjoner Nordsjøkontinentet, *Frå haug ok heiðni* 4/1992 Arkeologisk Museum i
Stavanger

Illustrasjoner generelt, Dalbak

Ide og formgivning: Dalbak

© AHA Forlag DA 2007

ISBN 978-82-92743-03-4

- Med tillatelse fra Leiv
Olsen og Rødt!
Artikkelen ble første
gang trykt i Rødt!
3/06.
www.marxisme.no

Rødt!

MARXISTISK TIDSSKRIFT

Temaregister | Forfatterregister | Heimesida til Rødt (partiet) | Heimesida til Rødt! (bladet)

Samane kom fyrst - i heile Norden

av Leiv Olsen

Rødt! nr 3, 2006

Leiv Olsen er leiar for Rogaland RV og medlem av AKP
Har hovedfag i sørsamisk historie

Var Lesjafjella samisk i jernalderen? I sommar grov arkeologar ut ein samisk buplass i Aursjøen i Lesja kommune. Funnet er oppsiktsvekkande og tvingar fram ein debatt om samane er urfolket - ikkje bare i Finnmark og på Nordkalotten, men i heile Norden.

Ikkje alle liker å innrømme samane status som urfolk, i alle fall ikkje dersom det skal forplikta juridisk, slik Finnmarkslova legg opp til. For eksempel nekta Jarl Hellesvik, tidlegare RV-politikar, for at samane kan kallast urfolk (*Klassekampen* 27.3.2006). Blant forskarane er dette ikkje diskusjonstema; ingen kan nekta for at samane heldt til over heile Finnmark lenge før både nordmenn, svenskar, russarar og kvænar. Men no, etter Aursjø-funnet, og etter ei nyleg publisert kartlegging av samisk genetisk avstamming, bør forskarane diskutera om samane er urfolket - ikkje bare i Finnmark, men i heile Norden.

Kva fann dei i Aursjøen?

Aursjøen ligg i Lesja kommune, ikkje langt frå grensa til Nordmøre. I sommar var sjøen demt ned. Då grov arkeologar ut fire eldstader på rekke, alle med ei utforming som særpregar samiske gammar, alle med såkalla *båassjoe*, "heilagdør", plassert der den skal vera i ein samisk gamme med bogestangkonstruksjon. Utgravingsleiar Espen Finstad seier at funnet stemmer med den samiske gammetypen, og at liknande funn til no er ukjende i norsk (ikkje-samisk) samanheng. Det er knapt mulig å tolka dette som noko anna enn ein samisk buplass.

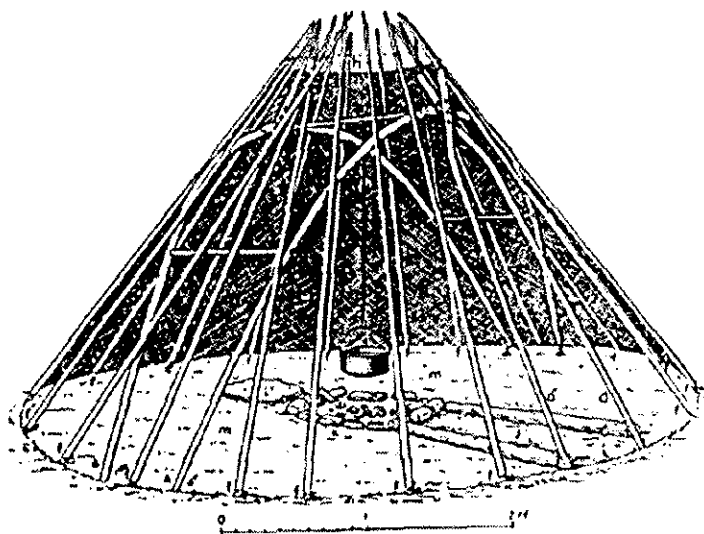

Fig. 70 Báddjángskáita. Efter Manker 1944 – Saami gáetie.

Samisk gamle med bogestangskonstruksjon. Kopiert frå Inger Zachrisson: Möten i gränsland (1997), side 123. Opphavleg er figuren henta frå Ernst Manker (1944): Lapsk kultur vid Stora Luleälvs källsjöar.

Samiske gammar var forgjengelege, dei *skulle* rasa saman med tida, slik at ein ikkje sette spor etter seg i naturen. Hadde den gamle gammen rasa saman når ein vende tilbake til ein buplass, bygde ein ny ved sida av. Buplassar som blei brukt over lang tid, viser derfor alltid eldstader på rekke - som i Aursjøen. Det blei tatt mange C14-prøver. Resultata er klare om få månader. Det ein kan sjå, tyder på at buplassen er minst 1.000 år gamal, frå vikingtid/middelalder. Det blei også funne asbestkeramikk på staden. Arkeologar reknar det som eit nokså sikkert teikn på samisk verksemd. Asbestkeramikk er som oftast frå det siste årtusenet *før* Kr.f.

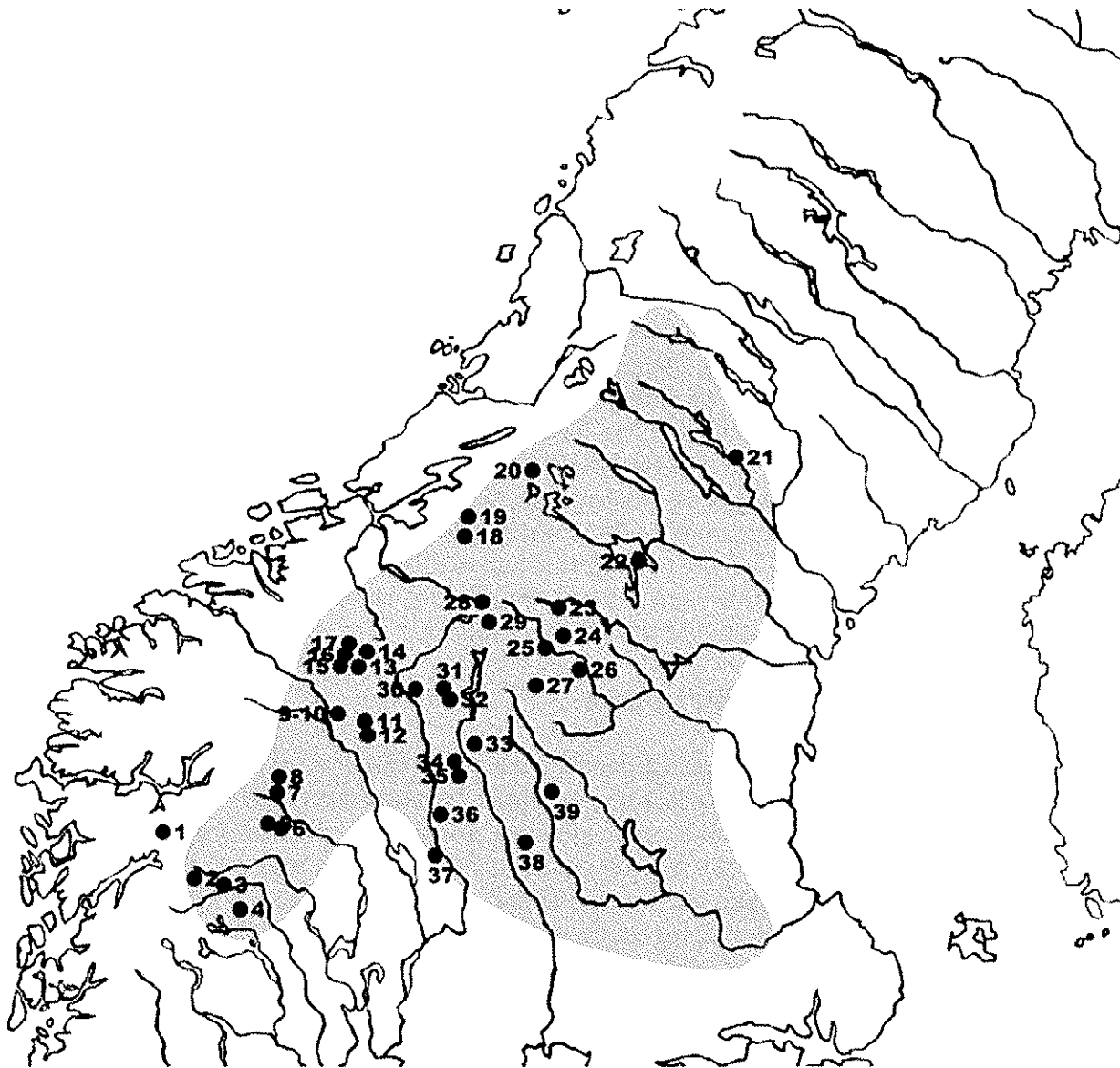
Kort sagt: Her fann dei ein samisk buplass brukt over lang tid (alt før Kr.f.? fram til vikingtid?), enten samanhengande eller i fleire periodar, og det ved Aursjøen i Lesja, eit område der fagfolk lenge har hevda at samane fyrst kom som innvandrarar i nyare tid!

Fjella i Lesja har tidlegare vore grundig undersøkt av arkeologen Ellen Høigård Hofseth, som tok magistergraden på området. (1) Ho drøfta kven som hadde utnytta fjella, bønder frå fjordbygdene i vest eller frå dalbygdene i aust; andre var ikkje i tankane hennar. Alle funn blei derfor tolka som enten "fjordbygds" eller "dalbygds", også om dei mangla både i fjordbygder og dalbygder! Bare ved pilspissfunna skilde ho funn i høgfjell frå funn i fjord- og dalbygder, og då kom det fram at fleire av funna i høgfjellet mangla parallellar i bygdene. Nokre pilspissar minner heller om samiske piltpar, spesielt pilspissar der bladet har egghjørner og tangehalsen har sekssidig tverrsnitt. (2) Det peikar i retning av at det ikkje var to, men *tre* folkegrupper som jakta i Lesjafjella: fjordbønder, dalbønder og *samiske veidefolk*.

Tanken har nok modna hos Høigård Hofseth òg. I eit seinare arbeid, "Når kartet ikke stemmer med terrenget ... Et merkværdig funn fra Lesja", konkluderer ho: "Må det være et bondesamfunn som står bak byggingen av røysa? Jeg er fristet til å koble røysa ved Dyråttjørn til folk med en ren fangstøkonomi som hadde Dalsida som revir, til fangstfolk som hadde funnet sitt "Gosen"." (3) Men enno i 2001, i samband med ei utstilling om graver i

fangstmarka, ville ho ikkje opna for at fangstfolket (som ho no skreiv heldt til året rundt i fangstmarka) kan ha vore ei anna etnisk gruppe enn bøndene i bygda. (4)

Sommarens funn av ein samisk buplass ved Aursjøen viser at det var to ulike etniske grupper i Lesja: "norske" bønder i bygda og samar i fangstmarka, og at slik må situasjonen ha vore gjennom heile jernalderen. Med dette funnet er den såkalla *innvandringsteorien* avliva.

Fangstmarksgraver (fjellgraver og innsjøgraver), bygd på Zachrisson (1997): Möten i gränsland (spesielt kart av Gollwitzer, side 32, og kart av Sundström, side 196); Skjølsvold (1980) i Viking 43, side 140-160. Grått område viser til kart hos Bergstøl (1997): Varia 42.

Innvandringsteorien og urfolksteorien

To teoriar har stått imot kvarandre når fagfolk har diskutert samisk historie: innvandringsteorien og urfolksteorien. Innvandringsteorien blei lagt fram av Yngvar Nielsen i eit foredrag i 1889: samane er eit framandt folk som forholdsvis seint hadde innvandra til Norden frå Asia, som etter svartedauden hadde nådd så langt sør som til Nord-Trøndelag, fyrst på 1700-talet så langt sør som til Røros, og fyrst på 1800-talet kom til Trollheimen,

Hardangervidda og andre stader i Sør-Norge. Innvandringa pågår enno, og den går mot sør. Innvandringsteorien blei straks den rådande vitskaplege læra.

Samane sjølv har alltid hevda at dei er urfolket. Det trudde historikarane òg, på 1800-talet. Knut Bergsland tok opp igjen denne teorien rundt 1970, og møtte kraftig kritikk. Etter kvart har fleire forskarar komme fram til det same, fremst står arkeologen Inger Zachrisson. Teoriane hennar er enno omdiskuterte, sjølv om arbeidet hennar i dag blir anerkjent av dei fleste. Aursjøfunnet viser at urfolksteorien må vera rett: samar har halde til i Sør-Norge i uminnelege tider.

Dette er også kva som står i dei skriftlege kjeldene, men sidan omtalane av samane ofte var vage eller eventyrlege, valde forskarane lenge å sjå bort frå dei. Ottar (nordnorsk stormann som i 890-åra var hos den engelske kong Alfred) fortalde at samane var einerådande lengst nord, men sa òg at grensetraktene mellom Norge og Sverige var samiske. Adam av Bremen (saksisk kyrkjehistorikar, 1070-åra) fortalde at mellom Sverige og Norge budde värmländingar og samar. *Historia Norvegiae* (skriven av ein norsk geistleg ein gong på slutten av 1100-talet) fortalde at Norge var delt på langs i tre soner, og den austlege var skogane der samane heldt til. Snorre fortalde i kongesagaene om samar på Hadeland, Dovre og Opplanda. Han gjengav òg eit kvad av Sigvat skald om ei hærferd Heilag-Olav hadde hatt til Herdalar i Finnland ("sameland") - forskarane undrast kvar dette kan ha vore; Herdalar er norrønt for Härjedalen; var den samisk på 1000-talet? Dei gamalnorske *kristenrettane* frå Østlandet (Borgartingslagen og Heidsævatingslagen) sette strenge forbod mot å oppsøka samane (*finnar* i *finnmarker*) for å "spyrja spå" - slike finnmarker kan ikkje ha ligge langt frå dei austnorske bondebygdene. I tillegg til desse skriftlege kjeldene har me eit stort tal arkeologiske funn frå Midt-Sverige (stort sett nord for Dalälven) og Sør-Norge (stort sett i høgfjell og skogsdalar) som bør tolkast som samiske.

Jernalderens fangstmarksgraver

Aursjøen ligg sentralt i eit område med såkalla *fangstmarksgraver*; etter folk som blei gravlagde langt frå bondebygda, i norske høgfjell og svenske skogar. Slike er funne over det meste av Sør-Norge og Midt-Sverige gjennom storparten av jernalderen, dei aller yngste er frå høgmiddelalder (rundt 1200). Arkeologar meiner dei må ligga etter ei folkegruppe som heldt til året rundt i fangstmarka, andre folk enn dei som heldt til i bondebygda, men dei fleste har ikkje ønskt å rekna veidefolk og bønder som to ulike *etniske* grupper. Inger Zachrisson har overbevist dei fleste om at i alle fall gravene på Vivallen i Sverige, like aust av Røros, var samiske. Vivallen blir no oppfatta som ein samisk middelalderbuplass (rundt 800-1200). Mange andre funn bør òg tolkast som samiske, spesielt ein runebommehammar, datert til 1100/1200, funnen ved Nordset i Øvre Rendalen. (5) Oversikter over arkeologiske funn som bør reknast som samiske finst hos Zachrisson: *Möten i gränsland* (1997) og i hovudoppgåva mi: *Sørsamane: Urfolk eller nyinnvandra folk?* (hovudoppgåve i historie, Universitetet i Bergen, 1998). Dei siste åra, etter at arkeologar har opna for at funn i Sør-Norge og Midt-Sverige *kan* tolkast som samiske, blir stadig fleire karakterisert slik; for eksempel er ei rekke funn frå Rødsmoen og Gråfjell i Åmot kommune tolka som samiske. (6)

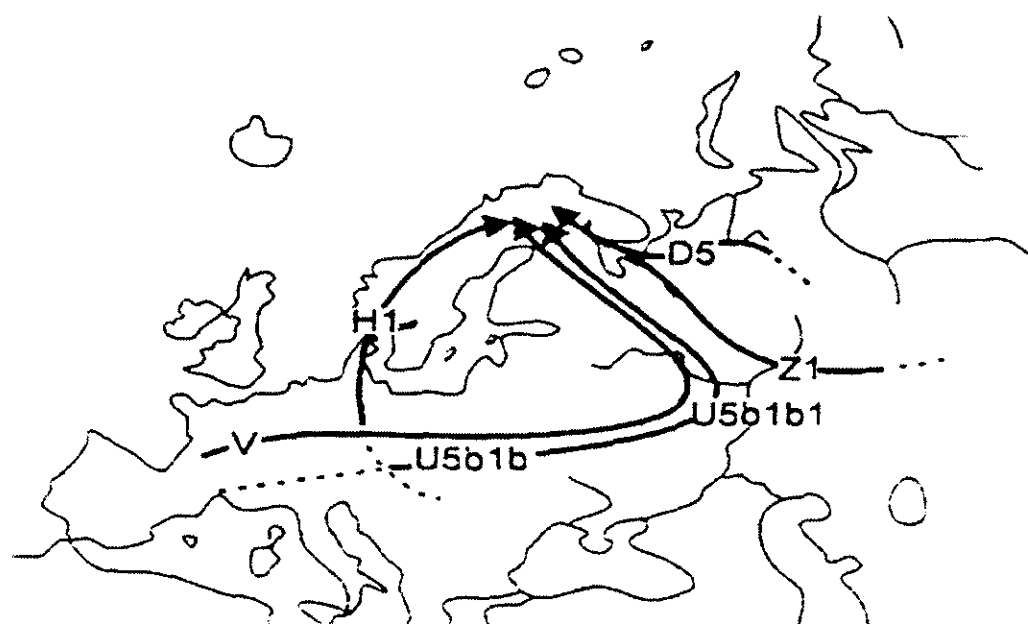
Men om det var samar ved Aursjøen gjennom heile jernalderen, treng dei vel ikkje ha vore det einaste veidefolket? Me høyrer aldri om andre veidefolk i dei mange beretningane frå oldtid og middelalder, tvert om heldt alle fram det samiske leveviset som spesielt, som avvikande frå korleis andre folk levde. Derfor er det truleg samar som er gravlagde i fangstmarksgravene, både i Lesjafjella og dei andre gravene i Sør-Norge og Midt-Sverige.

Dei sørlegaste fangstmarksgravene ligg på Hardangervidda. Veidefolk som heldt til der sommarstid, måtte vera andre stader i vinterhalvåret - det var ikkje verande på vidda vinterstid. Då må dei ha halde til i låglandet rundt. I Rogaland? Telemark? Buskerud? Kort sagt: samar kan ha halde til *kor som helst i Sør-Norge og Midt-Sverige*. Alle funn i Sør-Norge og Midt-Sverige har ein til no tatt for gitt høyrer til norsk eller svensk kultur og historie. Me bør heller snakka om *mulige* norske eller svenske funn, og diskutera seriøst om dei kanskje heller er *samiske*.

Genetisk stamtre for samane

Tidlegare trudde folk at samane hadde komme frå Asia og var i slekt med mongolar og tyrkiske folk. Det kan me i dag slå fast er feil, men sikkert er det at samane genetisk står i ei særstilling blant europeiske folk. Genetikarane har utvikla metodar for å kartlegga avstamminga til folk; såkalla mitokondrisk DNA blir alltid arva frå mor, Y-kromosomar alltid frå far. I 2004 publiserte Kristiina Tambets m.fl. ein studie som samanliknar samisk mtDNA med materiale frå dei fleste folka i Europa og Nord-Asia, og samiske Y-kromosom med dei same folka (Tambets et al.; *American journal of human genetics* nr 74, 2004). Då dei rekonstruerte morsarven og farsarven, kom det fram eit interessant bilde:

A

B

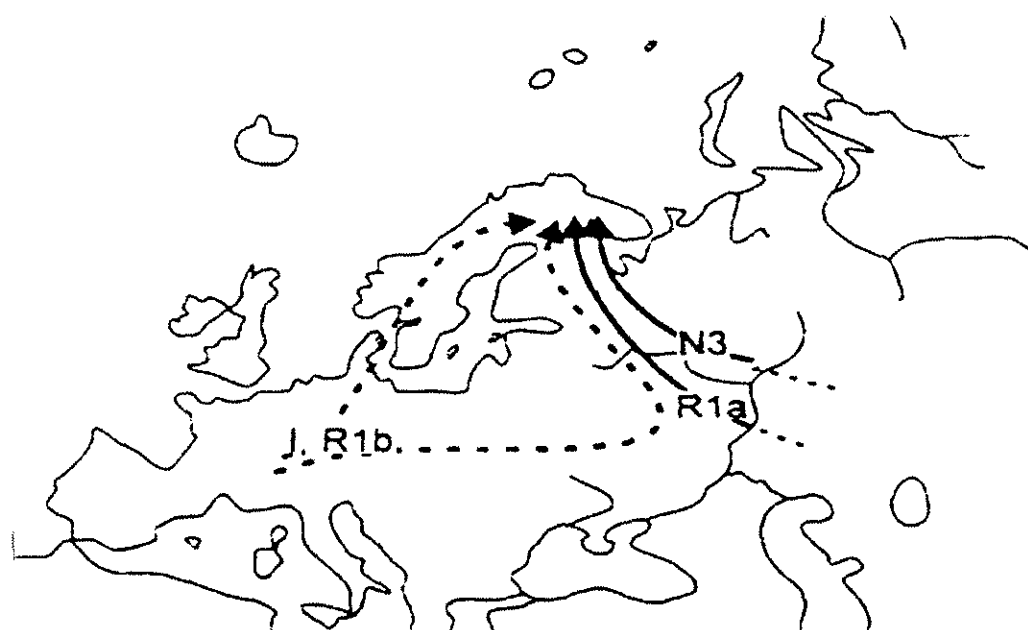

Figure 4 Schematic reconstruction of possible entry routes of the predominant Saami maternal (A) and paternal (B) lineages to Fennoscandia. Broken lines indicate that the exact place of origin/route of spread of the haplogroup is unsolved/not indicated.

Kartet over viser sannsynlege vandringsvegar for berarar av såkalla "haplogrupper" (arvemateriale). Det øvste kartet - avstamminga mor til dotter, rekonstruert ved hjelp av mitokondrisk DNA - viser følgjande:

- Då istida tok slutt, innvandra berarane av haplogruppa V. Dei kom frå ein stad i Vest-Europa; dei kan ha innvandra over Danmark/Nordsjøen til Skandinavia, eller snarare via Aust-Europa, nordover gjennom Russland til Finnmark, og breidd seg over heile Norden.
- Kanskje for like lenge sidan, i alle fall før den uraliske språkfamilien blei splitta i enkeltspråk, vandra berarane av haplogruppa U5b1b1 frå Vest-Europa, via Aust-Europa, nordover gjennom Russland til Finnmark, og spreidde seg over heile Norden.
- Langt seinare, med det fyrste jordbruket, kom berarane av gruppa H. Dei kom via Danmark til Skandinavia; gjennom folkeblanding blei også denne haplogruppa spreidd blant samane (spesielt blant norske samar).

Det neste kartet - avstamminga far til son, rekonstruert ved hjelp av Y-kromosomet - viser følgjande:

- Berarane av haplogruppa N3 (og små innslag av R1a) innvandra frå austlege område i europeisk Russland til Finnmark, og spreidde seg vidare over heile Norden (mens små innslag av R1b kom frå Sentral-Europa, via Aust-Europa til Finnmark).
- Berarane av haplogruppa I innvandra frå Sentral-Europa over Nordsjøen til Skandinavia og Norden.

Hovudinnsloga i den samiske genetiske arven ser ut til å ha komme med folk som innvandra til Norden då isen smelta. Desse folka kom frå tundraen som den gongen strekte seg frå Nordsjøen, gjennom Nord-Tyskland og inn i Polen og Russland. I den vestlege delen av tundraen snakkar me om Ahrensburg-kultur, lenger aust om Swiderien-kultur. Forfattarane konkluderte:

"... omtrent heile arven av mtDNA og Y-kromosom hos samar kan gis tilfredsstillande forklaring innanfor den europeiske genpolen. Denne genetisk baserte rekonstruksjonen (fig. 4) er i samsvar med den rekonstruerte spreinga av dei mesolittiske Ahrensburg- og Swiderien-teknologiane i Nord-Europa, og knyt dei til folkevandringar slik me har grunn til å tru dei gjekk føre seg då isen smelta og folk rekoloniserte Nord-Europa." (7)

Dette er ein genetisk rekonstruksjon av avstamminga til eit stort utval enkeltmenneske; for heile folkegrupper blir bildet meir komplisert. Samtidig veit me at samane er genetisk eineståande blant europeiske folk, og forklaringa på dette må ligga i at dei gjennom svært lang tid (nokre titusenår) har hatt lite inngifte med andre folk. Noko inngifte har det sjølvsagt vore! Så viser òg mtDNA at ei av morslinjene til dei undersøkte går tilbake til jordbruksfolka som kom til Danmark i yngre steinalder.

Dagens skandinavar ser ikkje ut til å ha reine farslinjer og morslinjer tilbake til dei fyrste menneska som kom hit, slik samane har. Følgjeleg må Ahrensburg- og Swiderien-folka reknast som dei direkte forløparane til dagens samar (sjølv om dei ikkje kalla seg samar). Ahrensburg- og Swiderien-folka kan ha vore to greiner av det same folket som vandra langs kvar si rute, på jakt etter reinen som følgde isen som forsvann mot nord. Kva språk snakka

dei? Truleg ei tidleg form for samisk - kva elles? Språkforskaren Kalevi Wiik har argumentert for at uralske språk (som samisk høyrer til) ein gong har vore snakka av alle folk i Nord-Europa. (8)

Ahrensburg- og Swiderien-folka, som slo seg ned i Norden då isen smelta, var direkte forfedrar og -mødrer til dagens samar, om me følgjer slektledda frå far til son eller frå mor til dotter, og det er denne avstamminga som gjer at samane står i ei genetisk særstilling blant folk i Europa i dag. Truleg snakka dei ei tidleg form for samisk. *Det betyr at samane er urfolket i heile Norden; det var dei som kom hit då isen smelta, det er dei som er Komsa-Fosna-folket. Eldre steinalder i Norden og Baltikum er samisk steinalder, samisk forhistorie.*

Samisk forhistorie rekonstruert

Straks isen smelta, kom dei fyrste menneska hit på jakt etter sel og rein, dei følgde etter då dyra trekte nordover. Dei kom langs to ulike vandringsruter: nokre kom over Nordsjøen til Rogaland, og drog vidare nordover langs norskekysten, andre drog nordover gjennom Russland, og så vestover langs kysten av Kolahavøya, inn i Finnmark og vidare sørover langs norskekysten. Begge kom frå tundraen som under istida strekte seg frå Nordsjøen i vest, gjennom Nord-Tyskland og Polen og inn i Russland. Etter kvart som isen smelta, slo dei seg ned over heile Norden der det var isfritt. Dei var vande med å ferdast på hav, elver, på islagde vatn og snølagde vidder, og heldt lett samband over store område - i båt eller på ski. Derfor var heile Norden med Baltikum kulturelt nokså homogent i eldre steinalder: den såkalla Fosna- og Komsakulturen er ein og same kulturen som prega heile Norden med Baltikum. Gradvis blei kulturformene endra, men stor kulturell variasjon oppstod fyrst ved overgangen til neolittikum (yngre steinalder), då veidefolket som til då hadde vore einerådande i Norden, møtte jordbrukskulturar frå det sentrale og sørlege Europa. - Kven var dette steinalderfolket?

Me har to språkfamiliar i Norden: uralske språk og indoeuropeiske språk, og me har to genetiske grupper i Norden: samane, som skilde seg ut frå andre nolevande europeiske folk for nokre titusen år sidan, og dei indoeuropeiske folka. Alle indoeuropeiske folk, frå Island i nordvest til India og Bangladesh i søraust, er nært genetisk beslekta, med eit felles genetisk opphav for anslagsvis 6.000-9.000 år sidan. Suomi, estar og andre østersjøfinske folk står genetisk svært nær dei indoeuropeiske folka (og er samtidig dei som har mest genetisk slektskap med samane).

Uralske folk har så lenge me veit om, halde til i Nord-Europa, det vil seia innanfor området Norden/Nord-Russland og tilstøtande område. Genetiske studiar av samane viser at dei har halde til i Norden svært lenge. Dei siste 20.000 åra eller så har dei hatt minimalt med innslag frå andre folk i Europa og Asia. Studien til Tambets et al. antyder innvandring frå Mellom-Europa via to vandringsvegar. Samane, eller dei uralskspråklege forfedrane og -mødrene deira, er urfolket i Norden; det var dei som kom hit då isen smelta.

Ifølgje teorien til Colin Renfrew var det dei indoeuropeiske folka som brakte jordbruket til Europa. Det kan forklara den nære genetiske slektskapen mellom alle indoeuropeiske folk og stemmer med dateringar av når jordbruket kom til ulike delar av Europa. Til Danmark kom jordbruket for 6.000 år sidan (ca 4000 f.Kr), og spreidde seg raskt til Sverige og Norge, til Baltikum og Finskebukta kom jordbruket noko seinare (ca 2000 f.Kr). Det var folka som seinare blei kjende som germanarar som brakte jordbruket til Sør-Skandinavia, mens ei anna grein, dei slavisk-baltiske folka, brakte jordbruket til Finskebukta.

Arkeologar har diskutert om jordbruket kom ved innvandring eller ved at urfolket lærte jordbruk og gradvis blei indoeuropeisert. Her er det neppe snakk om enten eller, men både og. Genetiske studiar viser at det må ha skjedd ei innvandring, men det treng ikkje vera heile forklaringa; det er sannsynleg at enkelte blant urfolket sjølv gjekk over til jordbruk, i større eller mindre grad, og med tida blei assimilerte. Ein slik modell kan best forklara korfor det er så lite brot og så stor kontinuitet i det arkeologiske materialet. Med tida blei urfolket dels assimilert og dels fortrent av indoeuropearane. *I alle landsdelar må det ha vore overgangsperiodar der to ulike etniske grupper har levd side om side: samar og indoeuropeiske jordbruksfolk, og blant samane kan det ha vore både jordbrukarar og reine veidefolk.* Med mindre ein trur at overgangane skjedde synkront i heile distrikt: med eitt slag gjekk alle samar over til jordbruk, og i samme augneblinken blei dei alle indoeuropeiserte, utan unntak. (9)

Dei same prosessane skjedde truleg både i Skandinavia og i landa rundt Finskebukta, men med noko ulikt forløp: i landa rundt Finskebukta forsvann aldri det uralske språket. Samar som blei bønder, må ha knytt seg tett til dei innvandrande baltiske folka og blei med tida dominert av dei genetisk, men heldt fast ved språket.

Finn-namna: minne om samar?

Mykje er det òg som tyder på at samar her og der dreiv jordbruk i svært gamle tider. På Rødsmoen og i Gråfjellet i Åmot kommune, i Finndalen i Alvdal og ved Kongsvinger har arkeologar oppdaga låge terrassar der det i eldre jernalder var små åkrar - lenge før det blei etablert gardar i dei gode jordbruksområda lenger nede i dalen. Jostein Bergstøl meiner det var fangstfolk i Østerdalen, samar, som her dreiv jordbruk i liten skala. (10) På garden Hedningagårdet i vestre Härjedalen har arkeologar avdekt ein gard, datert til 900-1100-talet, med små åkrar og tamdrift - med reinsdyr! (11) I Härjedalen og Dalarna er det mange stadnamn på Hedning-, og tradisjonen knyt dei ofte til samar. Antropologen Bertil Lundman viste til gamal tradisjon i Dalarna, særleg i grenseområda mot Norge:

"Lindén framhåller (muntl.) hur folkemeningen i Dalarna ofta sätter likhetstecken mellan "finne" och "hedning" i betydelsen av för bygden främmande "urbefolkning". Så berättas till exempel sägner om undanträngde finnar, anknutna till ortnamn på Hedning- belägna uppåt skogarna ... Någon sammanblandning av traditionen om dessa "hednafinnar" (mitt uttryck) med den om finlandsfinnarna från 1600-talet anse Lindén (muntl.) och andra åtminstone i de flesta fall omöjlig ..." (12)

Frå middelalderen har me to-tre omtalar av *bufinnar*, samar - i alle fall i Valdres og på Helgeland - som dreiv jordbruk og fiske. Over heile Norden finst det meir enn 200 stadnamn på *Finn-* som går tilbake til urnordisk eller norrøn tid; i nord, sjølv sagt, men i sør òg. Mange av namna viser tilknytting til jordbruk, og mange ligg i område der forskarar ikkje trudde det var samar: på Romerike, i Østfold, Sør-Sverige, Danmark ... I hovudoppgåva mi påviste eg at dei fleste namna er uforklarlege, med mindre dei viser til samar som ein gong var her. (13) Kanskje *bufinnar* frå urnordisk tid, samar som seinare blei germaniserte?

Var det samar som skapte all bergkunsten?

Over heile Norden finst det imponerende og vakre helleristingar, eller bergkunst, som forskarane kallar dei. Dei er vanskelege å datara, men dekker truleg heile den perioden me kallar steinalder i Norden (ca 9000-1800 f.Kr), dei yngste kan vera frå bronsealderen (ca

1800-500 f.Kr). Dei fleste bilda har motiv knytt til jakt, men blant dei yngre felte er det mange med motiv henta frå jordbruk. Kven skapte desse bilda, og korfor? Og korfor slutta dei med det?

Den nærmaste parallellen er holemaleria i Sør-Europa. Dei flottaste holemaleria høyrer til den såkalla Magdalenien-kulturen frå slutten av istida, og ein utløpar av denne var Swiderien - folka som fyrst slo seg ned i Norden då isen smelta, og som er forfedrar og -mødrer til samane. Straks dei spreidde seg over Norden, tok dei til å dekorera bergveggane, særleg bergveggar som vende mot hav, fossar og vassdrag. Mest kjent er det store bildefeltet i Alta; andre store bildefelt har me i Ausevik i Flora, Vingen i Ytre Nordfjord, Nämsforsen i Ångermanland og ved Ladogasjøen. Mindre felt finst over heile Norden.

Ut frå motivvala er det vanleg å skilla mellom veidefolkets og bondens bergkunst. Eit problem har vore å forklara korfor bondens bergkunst dukkar opp, for den finst bare enkelte stader og manglar heilt i langstrekke mellomliggande område; der finst bare veidefolkets bergkunst. Forfedrane og -mødrene til samane, dei som kom hit då isen smelta, skapte veidefolkets bergkunst. Då forfedrane våre kom hit med det fyrste jordbruket, rundt 4000-3000 f.Kr, kan enkelte av urfolket (les: samane) ha tatt etter og blitt bønder. Var det samar som blei bønder som skapte bondens bergkunst? Og slutta dei med det fordi dei blei heilt germaniserte?

Bergkunst finst også i Aust-Europa og Sibir, alle stader der det er folk som snakkar uralske språk - språkfamilien som samane høyrer til. I områda der dei indoeuropeiske folka kom frå, er det ikkje bergkunst. Bildeverda i bergkunsten har slående likheter med bildeverda på dei samiske runebyggane. Er runebygg og helleristingar den same kunsten, skapt for dei same formåla? Kanskje alle helleristingane, også i Stavanger, på Lista, i Oslo, Østfold, Bohuslän og alle andre stader der desse imponerande bilda dukkar opp, ligg der som minne etter samane som ein gong heldt til her.

Notar

1) *Fjellressursenes betydning i yngre jernalders økonomi*. AmS-Skrifter 5, Stavanger 1981. [Attende]

2) Same skrift, side 49f. [Attende]

3) *Viking* 1991, side 48. [Attende]

4) *Viking* 2001, side 133-161. [Attende]

5) Gutorm Gjessing: *To hamrer til samiske runebygg*. *Studia Septentrionalia* 2, side 100-115; Festskrift til Konrad Nielsen. Leif Pareli: "Runebygghammeren fra Rendalen - et minne etter samer i Sør-Norge i middelalderen?" *Åarjel-Saemieh/Samer i Sør*. Saemien Sijte Årbok nr 4, side 21-24; 1991. [Attende]

6) Lars Narmo: *Oldtid ved Åmotet*; Åmot historielag, Rena 2000. Jostein Bergstøl: "Etnisitet og kulturmøter med utgangspunkt i materiale fra Østerdalen"; *Varia* 59, Oslo 2005. [Attende]

7) Mi omsetting. I originalen står det: "... nearly all of the mtDNA and Y-chromosomal heritage of the Saami can be adequately explained within the European pools of the two haploid systems. This genetics-based reconstruction (fig. 4, se figurene på side 88 og 89, Red.) is in agreement with the reconstruction of the spread of Ahrensburgian and Swiderian Mesolithic technologies in northern Europe, linking it with population expansion that can be likely traced back to the post-Last Glacial Maximum recolonization of the European north" (Tambets et al. 2004, side 678). [Attende]

8) Kalevi Wiik: *Eurooppalaisten juuret*. Jyväskylä 2002. [Attende]

9) Tidleg i 1970-åra diskuterte arkeologane Anders Hagen og Eigil Bakka om Vestlandet hadde vore kulturelt homogent eller todelt i yngre steinalder; Bakka "vann" striden. I ein språkleg glitrande artikkel avviste han at Vestlandet nokon gong hadde vore todelt kulturelt (*Omkring problemet om kulturdualismen i Sør-Noreg, Bonde-veidemann, bofast-ikke bofast i nordisk forhistorie*, side 109-127; Universitetsforlaget 1973). I dag må me slå fast at Bakka tok feil. [Attende]

10) Jostein Bergstøl: "Etnisitet og kulturmøter med utgangspunkt i materiale fra Østerdalen: Status og problemstillinger - jernalder og middelalder", side 118f. *Varia* 59. Oslo 2005. [Attende]

11) Anders Hansson: *Vikingar i fjällen*, side 122f. Jämten 1997. [Attende]

12) Bertil Lundman: *Dala-allmogens antropologi*. Uppsala 1945. [Attende]

13) Leiv Olsen: *Sørsamane - urfolk eller nyinnvandra folk?* Hovudoppgåve i historie, Universitet i Bergen, 1998. [Attende]